

ARGIA

Ramon Labaien,
alderdi erlijiorik
gabeko jeltzalea

Kobratzaileen enpresak,
iruzurtzaileen
etsai amorratuak

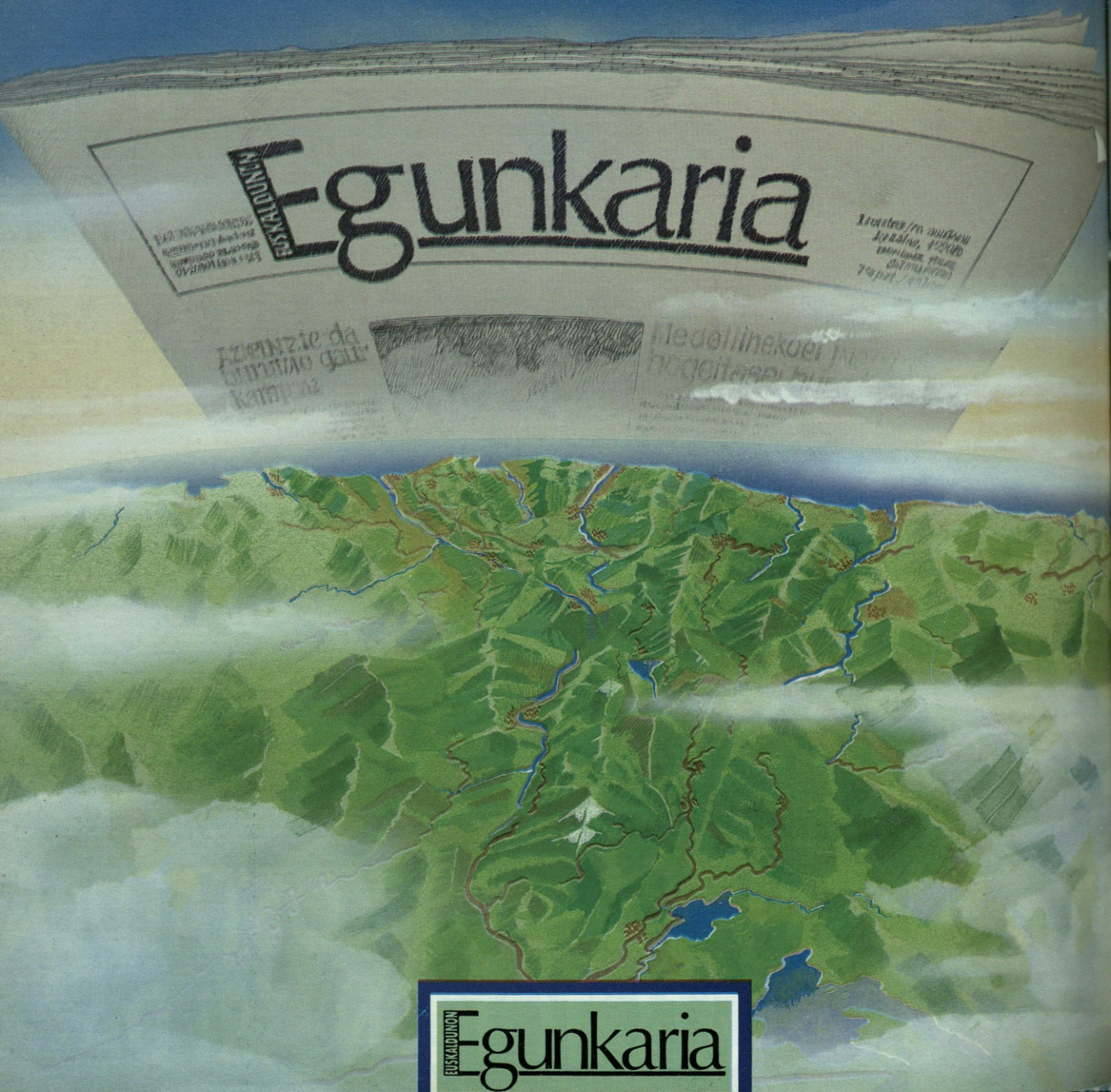
Kultur Kezka,
etorkizunaren erronka

DOSSIERRA

**PAR EUSKAL HERRIKO KOSTALDEA
ZABORRETAN ITOTZEN ARI DA**

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Egunkaria

Dirua parra-parra!

NIK ere neure zatia jaso nahi dut! Ez dut esku hutsik geratu nahi, orain arte bezala. Ze, Guggenheim museoa eraikitzeko, hasierako aurrekontutik bapatean 10.000.000 deskontatu badi-tuzue, nork gorde ditu bere politisikorako?

Ez duzue aipatu orain arte Kultur mugimendu, era-kunde, talde eta partikula-rrer xahututako dirutza hori berremango diezuenik. Ber-raz, jar ezazue «Irakurleak mintzo» sail honetan zuen erreferentzia eta moldatuko gara. Ah! beharrezkoa al da, dirua jasotzeko, kultura ar-lokoa izatea?

Edo nahikoa da mesedea eskatu eta zain geratzea?

F. G. de G.
(Bilbo)

The day after

Azkenotan gizonezkoek hartu duten jarrera harritu nau, emakumeok aurrera eramaten ari garen borro-karen aurrean duten pasibi-tateagatik, euren ixiltasu-nagatik.

Badirudi oraindik ez di-rela ohartu feminismoaren ekarpenetaz —ez dut uste dakitenik zer den hori—. Ez dira ohartu eta, gainera, ez dute horren berririk jakin nahi, emakumeen kontua dela eta borroka horrek emango dituen etekinak emakumeentzat soilik izan-go direla pentsatuz.

Martxoaren 8rainoko «atzeranzko kontaketan» nabaritzen da, batez ere gi-zon gazteen artean, estra-tegia hori, modernotasuna eta «progresismoak» eragin-dako jarrera berria: gizonez-koek isiltasuna eta pasibi-tatea hartu dute arma be-zala. Nire ustez beldurra da.

Zer gertatzen da orain ar-te saldu diguten «gizon eredu»-rekin? Non dago gi-zon indartsua, erabakiak segurtasunaz hartzen di-tuena, inoiz ez duena mal-korik isurtzen eta era berean emakumeak liluratzen di-tuena? Non dago «printze urdina»? Horiek ere gizarte patriarkalaren ondorioak dira. Gizonei —emakumeoi bezala— zenbait estereoti-poren txartela eskegi zaie, eta dirudienez, oraindik ez zarete horretaz jabetu, emakumeok ez du gu este-

reotipo horien monopolioa.

Martxoaren 8a gizarte patriarkalaren aurkako emakumeon borrokaren eguna da. «Egun»-en kontua bada, hobe izango litzateke zuek, gizonezkoek ere ho-rrelakoren bat ospatzea. Agian, horrela, zuen egoe-raz ohartuko zarete eta, bide batez, beste batzuk dara-magun borroka ulertuko duzue.

Nerea Etxaniz
(Bilbo)

Oharra

BAT, aspaldi honetan, ez da gauza askotaz harritzen: are gehiago, ez da, izate-kotan, ezta harritu zale ere. baina badira notizia batzuk zehaztu behar direnak.

1992ko martxoak 15 data duen ARGIA elkarrizketa bat agertu da Broken Bihotz izeneko musika-taldeare-kin. Bertan, eta aurre titular gisa, hauxe irakurtzen da: «Desioak bere izena gradua galtzen duenean» diskoa laster kalean». Eta oraintxe sartzen naiz ni. Aspaldi ida-tzitako poema baten lerroa edo bertsoa (gaurregun ez daki batek nola izendatu) da. Ondoren jartzen dizuet

poema osoa, «Denbora, nostalgia» liburutik hartua: «Bilatu zintudan / desioak izena gradua galtzen due-nean./ eta ez da desioa gehiago, / zure ilargizko gorputza da / nire laztanek izan nahi duten / mila forma likidoetara zabaldua. / Eta ez zeunden han».

Neri ez zait inporta nire poemak besteren batek nahi duenerako erabiltzea. Alderantziz. Baina gustatu-ko litzaidake garbi geratuko balitz norena den».

Besterik gabe.

Felipe Juaristi

OHARRA: Sail hau, aldiz-karian azaldutako edozein gairi buruz edota interes-garri litekeen beste edozei-ni buruz, ARGIAko irakur-leak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; ber-tan, igorlearen izen-abize-nak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako ti-tularrarekin batera. Gutun hauek ARGIA, 1 eta 2 pabi-loiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bi-dali behar dira.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

(astekaria eta urtekaria jaso nahi ditut etxean)

IZEN-DEITURAK

TEL

HELBIDEA

HERRIALDEA K.P

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUAREN ZENBAKIA

HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne)

HEGO EUSKAL HERRIA
9.750 pezeta
IPAR EUSKAL HERRIA
640 libera
ESTATU ESPAINIARRA
9.750 pezeta
BESTE ATZERRIAK
12.800 pezeta
AIREZ
20.200 pezeta

6. Politika kronika. IÑAKI ZUBIONDO.

8. Enrique Mujika Herzog, Madrileko kongresuan diputatua PSOEren izenean: «Aurkarien helburuak gaur egungo errelitatera egokitzen ari dira». GARBIÑE UBEDA.

12. Politika ttantaka.

14. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.

16. Iosu Perales, Ertamerikako gaitan aditua: «FMLNren helburua ez da 1994eko hauteskundeak irabaztea». XABIER LETONA.

18. Saharako erreferenduma edo... NBEren iruzur amaigabea. XABIER LETONA.

20. Nazioartea ttantaka.

22. Jaizkibeleko argiak, azalpenik ez oraingoz. JOSEBA AURKENERENA.

26. Iruzurtzaileen aurkako gudan. AMAGOIA IBAN.

30. Ramon Labaien: «Ez nuke Buesa gobernuan onartuko, izaera euskaldunaren etsaia bait da». MYRIAM GARTZIA.

35. Dossierra: Ipar Euskal Herriko kostaldean zaborretan itotzen ari da. KATTALIN TOTORIKA eta IXABEL ETXEBERRIA.

44. Gurpil irristaketaren zorabioa. AMAIA ELOSEGI.

48. Kultura kronika. JOSU LANDA.

50. Euskaltzaindiak antolaturik, Herri Narratiba aztergai. Herri literaturaren eremuan, urrats berria narratibaren azterbideetan. PATXI SARRIEGI.

52. Etorkizunari begira, talde iraunkorra izatea dute erronka. Kultur Kezka, kulturgile eta politikarien arteko zubia. RITXI LIZARTZA.

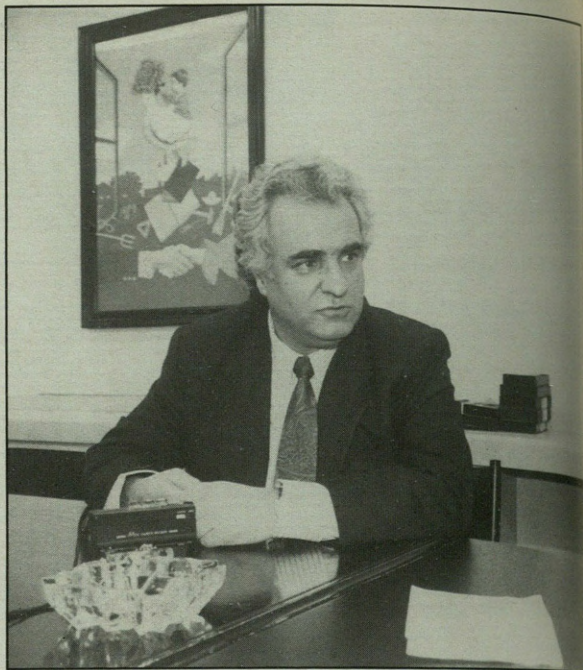
56. Zaldibobo, soinu nahasketaren bidetik. JOXI GOIKOETXEA.

58. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.

60. Kultura ttantaka.

62. Astegiroa.

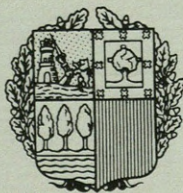
74. Musika hezkuntza eta euskara. J.I. LOPEZ DE LUZURIAGA.

POLITIKA: PSOEko indar faktikoetako bat dela esan liteke. 1967az geroztik, alderdiko exekutibako kidea da Mujika Herzog. Justizia ministro zenean ekin zitzaion presoan sakabanaketa politikari. Gaur egun, alderdiko lanetan dihardu buru-belarri. Madrileko Ferraz-eko egoitzan errezibitu gaitu. **8**

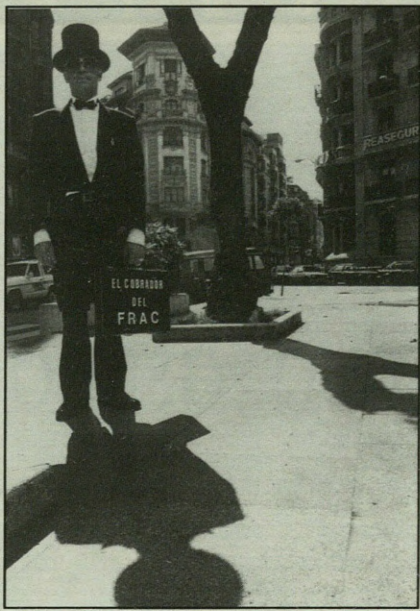
DOSSIERRA: Betidanik entzun izan dugu Ipar Euskal Herria egun gure herriko zokorik polit eta lasaiena dela. Baina dirudienez gauzak, zoritxarrez, aldatzen ari direla. Hegoaldeko zaborrak, itxasoaren laguntzaz, Iparraldeko bidea hartzen du, kostaldea narratzuz. Ibaien egoera ez da askoz ere hobea. Enpresarien errotz ondakinaz gainezka jartzeaz daude. **35**

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

RAMON LABAIEN: Ezaguna dugu politikaren munduan. Lehendabiziko Eusko Jaurlaritzako Kultur Kontseilaria eta Donostiako alkatea izateak elkar hizketa zalea izatearen ospea eman dio. Berak burututako ekimenen artean ETB1en sorrera eta aldizkariaren diru laguntzen normalizazioa ditugu. Gogoeta ugari izazku dizkigu bere bulegoan./ **30**

IRUZURRA: Beltzez jantzita, txistera eta maletinarekin. Hau da zor kobratzaileetaz gaur egun guztiok buruan dugun imajina. Baina oso urrun geratu da ideia hau errealtatetik. Ikerlari pribatuak zein lege gizonak, seriotasuna eskaintzen saiatzen dira gauza guztien gainetik, bezeroak lortzeko erarik zuzenena bait da./ **26**

KULTUR KEZKA: Eusko Jaurlaritzak 1992rako onartu dituen aurrekontuek kultur munduan izango duten eragin kaltegarria dela eta sortu zen Kultur Kezka; baina elkargune honen helburua, ordea, etokizunerako plataforma zabal eta iraunkorra izatea da, gizarte mailan kulturaren gaineko debate irekia bultzatu asmoz. Eta, era berean, kulturagile eta politikarien artean zubia izatea./ **52**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Josu Landa, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparrraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Puntuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

Eta abertzaleek Intxausperi bere tronua astindu zioten

DUELA aste gutxi errefuxiatuei lagun zeagatik gendarmek arrestatutako mediku batek, Koxe Larre garzarrak, lortu zuen joan den igandeko hauteskundeetan sekula inork erdietsi ezina: Michel Intxauspe RPR-ko senatorea, kontseilaria, DOMTOMeko kolonietako ministrari izana, Baxenafarroako boss eskuindarra hauteskundeetan bigarren itzulira eramatea. Hori eta «hiza-arrantzua-tradizioa» aldarrikatzen dituztenen igoera zoroa dira Ipar Euskal Herrian egin berri diren hauteskundeetako bi elementu deigarrienak.

SOZIALISTEK behera egin dute Iparaldean, baina ez da nobedadea, Frantzia osoan gauza bera gertatu

tuen: abertzaleak bigarren indar eta ehiztariak lehenengoa. Europako Komunitateak Sara eta Etxalar arteko usategiak itxiarazi nahi dituelako ote?

Abstentzioan ere euskaldunak frantsesetarik berezirik azaldu ziren. Sondaketek iragartzen zuten baino 20 handiagoa izan zen botoa ematera azaldu zirenen kopurua —sondaketan fidagarritasunaz eztabaida bipertsurik entzun ahal izan zen telebistan— baina euskaldunok bete genuen pronostikoa. Urrun dago Bordenabek.

Sozialistek 1981ean Iparaldeko indar dinamikoenekin egindako hitza jan zutenetik —departamendua, errefuxiatuen eskubideak...— maldan behera abiatu dira eta Garaziko

kuindarrak sendotu dira. Bada hauteskunde lejislatiboak aurreratzeko eskatzen duenik ere.

CORDELIERS kalean bildu ziren abertzaleak hauteskunde arratsez, eskilara harrigarri batetik igota dagoen Euskal Batasunaren egoitzan batzuk eta EMak antolatutako ostatu batean gehienak. Animazio handia, harkeriarik ez eta bozketa atipiko hantutan 9.000 boto lortu zirelako poztan. Jakes Abeberri hautetsirik ateratzeko itxaropenik ez zen aurretik ere. Departamendu mailan %5era ez iristen gastuak militanteen sakeletik ordaindu beharko dira. Oparirik gabe heldu da kukua.

Garazi zen abertzale guztien abontan. Betidanik lehen itzulian garaile atera izan den Intxauspek GATteko bilkura dela eta programatuta zeukan bidaia bertan behera utzi behar izan du: bigarren igandean berriz lehian beharko du bankujabeak, eta oraingoan abertzaleen kontra. RPRaren azken gotorlekuan pitzadurak ageri dira.

Hazparraren ez dira hainbestetara iritsi. Dani Kanblongek %20 lortuz ia hogeita puntutan makurrarazi du historikoki Coumet eskuindarrak kantonamendu honetan lortzen zuen %80a. Iholdin, aldiz, Arbelbidek bere %17ari eustearekin aski izan du. Abertzaleei kolpea Zuberoan erori zaie: EMA-EB zerrenda ofizialaren aurrean ELBko sindikalista abertzale ezaguna den Arhanzet aurkeztzen zen eta honek %20a lortuz besteak %5ean

— Kideak tantaka galduz joan da EA, eta azken bozketan Ramuntxo Kanblong bat EB-EMArekin alde azaltzeak adierazten du zein bakar geratu diren —

dela ikusita. UDF-RPRk irabazi egin du, honetan ere hexagono ia osoan bezala. Komunistek beren indarrari nola edo hala eutsi egin diote. Baina Frantziako leku askotan ekologistek hartu duten arbitro paperik ez dute hemen lortu. Akitania osoan ehiztarien zerrenda da sorpresa. Landetan sekulako arrakasta ukan dute. Pirinio Atlantiarretan hirugarren indar bihurtu dira eta mundu guztiak igandegau Sarako emaitzak aipatzen zi-

kantonamenduan Frantxua Maitia bat bere aurretik abertzaleak dituela gertatzea da sozialistek euskaldunon artean jasan duten debakle historikoa- ren irudi bat. Ipar Euskadiko barnekaldean sozialistak suntsitzear daude. Baina sozialisten burukomina ez dator Pirinioetatik: Frantzia osoan egin du atzera, eta lehen komunistei jazo zitzaizen gisan, zenbait lekutan —Parise inguruetan kasu— «gerriko gorria» osatzen zuten auzoetan ultraes-

utzi ditu. Kostaldeko kantonamendu-
duetan nabaritu da gogorrenik Front
National ultraeskuindarraren sendotze-
a.

ENTAU PAIS eta Eusko Alkartasunak osatutako koalizioaren emaitzak askoz apalago geratu dira. Departamendu osoari begiratuta, EMA-EB 3,2an daude eta EA eta biarnesak 1,5ean. EAK mokaurik gozoenak kostaldean egin ditu eta biarnesek berriz bazkarik inon topatu ez: Biarnoko departamenduaren %60a hartzen du kasik, biztanlez, eta matematika sinplearen legez zerrendaburua impositzeko zuten arrazoina hutsala dela demostratu da.

Kinka larrian dago une hauetan Iparraldeko EA. Hauteskunde aurreko egunetan Inaxio Oliberi bera azaldu zitzaizen laguntzaile, baina He-
goaldeko babesak ez die alderdian geratzen diren azken militanteei beren ahulezia konponduko. Lehen orduko beroaldiaren ondoren, kideak

tantaka galduz joan da EA eta azken bozketan Ramuntxo Kanblong bat EB-EMA soztengatuz azaltzeak adierazten du zein bakar geratu diren gaur buru Xarriton, Pagola eta Peillen dituzten EAKideak.

EMA-EBkoak berriz testimonialtasunetik politika egin beharrera iristen ari dira. Garaziko bigarren bueltan

— Kostaldeko kantonamenduetan nabaritu da gogorrenik Front National

ondorio bat baino gehiago ekarriko du horrek. Eta politika Iparraldean —Frantziako hauteskunde sistemak hori sortzen duelako— pertsonalitate eta notabilismoen gaiean eraikitzen denez, horretan ere abertzaleek

emaitza ezberdinak izan dituzte: herriko seme ezagun batekin konponbidera iritsi ezak hondoratu ditu At-harratzeko kantonamenduan, eta Larre, Arbelbide edo Kanblong bezalakoek sendotu dituzte beste batzuetan. Bastidan sendotu den Barbier bati meriturik ukatu gabe.

Martxoaren 22ko lezioa ikasi behar duten beste batzuk Patxa-Oldartzenekoak dira. Jokoz kanpo geratuta, kanpaina berotu ahala EMA-EBrentzako boto eske azaldu ziren. Kolektibo horren inguruko jenderik ikusi zen EMako ostatuan, emaitzen berrien bila. Ipar Euskadiko indar sozialik dinamikoena osatzen duten abertzaleak politikoki hainbat lekutan hirugarren indar bihurtu dira, bigarren izateraino ere iritsiz. Eta politika egin nahi duenak, beste orotan bezala, Iparraldean ere idazteaz gain ipurdia mugitu beharko du.

Iñaki Zubiondo

Enrique Mujika Herzog, Madrileko kongresuan diputatua PSOEn izenean:

«Aurkarien helburuak gaur egungo errealitatera egokitzen ari dira»

PSOEko indar faktikoetariko bat dela esan liteke. Francoren azken urteetatik sozialistek jeltzaleekin dituzten harremanen garantietako bat da Mujika Herzog. Justizia ministro zelarik, hark sortu zuen presoen sakabanaketa politika. Ministro izateari utzi dionetik, diputatua den arren, alderdiko lanetan ari da lanean buru-belarri. Madrileko Ferraz-eko egoitzan errezibitu gintuen.

ARGIA. Nola ikusten duzu itun autonomikoa? EAJk ez du onartu eta, harritzekoa bada ere, UPNk ere ez.

E. MUJIKA HERZOG. Kontuan izan, Gobernuak

eta oposizioak ez bada, Estatuko gainerako alderdiek ere ez dutela onartu nahi izan. EAJk dituen errezeloak arrazoirik gabekoak dira, proposatutako Itun Auto-

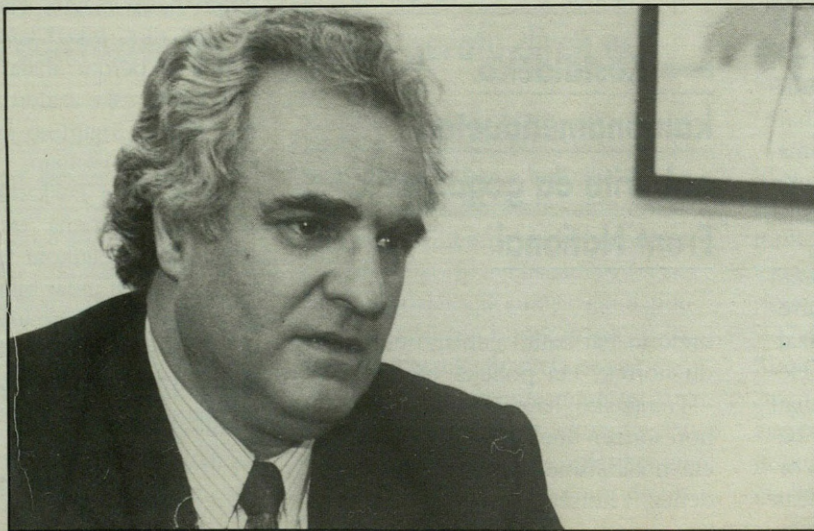
nomiko honek ez bait ditu Eusko Jaurlaritzaren konpetentziak murrizten. Ezta murriztuko ere. Beraz, EAJren sinadura interesgarria izaki, penaz gara onartu ez

duelako. Boterearen bataketa oro interesatzen zaio Euskadiri, Kataluniar ere interesatzen zaion bezala. Botere territorialaren garapenean ere badute zer esanik. Dena den, Euskadik ez du eskubiderik galtzen. Ez dute, bada, zertan kezkatu beharrik. EAJk postura aldatuko duelakoan gaude.

A. Enrique Mujika Herzogek bultzatu zituen transizio garaian PSOEn eta EAJren arteko harremanak. Zer dira transferentzia, industria birmoldaketa eta beste hainbat gairen inguruan gaur egun dauden borrokaldiak?

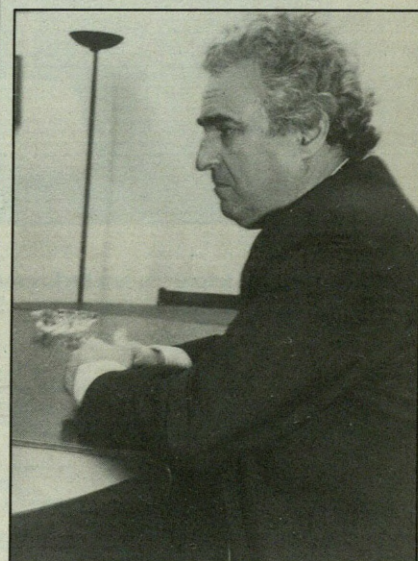
E.M.H. Borrokaldi horiek kezkatzekoak diren arren, hoztasunez eta urruntasunez erreparatu behar zaie. bestela ezin dira guztiak behar bezala baloratu. Oinarria jarria dago: sozialisten eta jeltkideen arteko kooperazioa. Hori da, hain zuzen ere, urruntasunez begiratzeko aukera ematen duen ardatza. Behin oinarria finkatuta, gainerako guztia lo-

«EAJren errezeloak arrazoirik gabekoak dira; Itun Autonomikoak ez ditu Eusko Jaurlaritzaren konpetentziak

murritzten.
«Jeltzaleek
sinesten badute
elkar hizketaren
poderioz HBk
instituzioak
onartuko dituela
ondorioak
ondorio, ez dut
ezer esatekorik».

gikoa da. Gobernu koalizioetan normala da alderdi bakonitzak bere ikuspegia izatea. Baina ulerkera pluraiek ez dute koalizioaren planteamendua baldintzatzen. Sozioek ondo dakite

baita euskaldun batek ere. Baina esperientzia duen euskaldunak, Euskal Herriko historia zati bat bizi izan duen euskaldunak badaki erantzun bakarreko galdera dela hori. PSOEek eta EAJk

men politikorik Euskadin ezer eskaini ahal izateko, proposamen lilurakorrik egiteko.

A. Baina zure iritzia ez dator bat oraingo PSE-PSOEko agintarien jarrerarekin. EAJk HBrekin dituen harremanei dagokienean, esan izan da Madriletik begiratzan duten sozialistek beste urruntasun bat mantentzen dutela, Euskadin, kontrako sentimentua askoz ere sutsuagoa dela.

E.M.H. Arduradun politikoko bat beste alderdi bateko barne kontuetan sartzea ez da bat ere ona. Dena den, Euskadiko alderdi sozialistak eska diezaioke EAJri gainerako alderdi demokratiko guztiei eskatzen diena, alderdien barneko kontuetan ezertan ere sartu

gabe. Hau da, zilegi du sinatutako konpromezuekiko leialtasuna eta fideltasuna eskatzea. Ajuria Eneako konpromezuei buruz ari naiz, hain zuzen ere. EAJk konpromezuok leialki betetzen baditu, eta hala ari dela iruditzen zait, hortik aurrera egingo duenaz mintzatzea ez da gure lana. Jeltzaleek sinesten badute elkar hizketaren poderioz, ondorioak ondorio, HBk instituzioak onartuko dituela, ez dut ezer esatekorik.

A. Tentsio handiak izan dituzue. Zer dago horien atzetik?

E.M.H. Tentsio horiek konpondu dira. Autobideari

«Elkar hizketak, armak baldintzarik uzteko bakarrik balio du; Alemanian aliatuek naziekin egin zutenari deitzen diot elkar hizketa» ●

elkarri laguntzea beharrezkoa dela.

A. PPK EAJrekin bat egingo balu PSOE gobernutik kanpora dezake. Ez al duzu us-
te?

E.M.H. Galdera hori marrikar batek egin diezadake, edota andaluz batek...

ikuspegi desberdinak dituzte, baina kultura demokratiko beretik abiatu dira. Badakigu kultura demokratiko komun horrek, bi alderdion elkarlana zilegi egiten duen horrek, ezinezko egiten duela EAJk PPrekin bat egin dezan. PPK ez du kultura hori. Ez du ahal-

«Sozialisten eta jeltzaleen arteko borrokatxoak kezkatzekoak diren arren, hostasunez eta urruntasunez erreparatu behar zaie».

dagokionez, Eusko Legebiltzarrak aukeratu zuen bere bidea. Baina horrez gain, PSOEren mozioa ere onetsi zen. Hau da, Leitzarango ingurugiroaren onerako izango balitz, posible izan zitekeela trazatua egokitzea.

Gipuzkoako diputazioko aurrekontuei dagokienez,

espekulatu egiten dute eta arrazoiak bilatzen saiatzen dira... baina gauzak diren bezalakoak dira. Gaur egun indar diskrepanteak errealtatera egokitzen ari dira.

A. *Ikusten al duzu Euskal Herrian bakea lortzeko biderik?*

«Independentzia bezalako amets betezinak bazter utzita, helburu posibleetan jarri behar ditugu ahaleginak» ●

EUE eta EAekin sortutako negoziazioekin konponduko da arazoa.

Liskar hauei ez zaie behar baino garrantzi handiagoa eman behar. Gainera, horrelakoak beti gertatuko dira. Komunikabideek, haien lana horixe bera izaki, interpretazioak egiten dituzte,

E.M.H. Biolentziaren amaiera ez da Bostgarren Mendeurrena, ezta Joko Olinpikoak. Hau da, ez dago epe zehatzik definitzerik.

A. *Xabier Arzalluzek, adibidez, aipatu izan du ETak ez duela biru urte baino gehiago iraungo...*

E.M.H. Ni ez naiz ausartzen horrelakorik esaten, batik bat gurea bezalako herri zahar bati buruz. Memoria historikoa izugarria bait du gure herriak. Akaso, Arzalluzek nik baino datu gehiago du. Profetak ia beti harrikatu izan dituzte. Nik ez dut profeta izan nahi, gero harrika egin diezadaten. Nere ustez, terrorismoa amaitzeko baldintzak betetzen ari dira. Gaitzespena egunerokoa denean eta hurbilen dagoen eskutik heletzen denean, terrorismoaren aldeko sistema hauts daiteke, baina ez dut aurreikuspen kronologikorik egin nahi.

A. *Kalkulu horren barnean al dago ETarekin hitz egi-tea?*

E.M.H. Ez dut uste. Baina zer da elkar hizketa? Horri buruz asko hitz egin izan da...

A. *Aljerian egindakoaren moduko zerbait.*

E.M.H. Begira, Alemanian baldintzarik gabe errendatzeko hitz egin zuten. Hori zure ustez elkar hizketa izan baliteke, hitz deituko diogu. Beraz, elkar hizketak armak baldintzarik jarri gabe uzteko bakarra balio du. Hori da aliantza naziekin egin zutena. Elkar hizketaren ondoren, noski, kontuan hartuko dira egoera pertsonalak. Baina ez gara urrutiago joango.

A. *Justizia minitroa zinez nekoa da euskal preso politikoek sakabanaketa. Ez du du politika honek amaierarik izango? koste humanitario handiak ditu...*

E.M.H. Oso elementu inportantea izan da terrorismoaren kontrako borrokan. Kontuan izan sakabanaketa indarrean jarri genuenaren gehienak kontra jarri zitzaizkidalda. Gaur egun ez du inork kritikatzeko. Ardanza lehendakariak berak esana du Gobernu espainiarrak erabateko legitimataa duela horretarako. Presoak bi zentrotan bildu zeuden bitartean, elementurik gogorrenek zuzentzen zuten kolektibo osoaren norabidea. Sakabanaketa ren ondoren, egoera horretatik irten eta gizartearen integritate nahiaren aldeko bozak agertu dira, irtenbiderik ez dutela ikusi dutelako, delitoetara bultzatu zuten ametsa betezina delakonturatu direlako.

Espetxea modu guztiz txarra, baina bi modukogiltzapeak daude. Bat kanpotik inposatzen dena eta bestea, espetxeetan bertan inposatzen dena. Guk kondenak mantendu egin ditugu noski, baina bigarren giltzapetik aske utzi ditugu. Orain iritziak lasai azal di-

tzakete, ez dute errepresa-
liaren beldurrik.

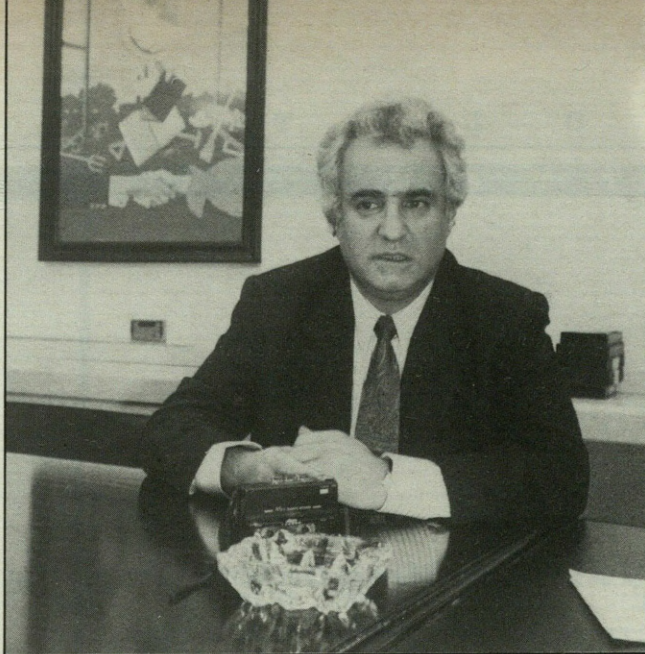
Batzuek larrutik pagatzen
dute, baina benetako koste
humanoa terrorismoak sor-
tutako biktimena da. Egoera
hori amaitzen denean,

■ «Alderdi
sozialistaren baitan
ditugun
desberdintasunak
solidarioak dira» ●

hainbat ate zabalduko dira.

A. Ba al du beldurrik Mu-
jika jaunak?

E.M.H. Ez... ez lehoi he-
ritzaille batek baino gehiago,
aldamioan gora lan egin
behar duenak baino gehia-
go, futbol talde bateko au-
releriak baino gehiago. Nik

«PSOEek eta EAJk ikuspegi desberdinak dituzte, baina kultura
demokratiko beretik abiatu dira».

sentitzen dudana beldurra,
beldur profesionala da.
Lanbide guztiek sortzen
dute, ordea. Baita zuenak
ere.

A. Nola ikusten duzu Eus-
kal Herriaren etorkizuna?

E.M.H. Ikusten dut, zo-

rionez orrialde bat pasatu
dugula: independentziare-
na. Helburu betezinak baz-
ter utzita, helburu posi-
bleetan egingo dira ahalegi-
nak. Hemendik aurrera Eus-
ko Jaurlaritzak dituen kon-
petentzia eta posibilitate
guztiak erabiliko dira. Eus-

kadiko autogobernuak bo-
tere handia du. Autogober-
nua indartuta, euskadunok
gure gizartea eraiki ahal
izango dugu. Euskaldunok,
gauza izan behar dugu gure
gizartea egoera zail honetan
berreraikitzeko.

A. Zer egiten du Mujika
Herzoge alderdi sozialis-
tan katalan, andaluz eta
beste hainbaten arteko bo-
rroken artean?

E.M.H. Alderdiaren ba-
tzorde exekutiboko partai-
dea naiz 1967az geroztik.
Nik dakidala, betidanik izan
ditugu liskartxoak. Baina
zein alderdi inportantek ez
ditu? Gainera, guk ditugun
desberdintasunak solida-
rioak dira. Denok jabetu ga-
ra alderdiaren batasuna eta
indarra mantentzea beha-
rezkoa dela.

Garbiñe Ubeda

ENTZUN!

**OM 1224
FM 99'8**

HERRIZ HERRI
Larunbatero
11.30 etan

HERRI Irratia

E Z P A L A K

■ GEORGE MENDAILLE
ERABAT ASKE UTZI DUTE

GEORGE Mendaille GALEko mertzenari frantsesa erabat aske utzi dute, Gobernu espainiarrak Estatu frantsesera estraditatzeko erabakirik hartu ez duelako. Espainiako Entzutegi Nazionalak hartutako erabakiaren arabera, hemendik aurrera ez du 1990eko uztailan erabakitakoa bete behar. Alegia, ez du egunero Goardia Zibilaren koartelean azaldu behar, eta Epaitegian baimenik eskatu gabe eta pasaportetik gabe irten daiteke etxetik.

1989an, atxilotu bezain pronto, Gobernu frantsesak Mendailleren estradizioa eskatu zuen, epaitu ahal izateko. Garzón epaileak, ordea, ez zuen inongo salaketarik egin bere kontra, nahiz eta GALEko organigramaren baitan pertsona inportantetzat jo izan den. 1990ean baldintzapeko askatasuna eman zioten mertzenariari. Gaur egun Calongen bizi da, Goardia Zibilak ez du gau eta egun bijilatzen eta pasaportea bueltatu diote.

■ ERKIZIAREN
KONTRAKO GARTZELA
ZIGORRA BAZTERTU
DUTE

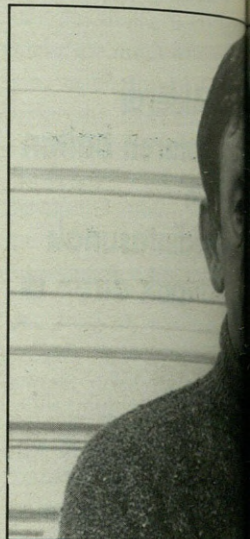
EAE-KO Auzitegi Gorenak baztertu egin du bi urtez Erkiziaren bi hilabetezko gartzela zigorra. «Fiskalei irain egitea» leporatzen zitzaion Erkiziari. Bi hilabetezko gartzela zigorra baztertearen arrazoiaren artean, Erkiziak antezedenterik ez izatea aipatu dute alde

batetik, eta bestetik zigorra urtebetekoa baino handiagoa ez izatea. Fiskalen Ministeritzak erabakitakoaren arabera, eskubide horren jabe dira urtebetekoa baino zigor txikiagoa dutenak. Erkiziak ezingo du bi hilabetez kargurik bete. Epe horretan, beraz, ezingo ditu Bilboko zinegotzi gisa eta Eusko Legebiltzarreko parlamentari gisa dituen lanak bete. Gainera, 150.000 pezeta (7.890 libera inguru) pagatu beharko ditu. Bestela, bost eguneko gartzela zigorra izango du.

■ LEITZAKO ALKATEAK
EZ DU DIMITITUKO

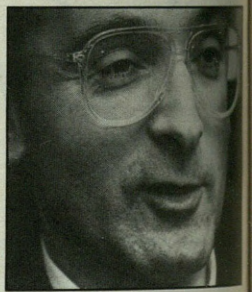
JUAN ORONÓZ, EAren izenean Leitzako alkatea denak ez duela dimitituko adierazi du, bertako zortzi zinegotziren dimisio eskariaren erantzun gisa, hauteskundeetan bostehun boto lortu zituelako. HBko lau zinegotziek, UIL talde independentearen hiru zinegotziek eta Jose Ignacio Urbietak alkatearen zerrenda bereko zinegotziak aurkeztu zuten dimisio eskaera, esanaz, alkatearen eta zinegotzien arteko harremanak oso txarrak direla, zinegotziek udaleko informazioa lortzeko zailtasunak izaten dituztela eta alkateak bakarrik agindu nahi duela.

Oronózek ukatu egin du leporatzen zaion guztia. Bere ustez, asmo hori «montaia itsusi bat da ni alkatetzatik botatzeko». Oronózek montaia hori HBk antolatu duela dio, «aurreko hauteskundeetan alkatetza baietik lortuko zutela uste bait zuten». HBrekin batera «eskubitarrek eta Barbería» ibili dira. Barbería, EAko beste zinegotzia, «oportunista» dela dio Oronózek.

«ETAkez du zertan izan behar HBrengan konfidantza, eta ez dut uste izango duentik. Bere erizpide propioak dituzte».

Jon Idigoras, HBko Mahaia Nazionaleko bozeramailea.
Tiempo, 92-III-23.

«Leitzako Agiria berretsi behar izateko arrazoi berezirik ez dago».

Juan Cruz Alli, Nafarroako Gobernuko lehendakaria.
Diario de Navarra, 92-III-18.

«Julián García Vargas Defentsa ministroak ez du Euskal Herriko gazteen errealitatea ezagutzen, kontzientzia eragozpenaren aldeko taldeak ezker arradikaleko erakundeetan ezkututzen direla uste badu».

EGI.
El Mundo, 92-III-18.

G O R D E T Z E K O A K

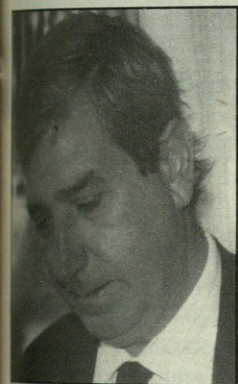
ALLI-K NAFARROAKO LEHENDAKARITZA UTZIKO OTE?

JUAN Cruz Allik Nafarroako Gobernuko lehendakaritza utziko ote duenaren susmoa zabaltzen ari da aspaldion. Ez omen da UPNtik bertan edota alderditik kanpoko medio eta alderdietan egunero ezartzen zaion presioengatik. Allik, kontrako erasoak ondo estudiatuta dituela diote bere inguruko iturriek. Non-bait familiarteko arazoez bultzatuko lukete erabaki hori hartzera.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«Estatutuaren Garapenerako Pionentzia bukatzen badugu, euskaldunok noraino iritsi nahi dugun esango dugu».

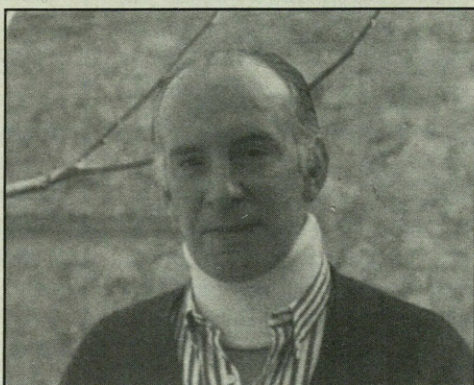
Jose Antonio Rubalkaba, EAJren eleduna Eusko Legebiltzarrean. Deia, 92-III-15.

«Bakea Euskal Herrian subirotasunean bakarrik eraiki daiteke».

Itziar Aizpurua, HBko Mahai Nazionalako kidea. Egin, 92-III-16.

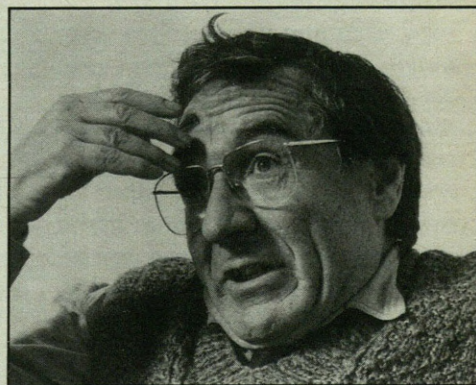
«Une bonetan ETari ez zaio Autobidearen arazoa interesatzen».

Xabier Arzalluz, EAJko EBBko lehendakaria. El Diario Vasco, 92-III-17.

JOSE AMEDO

Espainiako Epaitegi Gorenak erabaki du azkenean Amedoren sententzia. Estatu espainiarra arduradun zibiltzat jo izanda ere, ez da ezer handirik lortu. Estatu espainiarra ez du te delituen erruduntzat jotzen. García Goenaren hilketa ez da argitu, eta Amedok, bu-ruen ordenei entzungorrena eginda ihar-dun omen zuen. Estatuak ondo zuritu du aurpegia. José Amedo Fouce gaisoa etsita omen dago. Ez omen du ezer gehiago egingo gizarajoak. Kontuan hartzekoa da, ez bait da sekretua, Amedo zazpi bat aldiz egin dituela espetxetik «eskapadatxoak». Izango du ho-nez gero benetako ihesa nork prestatu ●

MIGUEL CASTELLS

«Amedo kasu»ko salaketa partikularreko abokatua errekurtsioa aurkezteko aukerak estudiatzen ari da. Sententzian hiru dira batik bat Castellsi amorrazioa sortu dioten eraba-kiak: García Goenaren hilketa ez leporatzea, diru ezkutuen tratamendua eta GAL talde terrorizatzen ez jotzea. Castellsek gogor kri-tikatu du sententzia. Dena den, hark ere ba-zekien gauza handirik ez zuela lortuko, erre-kurtsioak gehiegi lortuko ez duen bezala. Errekurtsioak Amedo begibistatik ez kentze-ko, prentsa erne izan dezan balio izango du. Batik bat, Amedo ihesa prestatzen ari den susmoa gero eta handiagoa denean ●

Apartheid-aren amaiera, etorkizunaren hasiera

HEGOAFRIKAK, ia mende erdi apartheidaren menpe bizi ondoren, agur esan dio zurien zapaltze legalari. Hegoafrikako Frederik de Klerk lehendakariak esan bezala, «zuriek ezarri zuten sistema hau, eta zuriek desegin dute. Horrela, bada, populazioa zuriaren % 70ak ia De Klerk lehendakariak proposatutako erreforma prozesuari baietza eman zion.

Desegin dutena beltzen bazterketa legala 'besterik' ez da izan. Baina seguruenik, beltzen bazterketa eta menpekotasuna desegiteko urte asko iragan beharko dute. Mende Erdiko zapalkuntza ez bait da hala nola iragaten. Zuriek dituzte hegoafrikar ekonomiaaren euskarri guztiak euren eskuetan, eta baita berau garatzeko tresna gehientsuenak. Baina tresna material guztietatik aldenduta egotez gain, beltzek, eta ANCK zebazkizango esanda, ez dute ez proiektu politiko zebatzik ezta ekonomikorik ere.

Berezko oztopo guztiez gain, alde guztiei ez zaie batere samurra izango zenbait pareta gainditzea: beltzei zurienganako gorrotoa gainditzea eta zurie beltzekiko eta beste gutxiengoekiko parekotasuna. Printzipioz, suposatzen da zuri guztiek ez dituztela erreformak ekarriko dituen aldaketak modu berean onartuko,

eta hau beti izango da galga normalizazio prozesuan.

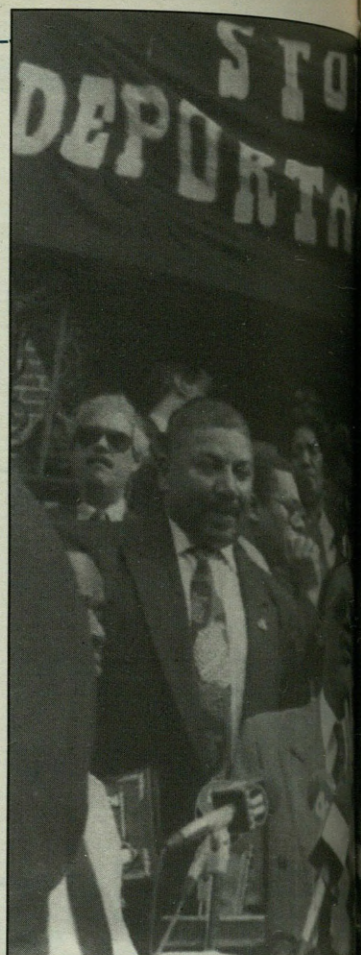
Baina gainditze guztiak ez dira arraza desberdinen artekoak bakarrik, beltzek ere, zulu eta xboxek, badute zer gainditu eta. Orain arte, zuriek ederto baliatu izan dira banaketa horretaz. Eta denbora esango du, zurien ziria ez zela enfrentamendu odoltsuaren arrazoi nagusia.

Sartaiaren kirtanak zurien eskuetan jarraitzen du oraino. Baina beltzek dagoeneko sukaldea pizteko suak eskuratu dute, eta horrek etorkizunarako ate guztiak zabaltzen dizkie. Euren artean konpontzen badira berderen.

ERRUSIAK, azkenean, bere armada izango duela erabaki du. Noiz osatuko den eta nola denborak esango du, eta horretarako Ieltsinek bere burua izendatu du defentsa ministroa. Baina SESB ohian gertakizunak abia da handiegia daramate eta armadaren gaia ez da zintzilik eta noraezean gera daitekeenetako, are gehiago Ukraina, Azerbaidjan eta Moldaviak dagoeneko euren armadak eratzeari ekin diotenean. Eta beste batzuk ere, Errusiaren erabakia ikusirik, ez dirudi atzean geratuko direnik.

Bere armada ez duen estatuak EI-

— **SESB ohian gertakizunak azkarregi doaz, eta armadarena ez da zintzilik eta noraezean geratzeko moduko gaia** ●

Keko (Estatu Independenteen Komunitatea) armadaz baliatu beharko du, eta jadanik gero eta gutxiago den gainegitura baten armadaren pean egotea, ez da da oso fidagarria. Batak bat desintegrazio prozesuek eta estalinismoak eragindako etnien banatze politikek, erasoak edonondik etor daitezkeela erakusten dutenean.

Armada Gorria desagertu da beraz, eta ikusteko dago orain erraldoi hura zertan geratzen den. Baina Errusiak apur-apurka gero eta zati handiago du bere eskuetan. Lehen une batean, EIKtik kanpo geratu ziren errepubliketako indarrak bere agintepeira pasatu zituen, eta berdin bere lurraldean eta atzerrian zeuden indarrekin.

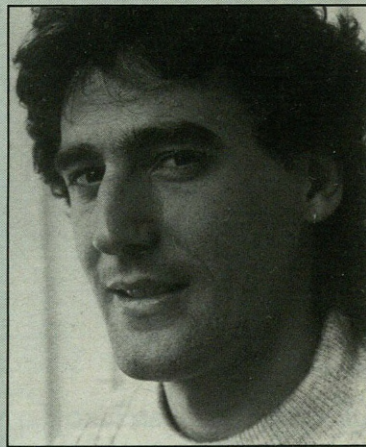
Oraingoz, indar guzti horiek EIKren aginte batuaren pean geratuko dira, baina ez da sekretua epe laburrera Errusiak bere armada osatuko duela. Aginte eta guzti. Errusiaren arazoa duen inperioarekin zert egingo duen da. Askoren ustez SESBko desintegrazioaren gaitzak Errusia ere jo du, eta bere inperio izaera hori

JFK

OSO txikia nintzelarik, eskolan sartu berria, Kennedyren aurpegia eta erahilketaren irudiak barneratu zizkidaten. Telebistak izandako eragina gure haurtzaroan ez da izango belaunaldiko berrietan bezalakoa baina...

Martin Luther King, Ché Gevara eta Kennedy hirurak batera gogoratzen ditut, lider karismatiko eta pertsona zintzoak, beraien idealak defendatzeagatik bizia galdu zutenak. Baina JFKren atentatua eta geroago bere anaiarena, benetan oso grabaturik ditudala nire burmuinean. Tipo ona, bere kotxe luzean, bere emaztearekin zebilela eta...

Gaztaroan Viet Nameko gerra zela eta, nere ikusmira aldatu zen. Jacqueline Onassis-ekin ezkondu eta gero Kennedy abizenak asko aldu zuen nire oroimenean, aberastasuna eta martirrak oso gaizki lotzen baitira.

INAKI BARCENA

EHUko zuzenbideko irakaslea

ZAILA da oso, JFKk demokrazia eta giza eskubideen defendatzaile amorratuaren fama galtzea. Berak ordezkatzan zuen alderdiak ere, Alderdi Demokratikak alegia, Estatu Batuetako ezkerria eta aurrerapenaren irudia ematen baititu (Luis, postura hartzen dizut, ni Clintonen alde baina coca-cola hori ron caribearrekin nahasten badugu, galtzailearen penak itotzeko).

Gero errealtateak bestelako adibideak ematen dizkigu. Kennedy eta Carter-ekin konplexu militar-industrial-teknologikoaren aurrekontuak Nixon eta Ford-en gobernuekin baino altuagoak izan ziren. A zer kontraesana!!

Cubako monopartidismo sovietaarren aurka ia dena baliozkorra zen. Bahia de Cochinos eta Guantnamon arrasto zehatz bi ditugu.

ALEXIS de Tocqueville (1805-1859) frantses aristokratak ez zuen estatu sozialista hau ezagutu baina demokrazia eta berdintasunerako iraultza eta matxinada etengabeak ikusita, Iparramerikako eredu 'demokratikoa' eredu moduan aztertu zuen, mundu berriaren bide orekatu eta burgeseria liberalak gidaturikoa. Bipartidismo gaindiezina eta abstentzio politikoaren erresuman, gure planetaren sistema politiko indartsuena eratu zen, Lehenengo Mundu Gerraren ostean, *number one* bihurtu delarik.

JFK ere *number one* izatera ailegatu zen baina bere planteamendu politikoak ez ziren botere militar eta ekonomiko demokratiko-liberalen gus-tokoak eta laister garbitu zuten.

Sistemak ez zuen ezer aldatu magnizidio honen eraginez. Gaur ikusten dugun diferentzi bakarra zera da, munduan botere militarri ez dagozkiola botere ekonomiko zein politikoa, eta horrek desorekak eta grinak sortuko ditu hurrengo urteetan. Beste coca-cola bat baietz!!!

1991ko irailaren 29an Raoul Cedras generalak, estatu kolpearen bidez Jean Bertrand Aristide lehendakaria boteretik aldendu zuenetik, urak baretu ezinka dabilta Haitiko paraje urrutietan. Iragan astean, otsailaren bukaeran Washingtonen lortutako izen bereko akordioa eztabaidatu zuten legebiltzarrean, haren inguruko akordiorik lortu barik. Haren arabera, Aristide lehendakari konstituzionala Haitira itzuliko litzateke eta René Theodore komunistak kontsentsu nazionalako gobernua burutuko luke. Raoul Generalak eta bere aldeko

oligarkiak, dena den, garbi utzi du ez duela onartuko Aristideren itzulerririk. Cedrasek gura ala ez, nahiko argi dago Haitik ezin duela denbora gehiegi egungo egoera bereberean iraun. Latinoamerikarako EEBBek duten politika berriarentzat, Haitiko Cedrasen ereduaren etengabea arantz da eta.

aldatzen ez den bitartean desintegrazio prozesua geroazina izango da.

AZKENIK, Kataluinako hauteskundeen emaitzak ere berririo gogora erazieko modukoak dira. Pujolen Convergència i Unió-k bere sendotasuna nabarmenki erakutsi zuen, PSOEek jipoia izan zuen, eta independentismoak aurrera egin zuen ERCren eskutik batik bat. Espainiako gobernuak ederto asko aztertu beharko dituen hauteskundeak zailantza barik.

Lukas Martinez

Josu Perales, Ertamerikako gaietan aditua:

«FMLNren xedea ez da 1994eko hauteskundeak irabaztea»

FMLN eta gobernuaren arteko akordioak sinatu ondoren, El Salvadorrek bakearen lehenbiziko une goxoak dastatzen diharduenean, Josu Peralesengana jo dugu etorkizunaren leihatila zabaldu eta ea urrutira zer ikusten duen azal diezagun. Bera 45 urteko kazetaria eta idazle tolosarra da. Dagoeneko 9 liburu idatzi ditu, horietatik zazpi Ertamerikari buruzkoak, eta, besteak beste, Zutik alderdiko nazioarte mailako arduraduna da. Baikortasunez, baina aldi berean El Salvadorreko errealtatearen ezagutzak eragindako zuhurtasunez mintzo zaigu.

ARGIA. *Bake akordioaren aurkako ekintzak ikusi izan dira. Zer dira, inkontrolatuak ala planifikazioz egindakoak eta atzean helburu politiko zehatzak dituzten gertaerak?*

JOSU PERALES. Eskumaren sektore batek ez ditu akordioak onartzen. Edozein aurrerapen demokratiko eta justizia sozialaren aurkakoa da, eta gerraren kultura bere barruan oso ondo sustraitua eta ideologizatua dauka.

Hautzat, FMLN komunismoaren sinonimoa da. Baina ez dut uste estatu kolpe edo antzerakoren bat prestatzeko estrategia politi-

korik dagoenik. Armada bera ere zatituta ageri da. Ofizial gazteek argi ikusten dute bake prozesua geroezina dela, eta oligarkia zahar horietatik aldentzen saiatzen ari dira. El Salvadorreko ahalmen produktiboa handitu eta herrialdea lehiaketa ekomikorako prestatu

■ **«FMLNk ahalmen handia beharko du ideia aniztasunaren barruan batasuna mantentzeko» ●**

nahi duena. Hauteskunde eta ezkerren parte hartzeaz jabetuta dagoen eskuma da, Latinoamerika osoan hedatzen ari den kapitalismoa modernoaren jarraitzaile. Cristiani lehendakariak gidatu eta EEBBek laguntzen dutena.

A. *Beraz, eskuma zahar horren desagertzea denbora kontua da. Orduan, zein aukera erreal du FMLNk eskuma berri horren aurrean?*

J.P. EEBB eta eskuma berri horrek eremu militarrean lortu ez duten garaipena lortu nahi dute eremu politikoan. Horien estrategia FMLN trabaz jositako siste-

ma demokratikoan murgilaraztea da, beren diskurtsoa eta iharduera politiko leundu eta hauteskunde sisteman parte hartzera behartzeko. Ezkerra, beraz, erronka berri baten aurrean dago. Eta, akaso, gerra garaiko baino erronka gaitzagoak legalitatea, instituzionalitatea, konstituzioa...

Badaude arazo gehiago eta horien artean garrantzitsuenetakoa, FMLNk gaur egun ez duela proiektu ekonomiko zehatzik, eta hori sandinismoarekin ikusi genuen bezala, Latinoamerikako ezkerren —eta ezker guztia— arazo orokorra da. Guztia birplanteatu behar da: zein sozialismo, zein estatu, zein iraultza...

A. *Eta FMLNren barne-erakari dagokionez?*

J.P. Gerrak, biziraupen-gatik beragatik, batasunera bultzatzen zuen eragile zen. Orain ideiek eta proiektu politikoek sostengatu beharko dute batasun hori, eta hori gaitzagoa da. FMLNk ahalmen handia beharko du

ideia aniztasunaren barruan batasuna mantentzeko, ideia aniztasuna izan handia bait da.

A. Baina bake akordioek, zailtasunez gain, positiborik ere ekarriko dute, ez?

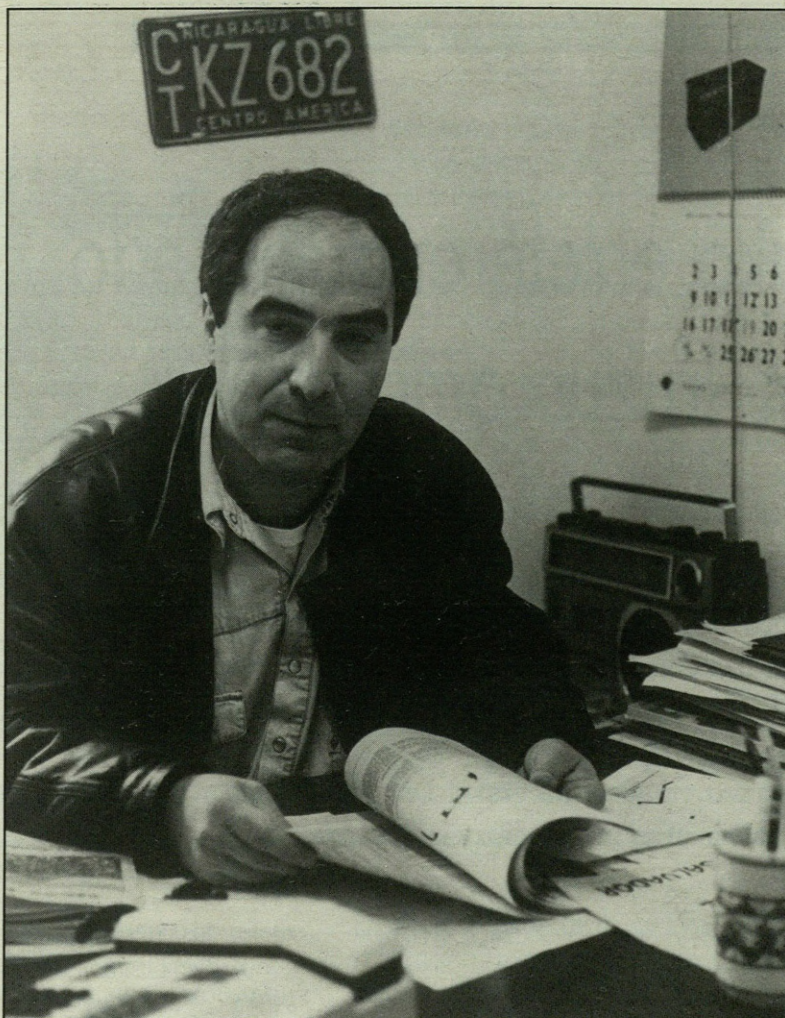
J.P. Bai, noski. Akordio hauek, diktadura militar edo zibilizazio betetako 170 urtetako historiarekin apurtzea lortu dute. Eskumak ezkerre erabaki guztietatik aldendu zuen denbora, eta herriaren gehiengo hazkunde ekonomikoaren etekinetatik kanpo geratu zen denbora. Apurketa horretan datza benetan akordioaren lorpen iraultzailea. Honek esan nahi du El Salvadorrek, koloniaren independentziaren gerotik, askatasuna lehenbiziz estreinatuko duela.

A. Zein giro somatzen da 1994eko hauteskundeetako berri?

J.P. El Salvadorren, Nicaraguan ez bezala, esparru soziala oso indartsua da: sindikatuak, irakasle eta nekazarien mugimenduak... Talde hauen ezaugarri garrantzitsuenetakoa beren autonomia da, FMLNko jendea lanean izan arren ere, nahiko euren kasa funtzionatu izan dutela. Horregatik esaten da El Salvadorren abangoardia ez dela FMLN, baizik eta guzti horien artean osatzen dutela.

Agian hemen harrigarria izan daiteke, baina FMLNren helburua ez da hauteskundeak irabaztea, inondik inora gainera. Eta gauzak asko aldatzen ez badira, FMLN izen berarekin aurkeztu ere ez litzateke egingo. Eskuin muturrari galga jarri eta orain lortutakoa sendotuko lukeen plataforma zabala eratzea dira bere helburuak.

Nicaraguan gertatutakoaz asko ikasi dute. FMLN ustez

«Euren hausnarketen arabera, ez dira oinarri sozialistadun erabateko iraultzak egiteko garaiak, baizik eta iraultza demokratikoak burutzekoak, eta batez ere populazioaren aldetik berma handia izango duten iraultzak lantzeko garaiak».

1994eko hauteskundeak irabaztea azkarregi joatea izango litzateke, eta oso zaila gobernu proiektu hori aurrera ateratzea. Iraultza-aren ideia hau, orohar, Ertamerika osoan oso zabaldua dagoen ideia da. Euren

A. Guatemalako egoera gordinagoa da.

J.P. El Salvadorrekin gonbaratuz, indar korrelazioa oso desberdina da. Gerrila batez ere oihanean dago sartuta, eta gainera hiri-

armada da: bere banketxe eta propietateak ditu... Eta Serranoren gobernu oso ahula da, ez du armadako gorengo mailetan aldaketarik egiteko ahalmenik.

URNGk gobernuarekin akordio maila batera heldu nahi du. Arazoa da 1990etik gobernu eta gerrilak 11 puntu dituztela negoziagai, eta oraindik lehenengo puntuaren bigarren aldea ari direla eztabaidatzen, giza eskubideen alorra hain zuzen. Gobernuak dioenez, giza eskubideen inguruan lorturiko akordioak, puntu guztien akordioak sinatzen direnean jarriko dira martxan. Eta orduan, aterabide gabeko puntura iristen gara.

■ «EEBB eta eskuma berri horrek, eremu militarrean lortu ez duten garaipena lortu nahi dute eremu politikoan» ●

hausnarketen arabera, ez dira oinarri sozialistadun erabateko iraultzak egiteko garaiak, baizik eta iraultza demokratikoak burutzekoak, eta batez ere populazioaren aldetik berma handia izango duten iraultzak lantzeko garaiak.

buruan ez dago antolatua dagoen mugimendurik.

Horrez gain, armada oso itxia da, México eta EEBBen presioak daude baina ez dituzte kanpoko presioak horren samur onartzen. Ekonomia nazionalaren sarean oso murgilduta dagoen

Xabier Letona

Saharako erreferenduma edo... NBEren iruzur amaigabea

Mendealdeko Sahararen autodeterminazio erreferenduma urtarrilean burutu beharrekoa zen. Asko jota, otsailean. Baina beste berba eta asmo ugari legez, haizeak eraman bide du. Nazio Batuek 1986an ekin zioten erreferendum plangintza gauzatzeari, eta 1990aren bukaera aldera Marokkoko Hassan IIak onartu egin zuen. Haren onarpen samurra gehiegizkoa zen, eta denborak erakutsi duenez poltsikoan gordetzen zuen NBE bere aldamenean mantenarazteko lokarria.

NOR da saharauiar, zer da saharauiar izatea, zenbat dira saharaiarrak? Marokkok ederto asko dakien bezala, galdera horietan datza Mendealdeko Sahararen autodeterminazio prozesua, eta baliatu ere bapo balia-

tzen da galdera horrek bake prozesuan sar dezakeen ziri-riaz.

1992ko urte hasieran burutu beharreko erreferendumean, Espainiak 1974ean egindako erroldan zeudene- nek bozkatu ahal izango

zuten: 70.000 pertsona inguruk. Baina horrela eginez gero ez dago zalantza handirik saharaiarrak herri independente bat izatearen alde agertuko zirela. Bestela, ezin da ulertu Hassan II erregeak erreferendumari horren traba handiak jartzeari, are gehiago bere adierazpenetan saharaiarrek Marokkon jarraitzea bozkatu- tuko luketela baieztatzen duenean ziurtasun osoz.

Marokkok, orain, ez du 1974eko Espainiako errolda onartzen eta errolda berri- tzea eskatzen du. Horretarako, saharaiarra zein den zehazteko bi irizpide berri proposatzen ditu: Marok- kon bizi diren saharaiarren seme-alabek eta Mendealdeko Sahararen sei urtetik gora jarraian edo 12 urte tartekatutako daramatenek ere bozkatu ahal izatea.

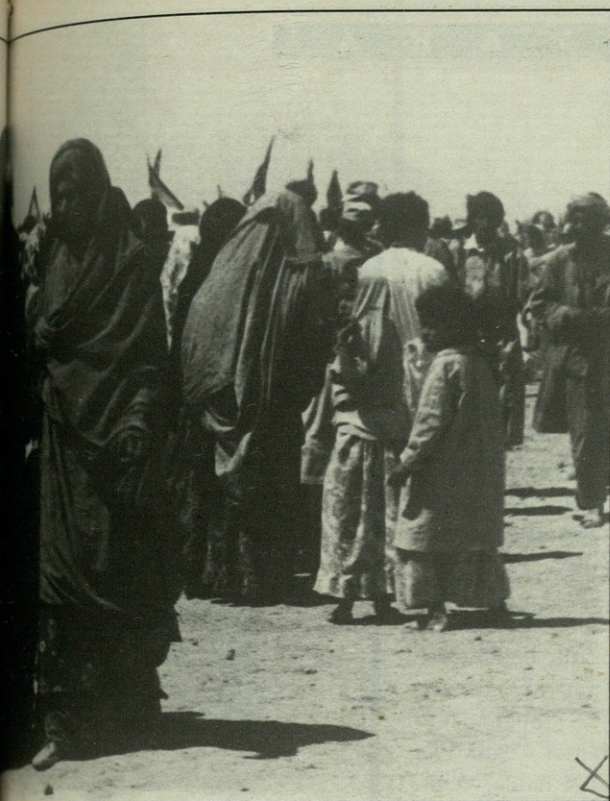
Kontuan hartu behar da NBEren Segurtasun Kon-

tseiluak Espainiako 1974- eko errolda onartu zuela. Halaber, osagarri moduan, Identifikazio Batzordeak errolda egin zuen eguna eta erreferendumaren dataren artean jaiotakoak gehitu- lizkioke espainiar errolda hari. Harrigarriena da plangintza ez jarraitzeaz gain, NBEko idazkari berri- egindako txostenean Marokkoren ideiak sartzen di- tuela, erakundeak berak aurretik ezer erabaki izan e- balu bezala.

Polisariok kritika nahiko zorrotzak egin dizkio idaz- kariaren txostenari, bere us- tez Marokkoren irizpideen aldekoa bait da. Baina txos- tenaz gain, badaude su ete- na eta akordioak bortxatzen dituzten gertakizun ugari, eta NBEren jarrera isiltasu- narena izan da: iazko abuz- tuko Marokkoren eraso mi- litarra, saharauiar faltsuen zerrenden bidaltzea NBEra.

Erreferendumaren aurrean erakutsitako jarreraz, Estatu espainiarrak beste traizio bat egin dio saharauiar herriari.

Hassan IIak jakin badaki, saharauiarrek bakarrik bozkatzuz gero, independentziaren aterabidea nagusituko litzatekeela.

Arabiar bereziak

HERRI arabiarra izanik, saharauiarrak desberdinetakoak izango dira. Erligioaren esparruan nahiko malgutasun ageri izan ohi dute, eta horren adierazgarri da, ez direla mezkita asko ikusten, Polisariok kontrolatutako lurraldeetan bederen. Beraiek dioten legez, «eskola eta ospitaleak beharrezkoagoak ditugu, eta gainera Alá-ri edozein bazterretik egin diezaiokegu otoitz».

Arabiar estatu guztiekin alderatuz, saharauiar emakumea askoz ere askeagoa da: ez du aurpegia estali beharrik, esaterako, edota —gerra dela eta, batik bat— beste herri arabiarretan gizonezkoak bakarrik egiten dituen lan ugari arduratzen da. Eta gerragatik ez balitz, ez lituzke horietako gauza asko egingo, baina denboran atzerago eginez, emakumearen parte hartzea zaharragoa dela ikus liteke. Horren adierazle da, Berrogeien Kontseiluan parte hartzen zutela, hots, tribu guztietako ordezkariekin osatutako aginte erakundean. Kontseilu honen izaerak berak ere, gainerako arabiar herrialdeek izan ez duten dohaina erakusten du: saharauiarren tradizio demokratikoa alegia.

Gerrak hankaz gora jarri ditu herri honen ohitura asko. Saharauiar mediku batek zioen legez: *nomadak edo haien ondorengoak gara, hots, definizioz antolakuntzatik guztiz urrun; alabaina gaur harrotasunez erakusten dugu munduko herririk antolatuenarela. Ez zegoen aukerarik, hori ala heriotza».*

militarrak zeresan ugari du. Hegoaldeko Mendebaldeko Segurtasunerako Irizpideen arabera, Marokko Maghrebeko gendarmea da eta NATO edozein neurri hartzeko prest legoke Aljeria-Libia-Sahara aliantza bat ekiditearren.

Estatu espainiaren erantzunkizuna ere ez da makala, bai Sahara bere kolonia izan zelako, eta baita Madrilera Akordio bidez saharauiar herria Marokkoaren eskuetan utzi zuelako. Baina Fernández Ordóñez, espainiar atzerri ministroaren berbak aski adierazgarriak dira: «Espainiar-marokkiar adiskidetasuna edozeren gainera dago, baita Saharakoaren gainera ere...». Iazko uztailan Adiskidetasun Akordio bat

sinatu zuten eta ondorioak nabarmenak izan dira. Marokkorantzko esportazioak %60n handitu dira, eta besteak beste, Aljeriatik Piriñoraino joango den gasbidea eta beste proiektu ugari elkar lanean bideratuko dituzte.

Butros Gali Nazio Batuen idazkari berriak jakinarazi duenez, hilabeteren batzuk barru Marokko eta Fronte Polisario erreferendum plangintzari buruzko akordio batera heltzen ez baziren, plangintza bertan behera geratuko da eta berri bat egin beharko litzateke. Horrela gertatuz gero, jorkaldia biribila aterako litzaiokie Marokkori.

Xabier Letona

milaka eta milaka pertsona zibil (eta tartean militarrek) Saharako lurretara eramatea; eta, besteak beste, Minursori (erreferenduma antolatu eta bideratzeko NBERen taldea) jarritako etengabeko oztupoak.

Minursoko Suitzako taldea Saharatik erretiratu berri da, eta aski adierazgarriak dira bertako funtzionari batek esandakoa: «NBERen banderapean lan egin behar nuelakoan etorri nintzen, baina nere lan lekutik Marokkorena beste-rik ez dut ikusten».

NBERen jarrera ulergaitza da eta bi eratara bakarrik uler liteke: NBE Marokkok proposatutakoekin bat dator ala Sahararekiko bere

plangintzaren porrotaren onarpena da. Prozesu guzti honetan arraz adierazgarri izan zen Pérez de Cuellar, lehengo idazkari nagusiaren jarrera aldaketa, bere agintaldiaren azken egunetan Segurtasun Kontseiluari plangintza Marokkok egingako eskakizunen haritik aldatzea eskatu bait zion.

Baina NBERen jarrera ulergaitz samarra bada ere, ez da gutxiagorako nazioarteko komunitatearen isiltasuna. Marokkoren garrantziak eta mendebaldean bertan dituen interesak, nazioarteko orden berriak bultzatutako justizia baino garrantzitsuagoak dira zalantza barik. Eta honetan NATO eta EEBBen ikuspegi

NATO edozer gauza egiteko prest dago aljeriar, libiar eta saharauiarren arteko aliantza bat ekiditeko

HISTORIA ETA GERO

■ «ESKOZIAKO ERREGEA IZAN NAHI DUT»

AZKEN bolada honetan erregegaiak harri azpietatik ere ateratzen ari zaizkigu. Baina orain arte ekialdeko herrialde sozialista ohietako erregetzetarako bakarrik agertu izan dira. Orain, mendebaldeak ere, gutxiago izan ez dadin, antzerako pausoak jarraitu nahi ditu antza. Independentzia usaina hartzen duen edozerk hantxe du bere 'erregetxoa'. Azken kasua Eskoziakoak da. Albaniako Michael James Alexander Stewart printzeak argi eta garbi jakinarazi du Eskoziako erregea izan nahi duela. Baina, noski, horretarako 'bere' erresuma behar du eta, beraz, Eskoziaren independentziaren alde agertu da bera ere.

■ «AITA GUREA» BERRIA VENEZUELA ALDEAN

KOLPE militarra burutu zenean, lau militar besterik ez zirela esan zuten Venezuelako agintariek. Herriko sektore txiroetan kolpea ahalegina begi onez ikusi zela jakin izan da baina. Hona hemen azken protesta egunean

galdutako konfidantza / ez barkatu traidoreak, guk ere gartzelaratu zintuztenei barkatzen ez diegun bezala / Libra gaitzazu horrenbeste ustelkeria eta CAPetik (Carlos Andrés Perez).

■ BURUZAGI KOMUNISTAREN DESABANTAILAK

ZENBAITZUTAN buruzagiek egin behar izaten dituztenak ez dira makalak izaten. Zenbaitzuk bapo bizi dira baina besteren batzuek ederrak jasan behar izaten dituzte. Orainsu jakin izan da Luis Corvalán Txileko Alderdi Komunistako idazkari ohiak, 1983an egin behar izan zituenak Pinocheten zerbitzu sekretuak ekidin eta Txilen sartzeko. 1977tik SESBn zegoen eta 1983an Txilera sartzeko kirurgia estetikoa egin behar izan zion Moskuko mediku batek. Baina ez berari bakarrik, polizia nahasteko beste sei laguni ere antzerako ebaketak egin zitzaizkien. Sei Luis Corvalán egin zituzten, edo behintzat antzerakoak.

kalean azaldutako idazkia, kolpea zuzendu zuen Hugo Chávezi egindako Aita Gurea: «Chávez gurea gartzelan zerana / santu izan bedi zure kolpea, / etor zaitetz gurekin, zure herria / egin bedi zure nahia, Venezuelarena eta zure armadarena / emaguzu gaur

E L E M E N T E

«Dagoeneko Madril dar-darrean egon daiteke, mende bukaerarako Katalunia independentea izango da eta».

Angel Colom, ERCKo idazkari nagusia.

«Per capita produktu gordina duela bi urtekoa baino %6 baxuagoa da; soldatak, batak, beste, %30 baino txikiagoak dira, atzerakada ekonomikoak langabezia handitu du eta gutxienean soldata 86tik 55 dolarera jaitsi dira».

Walter Barelli, brasildar ekonomista.

«Botoa eman ezazue bihar FNko ministroarik ikusi nahi ez baduzue».

Edith Cresson, Frantziako lehen ministroa.

O I H A R T Z U N A K

LEHENDAKARITZARAKO HAUTAGAIEN ARTEKO «GERRA ZIKINA»

EEBB-ETAKO lehendakaritzarako hautagaiek ez dute aukerarik galtzen 'etsaien' aurka ahalik eta trapu zikin handienak ateratzeko. Axola gutxi du egiazkoak diren ala ere, atera eta kitto. George Bushek, Pat Buchanan beste hautagai errepublikarrari leporatzen dionez, honek estatubatuar produktuen aldeko kanpaina egiten du, baina Mercedes Benz autoa erosi berri du. Buchananez, aldiz, Bushen kanpainako kide batzuk Justizia Sailean Japoniaren agente moduan agertzen direla. Demokraten artean ere berdintsu. Bill Clintonek Paul Tsongasi zentral nuklear gehiago eraikitzearen alde egotea leporatzen dio, eta Tsongasek Clintoni bere estatua, Arkansas, ingurugiroarekiko ardurari begira, EEBBetako azken estatua dela. Eta Jerry Brow, hirugarren demokratik, Méxicorekin komertzio librearen aldeko tratatua sinatzearen alde egotea kritikatzan die, eta hori EEBBetako langileentzat mehatxua dela.

«Gaur Kolonizazioaren gaiarekin amore ematen badugu, bihar lurralde okupatuetatik erretiratu behar dugula esango digute eta, orduan, negoziazioek ez dute zentzurik».

Ehud Olmert, Israeleko osasun ministroa.

«Irakak ezin diezaioke uko egin potentzia militarra izateari edo suntsipenerako armak egiteari».

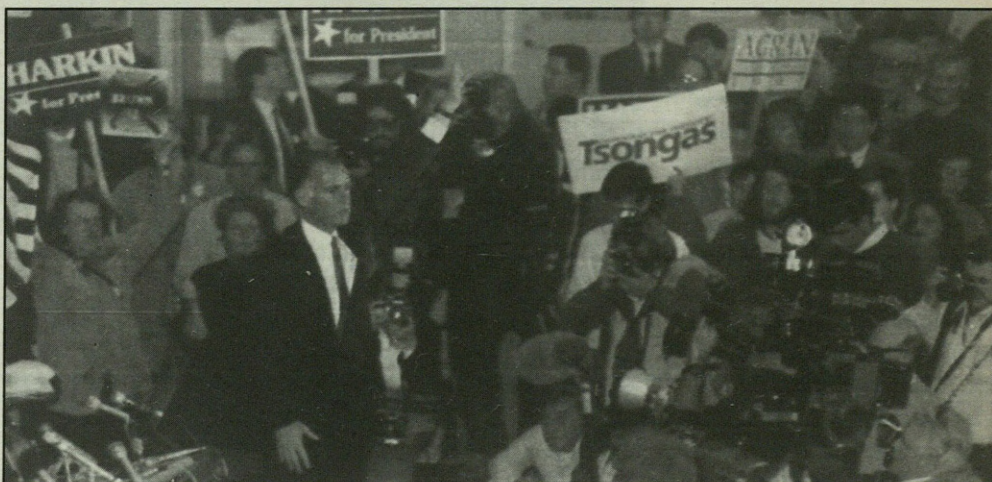
Tarek Aziz, Irakeko lehen ministrordea.

«Inork ez du eskubiderik berriak 1991ko martxoaren 17an erabaki zuena aldatzeko, eta berriak orduan SESB mantentzearen alde agertu zen».

Sazhi Umalatova, SESBko diputatu ohia.

«Hil ez zezaten, Aristide atzerriko armada batez inguraturik itzuli beharko litzateke».

Henri Piquion, Haitiko gobernu kolpistako bozeramalea.

EMAKUMEAREN ZAPALKUNTZA XXI MENDEAREN ATARIAN

EMAKUMEAK munduan zehar jasaten duen egoerari buruz argitaratutako liburuak, «Emakumeak munduan 1970-1990», datu harrigarriak eskaintzen ditu. 1970etik 1985era arte emakumeen artean analfabetismoa 54 milioi pertsonatan hazi zen. Gizonezkoa 4 milioitan besterik ez. Orohar, seme-alaba gutxiago dituzte: bataz beste 1,8 ume emakume bakoitzeko. Baina datu eskandalagarrienak lan munduaren ingurukoak dira. Afrika eta Asian, eskuarki, gizonezkoek baino lan gehiago egiten dute: gizonezkoak baino 13 ordu baino gehiago asteen. Eta gizonezkoen lan berbera egiten badute ere, haiek baino % 30-% 40 gutxiago jasotzen dute. Gobernari lanei dagokienez, munduko ministro guztietatik % 3,5 bakarrik da emakumea, eta NBEko 159 estatuetatik sei emakume bakarrik dira gobernu edo estatuburuak, hots, % 3,8.

JAIZKIBELEKO ARGIAK, AZALPENIK EZ ORAINGOZ

Santa Luzia eguna zen, abenduak 13, alegia, eta argi disdiratsu bat ikusi zen Jaizkibel mendi inguruan. Gipuzkoako herri askotik ikusi zen argi hura. Okerdura zorrotza eginez, goitik zetorren, eta okerdura zorrotz batekin desagertu zen. Hori diote behintzat ikusi zuten guztiek, eta ez ziren gutxi izan. Arrozoinetik urrunegi ez dagoen azalpenen baten bila, jende askoren istorioak entzun ditugu.

LEHEN ikustaldia Gasteiz inguruan izan zen, eta bertan, irakasle talde batek ikusi ahal izan zuen zeruan zehar eta habaila handiz mugitzen zen «argi zuri eta disdiratsua. Ikaragarri handia zen eta Urolaldera ziboan».

Handik gutxira, Azkoitiko Rosak, «Txalintxo mendixka aldetik zetorren argi zuria ikusi nuen. Donostia aldera edo abiatu zen». Arratsaldeko seirak eta hogeitabost minutu ziren.

Osintxun ikusi zuten ondoren deskribapen berdineko argi bat. Bergaratik Soraluzera doan errepidetik zihoan autoz Joxe Olamusu, eta, bere hitzetan, «suzko bola bat zirudien. Azkoitia aldetik zetorren eta Donostia alderantz edo ziboan. Bapatean, abiadura handiz mugitu ondoren, tiro bat bezala egin zuen, eta ziztu bizian aldendu zen». Ordua galdetzerakoan, sei-

rak eta hogeitabost zirela dio.

Hauez gain badago seigarren ikustaldi bat, Jaizkibelen bertan, Guadalupeko ermita aurrean zeuden Karmen Ibargarai, Miguel Etxegarai eta Lupe Etxaideri dagokiena. Beste guztietan bezala, ia sei t'erdiak ziren. Baina Santa Luzia egunak bestelako esuzte bat ekarri zuen, aurretik aipatutako guztiarekin arras ezberdina suertatu zena gainera.

Gaueko hamaika t'erdiak ziren eta Jose Manuel Mata Donostiako Pasealeku Berritik zebilen bere zakurra paseatuz. Komun publiko zaharrak zeuden tokian gelditu eta, bertan, ezaguna

zuen arrantzale batekin hitz egiten hasi zen. Orduan, «gure buruen gainean, bamar metrotara edo, objektu bat azaldu zen. Hasieran balizko helikoptero bat zela pentsatu genuen, baina berehala ikusi genuen beste zerbait zela. Ez zuen inolako zaratarik ateratzen, eta geldirik zegoen, ingurutik kea sortzen zitzaioala. Ingurua lanbroturik zuela zirudien. Ez dakit zenbat denbora egon ginen han».

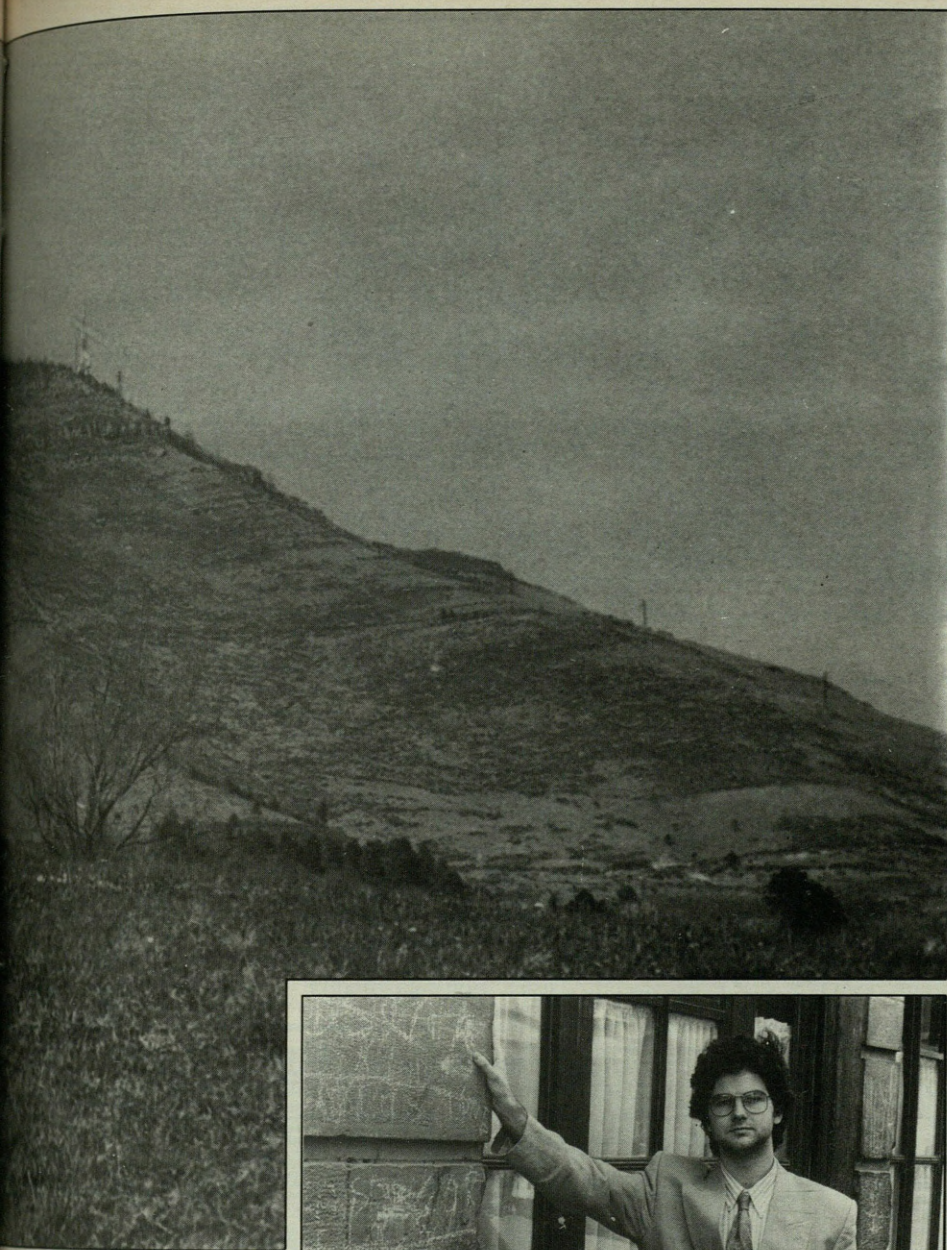
Santa Luzia eguneko «gertaerak» alde batera utzita, badira bestelako bitxikeriak ere. Abenduaren 12an, Santa Luzia egunaren bezperan, «objektu bitxi» bat ikusi zuen zeruan Edurne

Izagirrek. Lasarten zegoen, etxean. «Igeldo aldeko mendietan zebilen —esan digu emakume honek—. Handia eta disdiratsua zen. Neurriak ematea ez da erraza, baina ilargi bete baina lau aldiz handiagoa zen. Ez zihoan oso azkar, baina beste etxe bateko telatuak ezer ikusten jarraitzea eragotzi zidan».

Hurrengo gertaera urtarilaren 6an izan zen, ilunabar aldean. Luis Ibañez donostiarra Anaka aldetik zetorren kotxez, eta Behobiarantz doan errepidera sartzerakoan, aurrez aurre, Hendaiaiko hondartza gai-

■ «Ikaragarria zen, ilargi betearen neurrikoa, eta ez zen mugitzen; zer pentsatu ere ez nekien» ●

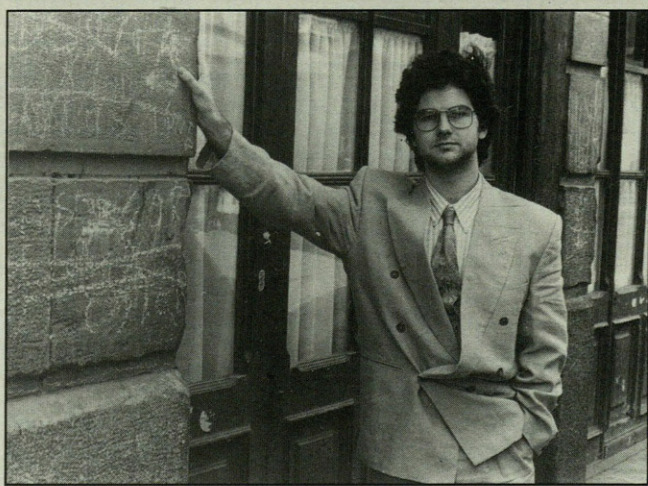
IGOR OLAZABAL

dituen. Gauza harrigarriak gertatu izan zaizkiola dio gizon honek. Lizarrara joatean edo alderantziz, bertatik itzultzerakoan, argi handi eta disdiratsu bat ikusi izan du hango zeruan mugitzen. Behin geldirik ikusi omen zuen eta, berarekin batera, inguruetako jende askok. Bertako nekazariek diotenez, «satelitea» edo antzeko zerbait zen.

■ **«Oso bitxia zen; ez zuen inolako formarik, baina bazirudien aurpegia edo antzeko zerbait zuela» ●**

E. EGIMENDIA

Israel Gomez, Jaizkibel gaineko argien lekuko.

nean, «ilargia bezalako objektu handi eta disdiratsu bat ikusi nuen. Hasieran geldirik zegoen, baina gero mugitu egin zen, Jaizkibelerantz abiatuz eta hango pimu baten atzean ezkutatzen zen».

Gauerdia zen Igor Olazabal gaztea Irungo dantzetoki batetik irten zenean. Urriak 11 zen. Etxeko bidea hartu zuen, Jaizkibel mendirantz begiratu eta, harridura handiz, argi disdiratsu bat ikusi zuen Jaizkibel gainean. «Ikaragarria zen —gogoratzen du Igorrek—, ilargi betearen neurrikoa, eta ez zen mugitzen. Ez ne-

kien zer pentsatu». Etxera joan zen, eta ordubata laurden gutxitan heldu. Balkoira atera eta Jaizkibel aldera begiratu zuenean, argiak han jarraitzen zuela dio, geldirik guztiz.

Agerpenak gehituz doazela eta, «Jaizkibeleko argia» ikusi dutenak harremanetan jarri dira. Horrela, telefono

bat eskaini dute mota honetako gertaeraren berri duen edonorentzat. Orain arte jasotako erantzunen artean kasu bitxiak ezagutzeko aukera eman dute. Irigoien jaunarena dugu aukeraturako lehen adibidea. Irundarra, etxetxo bat dauka Nafarroan, Lizarra inguruan, non bere oporrak igarotzen

1985en, Gipuzkoako Zubietan, Esther Garma andreak, bere etxeko atarian zegoela, argi ikaragarri handia ikusi zuen zerutik pasatzen. «Oso handia zen. Lauzpabost aldiz ilargiaren neurrikoa. Disdiratsua, atzean kolore guztietako isatsa uzten zuen. Habaila handian ziboan arren, argi eta garbi ikusten zen zeruan».

Duela lau urte, oraindik ezkontzeaz zeuden Esteban Egimendia eta bere andre-gaia, andoaindarrak biak, Hernaniko mendietan zeuden. Ilunabarra zen eta, kotxea aparkatu ondoren, oinez abiatu ziren. Bapatean, argi bat hurbildu zaitzaie, eta beraien aurrean gelditu zen hamar metrotara edo. «Oso bitxia zen. Ez zuen inolako formarik, baina bazirudien aurpegia edo antzeko zerbait zuela. Ez zeukan zangorik eta haizeak kulunkatutako

Ezkerretik eskubira, Lupe Etxaide, Carmen Ibargarai eta Miguel Etxegarai. Guadalupeko ermitan zeudela ikusi zuten argi disdiratsu bat.

Aspaldiko kontuak gogoratuz...

BADIRUDI argi disdiratsuen «kontu» hau ez dela oraingoa. 50.ko hamarkadan ere oso gauza bitxiak gertatu bait ziren Jaizkibel inguruan. Garai-ko prentsa da lekuko sin-esgarriena. «Cifra» agentziak, adibidez, honako hau kaleratu zuen 1950-eko martxoaren 21ean Gaintxurizketan gertatutakoaz: «Donostia eta Irun artean dagoen Gaintxurizketako gainetik, bi gazte ari ziren bizikletaz pasatzen martxoaren 21eko ilunabarrean. Gaueko hamabi terdiak inguru ziren, eta halako batean bi argi disdiratsu azaldu ziren zeruan, piskanaka banditzen joan zirenak. Bazirudien Jaizkibelgo gainean erori behar zirela, baina azken momentuan, eta okerdura zorrotz batez, igo egin ziren berriro, mendi gainetik igaroz. Aipaturiko bi objektuek dizdira metalikoa zuten».

Beste testu batean, 1954ko abenduaren 6an gertatu zela esaten zaigu. Egun horretan, *J.M.P. bizikletaz ziboan Gaintxurizketatik Irun aldera. Bapatean, argi handi bat agertu zen bere aurrean. Gero eta gehiago hurbiltzen zitzaion, eta jaisten zen neurrian argitasuna galtzen zuen. Lurrera iristerakoan itzali egin zen. Objektua iluna zen oso, 4 x 3 x 6 neurrietako paralepipedo errektangularraren baten antzekoa. Korrika alde egin arren, J.M.P. itzuli egin zen beranduago. Han ikusi abal izan zuen errektangulu handi baten tankera hartzen zuen belar zanpata. Baita zenbait metale puskak ere».*

1955eko urtarilaren 5ean antzeko objektu txiki bat ikusi omen zen Gaintxurizketako bailaran. Honako honetan lekuko ugari egon ziren: Felix Galarraga eta Felix

Irazusta —biak ehiztariak—, eta Arrastio anaiak. Azken hauen esanetan, argia borobila eta arras disdiratsua zen, eta hiru bat metroko diametroa zuen. Jaitsi egin zen, baina sekula ez zuten jakin lurra hartu edo lurretik hurbil gelditu ote zen. Berehala igo zen, habaila bortitz batez, Pasai Donibane alderantz.

Azkeneko kasu hau komunikabideetan azaldu ondoren, Donostia Irratiak irratsaio bat antolatu zuen. Telefono dei asko jaso ziren, eta haue- tariko bat Gaintxurizketako harrobian lanean ari- tutako langile batena izan zen. «Ilunabar batean, harrobian lanean ari ginela, zerbait disdiratsua ikusi genuen. Harrobiko ertzeraz jaitsi eta hor egon zen. Gero gora igo zen, zeruan zeuden bodei artean galdu zen arte. Metalezkoa zen, eta oso bizkorra».

puxika baten antzera mugitzen zen, jauzika. Jauzi txikiak emanaz».

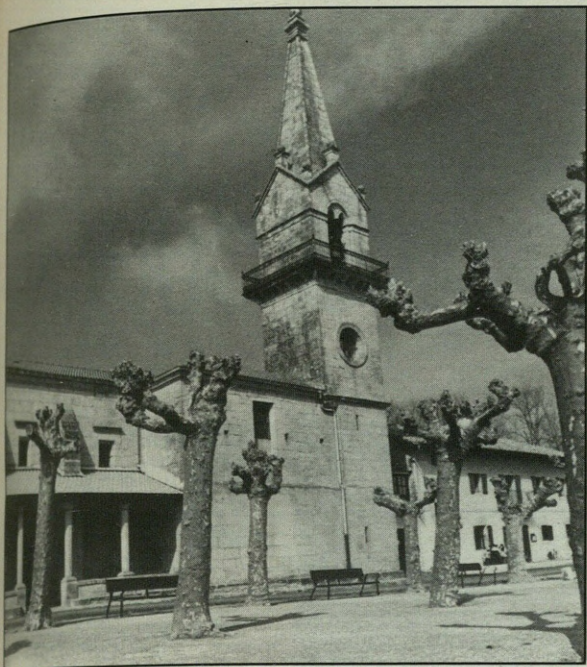
Bikote honen abentura ez zen hemen amaitu ordea. Hutsarte bat dute beren oroimenean, eta gau hartako zati batean gertatutakoa ez dute deus ere gogoratzten. «Barneko indarra at- rako balitzaigu bezala sentitu ginen —esan digu- te—. Konortea galtzeko moduan geunden».

Ilargia zelakoan

Martxoko hasiera aldean, iaz, Gaintxurizketa aihekan. Jexux Mari Lopetegi base- rritar gazteak ere izan zuen bere gertakizun bitxia. Le- zokoa, goizeko seirak laur- den gutxitan etxera zihoan, atzeko aldetik argi baten disdira somatu zuenean. Ilargia zelakoan, aurrera ja- rraitu zuen, baina halako batean, argia bere gainean somatu zuen, eta berarekin batera, bere gorputza mug- tzeko ezina. Neurtu ezin zezakeen une baten ondo- ren, objektu argitsuaren eragina moteltzen joan zen, eta Jexux Mari bere baitara itzulita, korrika abiatu zen anaiaren baserriko ateraino, argiak atzetik bere pausua jarraitzen zuen bitartean. Oroigarri gisa, erlojuaren bateria agortu egin zen. Seirak laurden gutxi mar- katzen zuen. Guzti hau aste berean «Egin» egunkarian azaldu zen. Lezoko kroni- kan adierazten zen zehazki esplikaturata.

Jexux Mari objektua gogoratzen duenean, boro- bil antzeko zerbaitz hitz egiten du, alde guztietatik ari indartsu batez inguratu- rik zegoena.

Azkenik, J.A. Serrano gaz- te irundarra eta bere amaren

Jaizkibel mendian duela aste gutxi sute bat izan da.

kasua aipatuko dugu. Ze-
haztu ezin dezaketen egun
sargoriotsu batean, gauerdia
partera, ikustaldia izan zu-
ten. Ama etxeko balkoian

ari zen, bertan zuen arropa
jasotzen. Bapatean, objektu
argi bat ikusi zuen zeruan,
bere parean. Harrituta, ka-
lera jaitsi zen. Une berean

makina hura bere goikal-
dean gelditu zen, eta zen-
bait minutu horrela egon
ondoren, alde egin zuen.

J.A. Serranok dioenez,
«behetik begiratuta, trian-
gelu bat zirudien. Koloree-
tako argiak nabasten zi-

■ **«Ez zuen
inolako zaratarik
ateratzen, eta
geldirik zegoen» ●**
J.M. MATA

tuen mezuren bat eman
nahiko balu bezala».

Guzti hau ikusi ondoren,
ez da erraza azalpen zienti-
fiko bat aurkitzea. Logikaz
kanpoko gertaerak direla-
ko, hain zuzen ere. Badira
Objektu Hegalari Ezezagu-
nez (OHE) hitz egiten du-
tenak. Beste batzueri Azken

Juizioa datorkie burura.
Guztia ero batzuren asma-
kizuna dela pentsatzen
duenik ere bada. Bakoitzak
nahi duena pentsa dezala.
Bitartean, azken datu bat
emango dugu. Pasa berri
dugun martxoaren leian,
Jaizkibel mendian sute
handi bat suertatu zen.
«Egunkaria-n hau azaldu
zen: «Sua igandeko gaueko
laurak inguruan biztu zen,
dirudienez meteorito baten
eraginez. Lekukoak hitzetan,
argi indartsu bat ikusi
zuten Jaizkibelera eror-
tzen».

Artikulu hau kaleratu eta
egun gutxi barru, Elhuyar
zientzi elkarteak ohar bat
atera zuen, non bertsio ofi-
ziala ezinezkoa zela esaten
zen. Meteoritoak, lurrera,
jadanik itzaldurik heltzen
dira nonbait.

Joseba Aurkenerena

SEI IPUIN AMODIOZKO

XABIER
MENDIGUREN
ELIZEGI

• makabrotasunerako
joera nabari zaio, eta baita
ere zinemarekiko eta
txabakanotzat hartu ohi
den subkulturarekiko
gustoa •

(MIKEL ANTZA)

Susa

LITERATURA

37 07 38

IRUZURTZAILEEN AURKAKO GUDAN

Zorrak kobratzen aritzen direnak etiketazko traje beltzez doazelakoan daudenak has daitezela ideia hori aldatzen. Noiz edo noiz txisteradun gizonen bat maletatxo batekin ikusten dutenek ez dezatela pentsa kobratzaile guztiak horrela joaten direnik. Antzeko zerbait pentsatu genuen, eta hauetako enpresa batera joaterakoan, aurkitutakoa ez zen espero genuena izan.

BELTZEZ jantzitako gizonak. Txisteradun handikoteak. Maletatxo jositako bulego bat. Horrelako zerbait espero genuen Bilboko kaleetan El Cobrador del Frac izeneko enpresaren egoitza bilatzen ari ginen. Topatutakoan, ez genuen inolako itxura be-

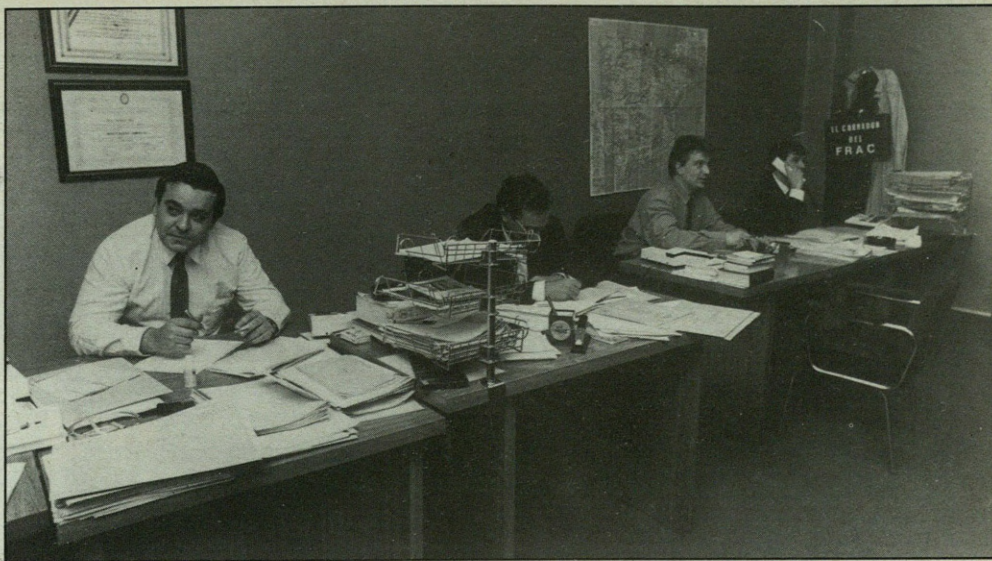
rezirik aurkitu. Edozein merkatal bulego zirudien. Gure «kobratzailea» ez genuen aurkitzen.

Juan Jose Alhambra da estatu mailan hedaturiko enpresa honek Bilboko egoitzan duen arduraduna. Gure haridura ikustean, laster argitzen digu: «frac-dun gizona publizitaterako amarru bat besterik ez da. Noizbeinka ateratzen da kaleetatik gure adierazgarria jendearen artean eza-gularaziz».

Egunero zorrak kobratzen aritzen direnek, ordea, askoz ere itxura diskretoagoa dute. «Gure lana ez da jendearen ikusmina biztea. Alderantziz, abalik eta diskretoen ibiltzen saiatzen gara. Kontu egizu gebienetan norbaiten atzetik joaten garela, bere iruzurraren frogak aurkitzeko, eta ez zaigula komeni bera horretaz jabetzea».

Talde honen zerbitzuak eskatzen dituztenak enpresa arruntak dira gehienetan. Banketxeak, merkatal enpresak, ganaduzaleak... Alhambren esanetan, «normalean ordaindu nahi ez eta hor zehar izugarri auto onarekin joaten diren horien atzetik ibiltzen gara. Enpresak antolatuta, dirua lortu eta alde egiten dutenak dira, enpresa txikiak baltetuz».

Milioiak jokoan daudela askotan, eta iruzurra egin dutenak legearen aurka doazela jakinik, ez litzateke arraroa erantzun bortitza dutenekin topo egitea. Indarra ere erabili beharrean aurkitzea arraroa ez litzatekeela esaterakoan, azkarra izan da gizon honen erantzuna: «erabiltzen dugun indar bakarra legearena da. Ez litzateke errentagarria indarkeria erabiltzea. Egunen batean legea haus-

Bulego arruntetan lan egiten da iruzurtzaileen mugimenduak ikertzerakoan.

tea leporatuko ligukete. Garai bateko metodoa, makilkadak ematearena, baztertu asmoz sortu zen gure enpresa, eta guk ez dugu zorduna egurtzen, barregarri utzi baizik».

Indarrak ez, baina legea bai. Hori diote behintzat behin eta berriz kobratzaile hauek. Enpresako detektibeen laguntzaz, bezeroek eskatutako zordunen atze-

«Erabiltzen dugun indar bakarra legearena da; indarkeria ez da errentagarria» ●

J.J. ALHAMBRA

tik ibiltzen dira, bere negozio eta jabetza guztiak eza-gutu asmoz. «Guk hori aztertzen dugu. Duen jabetzaren arabera eskatu ahal izango bait du gure bezeroak zor zaiona. Frogatu egin behar du iruzurtzaileak ordain dezakeela».

Horrela, matoien arteko negozioa zirudiena, iker-tzaileen lan isila bihurtu da. «Gure artxibategian 30.000

iruzurtzailearen fitxak ditugu, eta horrek aurrerakuntza handia suposatzen du bezeroarentzat», gehitu digu arduradunak.

Artxibategi hau gero eta handiagoa dela eta, proiektu berri bat kaleratu du enpresa honek. Datu banku bat osatu ondoren, hilero 5.000 pezeta (250 libera in-

J.J. Alhambra, El Cobrador del Frac enpresako gerentea, kobratzaile lanetan aritzen da gehienetan. Ikerlari lana oso gustokoa duela dio, mehatxuak jaso arren.

Autoa asko erabiltzen den tresna da mota honetako enpresetan. Batez ere zorrak dituen norbait kikiltzerakoan.

guru) ordaintzen dituen edonork bertako informazioa eskura dezake. «Pentsatu zu enpresaria zarela —jarraitu du Alhambra—, eta enpresa berri bateko ordezkariak etortzen zaizkizula barremanetan jarri nabian. Bere kredentzialak ziurtatu nahi dituzu. Horrela, gure bankuko txartela erabiliz, ea iruzurtzaillea den ala ez jakin dezaitezazu». Gaur egun 70.000 abonatu ditu dagoeneko datu banku honek, eta aste batzuk besterik ez daramatza martxan.

Hala ere, piska bat arrosa ere egiten zaigu hainbeste datu pertsonal abonatu arrunt baten eskuetan jartzea. Legalki onartua den ala ez zalantzan jarri diogu gure solaskideari, eta bere erantzuna zehatza izan da: «Zuzenbideko katedratiko baten aholkularitza erabili dugu proiektu hau gauzatzeko, eta beti egon gara legalitatearen barruan. Horretan ez gaude

batere kezkatutik».

Tarifa kontua aipatzen diogunean, garbi geratzen da ez duela kopuru konkreturik eman nahi. Esaten digun bakarra «tarifa altuak» dituztela da.

Tarifen gorabeherak

Europako altuenak, hain zuzen ere. «Baina hori normala da. Kobratzea erraza da, diru kantitate txikiez hitz egiten baduzu. Baina milioiez hitz egiten hasten bazara, hori ez da txantxetako gauza. Diru asko inbertitu behar da txostenak egiterakoan. Ikerketa lana oso zehatza izan behar da, eta horrek lan handia es-

katzten du. Kobratzera joaterako teknikoki prestatuturik joan behar zara».

Ordaintzen ez dutenen argazki-robotak egiteko eskatu diogunean, urtero milioi asko irabazten dituzten pertsonak direla dio. Bizi maila altukoak, izen handiko pertsonaiek ere beren zorrak izaten dituzte. «Jendeak pentsatzen duen baino jende gehiago bizi da besteren diruaren kontura».

Hamabost «kobratzaile» ditu enpresa honek Bilbon, eta Alhambra bera ere lan horretan aritzen da. «Asko gustatzen zait gainera, zeren eta ikertzen duzun bakoitza mundu desberdina bait da. Gainera, gero eta gehiago ikasten duzu. Gero eta zailagoa, gero eta

erakargarriagoa. Askok ikasten duzu, eta burrengo kasuetarako laguntza handia eskaintzen dute. Gai mailako iruzurtzailuez hitz egiten duenean, dirutza handiak «altxatzen» dituzten ari da. «Guk kobratzea nahi dugu. Ez dirurik ez duen gizarajo bat estutzea. Ez da merezi».

Guzti hau entzun ondoren, eta enpresakoek gizarte mailan pisu handia duten lagunak ikertzen dituztela jakinik, mehatxuak jaso ditzaizketela pentsatzea ez litzateke erokeria. «Bai, jasotzen ditugu, baina ez da batere zaila ea nor den jakitea. Normalean telefonoa erabiltzen dute, eta konpainia telefonikora deitzen besterik ez dugu, ea nondik deitu diguten jakiteko. Gainera, horiek izaten dira beti azkenean ordaintzen dituenak». Normalean hasieratik esaten badute ordainduko dutela, seinale txarra legez, inoiz ez dute ordaintzen. Hiru urte Bilbon, eta

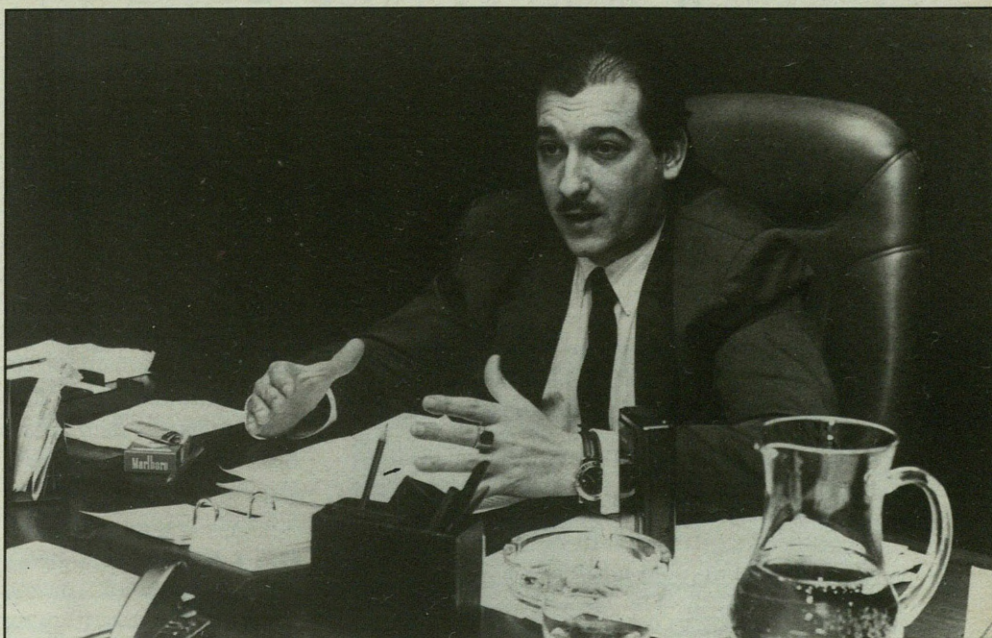
■ «Zorrak kobratzeko garaian, areriorik latzena denbora da; aspaldiko zorra bada, aukerak asko murrizten dira» ●

EDUARDO BILBO

dagoneko 5.000 kasu eramantutuzte. Eta dirudien bezero faltarik ez dute izango etorkizunean.

Euskal-Kobros enpresa ez da hain ospetsua. Iaztik funtzionatzen du. Baina bezero faltarik ez dute hauek ere. Mota honetako enpresetan lan egin ondoren, berea antolatzea erabaki zuten 10 lagunek, eta horretan ari dira.

Hauek ere mota guztietako bezeroak izaten dituzte, baina gehienetan enpresak izaten dira. Zorrak oso handiak ez izan arren, ikerketa lana ere zehatza izaten dela diote. Eduardo Bilbo, bertako gerenteak, akreditazioaren garrantzia azpimarratu digu: «edonorenengana joan behar bagara, ezin gara ezer gabe joan. Gure frogak izan behar ditugu. Erabiltzen dugun mehatxu bakarra legearena da».

Tarifa altuko enpresak izaten dira, gastuak handiak izaten direla eta.

Beste maila batean lan egin arren, enpresa guztien erizpideak antzekoak dira. «Zorrak kobratzeko garaian —argitu digu Bilbok—, aurrerik latzena denbora da.

Aspaldiko zorra bada, aukerak asko murrizten dira. Egungo sistemak zordunari besterik ez dio laguntzen».

Erraza dirudi, gizon hauekin hitz egin ondoren,

iruzur egiteak. Gero be-
raiekin topo egiteko arris-
kua izan arren.

Amagoia Iban

TAF
IRUN, S.L.

KAMIOI - FRIGORIFIKOZ OSATURIKO GARRAIO BANAKETA

Belasco eraikuntza, 66 - 70

☎ (943) 62 97 66

Telex.: 36687

Telefax.: (943) 62 93 55

48 Posta kutxa 20300 IRUN

Tradalco S.A.

GARRAIOA - ADUANAK - GORDELEKUA

IRUN

Belasco eraikuntza, 66 - 70

Tel.: 62 97 66

Telex: 36 687

Telefax: (943) 62 93 55

BARTZELONA

Paralel. lel. etorbidea 15 behea

Tel.: 329 91 51

Telex: 54 568

Telefax: (93) 329 23 08

IMARCOAIN

Aduana eraikuntza

Tel.: 31 70 66

31 72 58

Telefax: (948) 31 82 54

BURGOS

Errepide nazionala, 1

245 km - Villafria

Tel.: (947) 21 63 13

Telefax: (947) 21 64 64

BILBO

Juan de Ajuriagerra, 19 - 1

Tel.: (94) 423 15 86

«Ez nuke Buesa gobernuan. onartuko,

Donostiako alkatea eta Eusko Jaurlaritzaren lehendabiziko Kultur Kontseilaria izan zen. Garai hartan ETB1 sortu zuen eta ETB2ren kontrakoa agertu da hasieratik. Aldizkarien diru laguntzak normalizatu zituen eta, esaten dutenez, Donostiako Alkatetzan bere ondorengoak baino oroimen hobea utzi du. Jeltzale historikoa, abertzaleen onespina lortu duen gizona dugu.

ARGIA. *Lehendabiziko Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailburua izan zinen. Garai hartan elkar bizketaren aldeko gizonaren ospea lortu zenuen.*

R. LABAIEN. Beno, bai... Euskaldunok osatzen dugun euskal gizartean zer gertatzen den jakiteko, eta gobernatzearen behar den informazioa eskuratzeko,

tresna egokiena elkar bizketa da.

A. Joseba Arregik, aldiz marmolezko gizonaren ospea du...

R.L. Ni ez naiz egokiena Joseba Arregi defintzeko. Bakoitzak bere liburua dauka. Nik neurea izan nuen eta Joseba Arregik, pentsatzen dut, berea izan duela, berak

izaera euskaldunaren etsaia bait da»

edo Ardanza lehendakariak...

A. Gaur egungo kultur munduan bi ekimen daude Eusko Jaurlaritzarekin elkar bizketan edota eztabaidan ari direnak. Bata Kultur Kezka da eta bestea «Euskaldunon Egunkaria». Kultur Kontseilaria bazina, zein jarrera hartuko zenuke?

R.L. Nik diru laguntza emango nieke, dudarik gabe. Aldizkariari ematen bazaie, ez dago arrazoirik «Egunkaria»-ri ez emateko. Prentsa euskaldunari diru laguntza ematen zaio euskalduna delako, eta ez ideologikoki hone-lakoa edo bestelakoa delako.

Dena den, ni ez naiz gaurko gobernuaren epaile. Ez dakit zein arazo dago edota zein jokatu ari diren egiten. Bizitza pribatura bueltatzen bazara, neurri batean guzti hori ahazteko gogoia duzu.

«Ez nuke esango EAJk gaur bultzatzen duen politika lehenagokotik desberdina denik, baina alderdiak aldakorrek dira, bizitza bera aldakorra delako».

Gauza bat da eguneroko gestioa eta beste bat pentsatzea. Eguneroko gestio hori interes gutxikoa da.

A. Horrek, zer esan nahi du? EAJk gaur egun eta zure garaian bultzatzen zuen politika desberdina zela?

R.L. Ez nuke hori esango

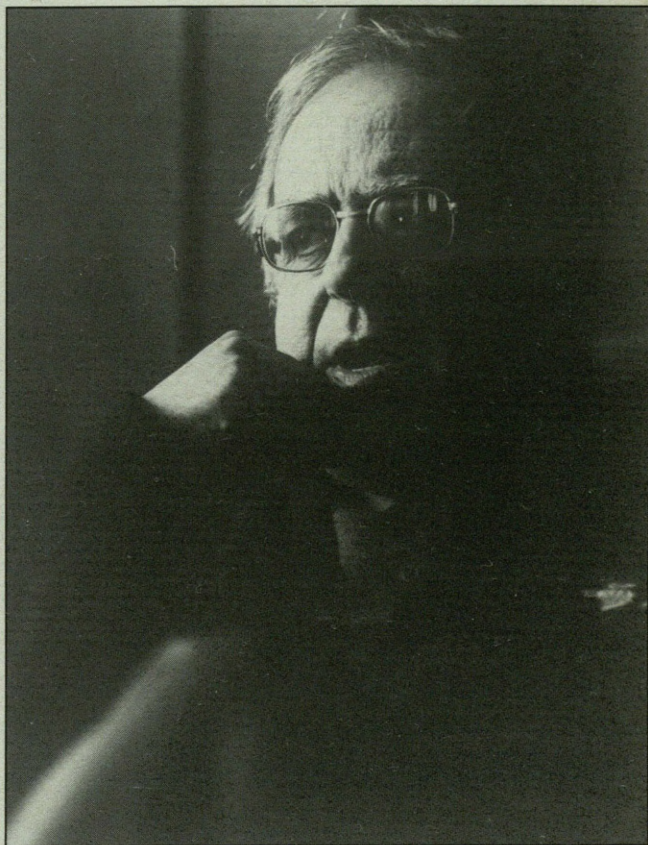
■ «ETB2ren arrazoiak? Denok zergapekoak garela? Telebista espainiarreko ere ordaintzen dugu» ●

baina egia da alderdiak ere aldakorrek direla, arazo simple batengatik: bizitza ere aldakorra delako. Logika hau erabiliz, zaila izango luke gaur egungo Eusko Jaurlaritzak duela 10-12 urteko Eusko Jaurlaritza bezalakoa izatea. Bestetik, garai hartan gobernuan gizon tipo bat geunden, beste mota batekoak...

A. Sailburu zinela, ETB sortu zen. Lan handia izan al zen bura?

R.L. Bai. Guk telebista euskaldun bat nahi genuen. Hizkuntz tresna izateko telebista nahi genuen, ikastolen osagarria, euskararentzat komunikabide azpiegitura... horretako egin zen.

A. Baina gaur egun, ETBk berregituraketa gogor bati

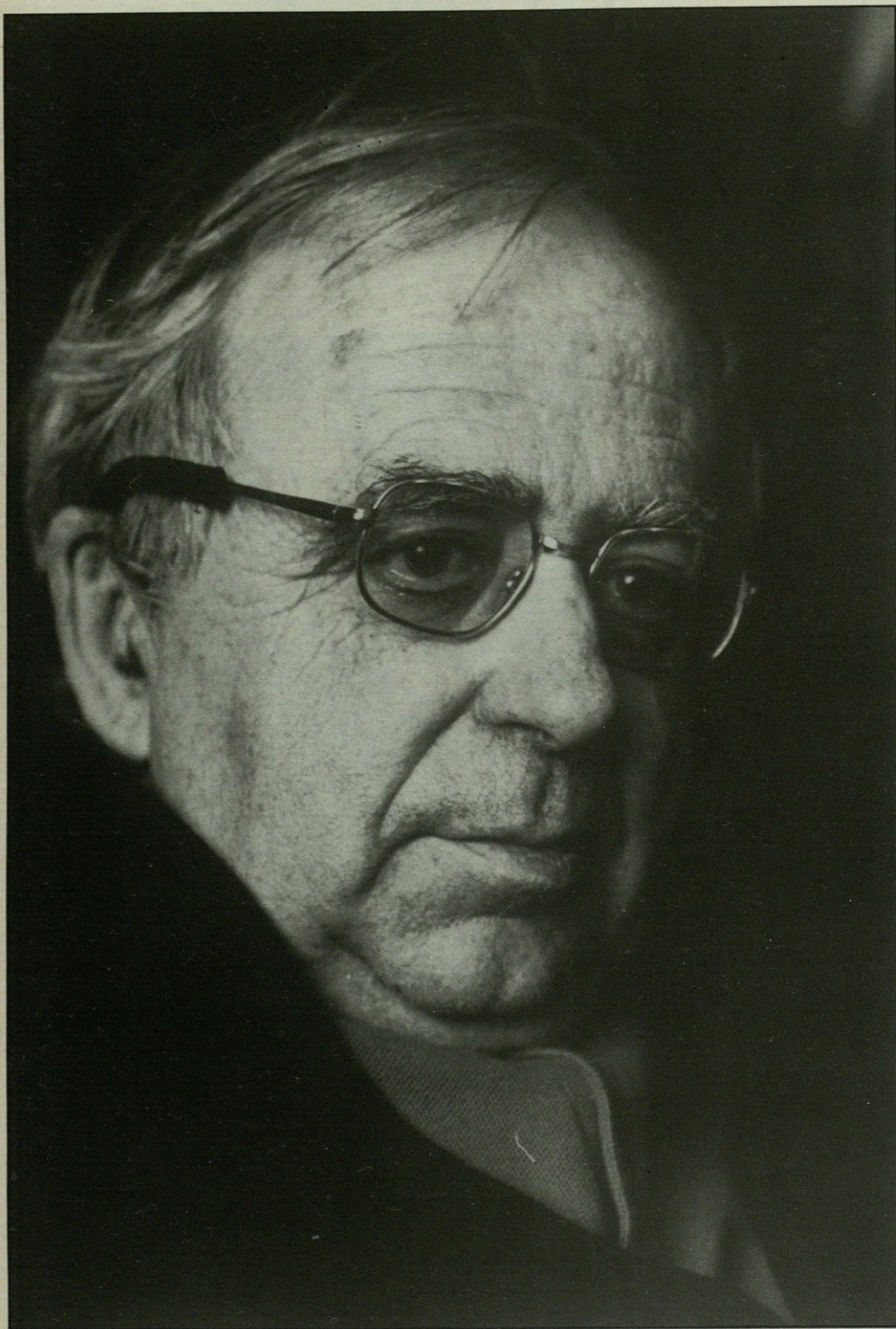
«Ertzaintza eta ETaren arteko enfrontamendua, euskaldunen arteko enfrontamendua da».

aurre egin beharko dio. Zurrumurruek diotenez, Miramongo ibarduera murriz daiteke. Nola ikusten duzu zuek basitako lana eta oraingoa?

R.L. Guk hasitako proiektua orain arte mantendu da. Hori izan da azken 10 urteetan izan dugun telebista. Miramoni dagokionez, nik uste dut ez dela inoiz erabili hasieran pentsatu zen bezala. Miramon telebistarako egin zen, baina euskal zine industriarako

ere egin zen.

Eta berregituratzeari buruz, nik ez dakit zein izango den horren funtsa. Orain arte kritika koskor batzuk egon dira, PSOEtik eta PPtik, baina horiena ere, betiko kontua da. Nik ez nuen ETB2 egin eta, gainera, nik ez diot arrazoirik eta interesik ikusten. Nik ETB1 egin nuen euskaldun munduak bere berezitasunak dauzkala pentsatuz, eta gure ardura euskaldun mundu hori sendotzea zela uste nuela-

«Nik ez dakit independentziaren inguruko erreferendumak zein emaitza emango lukeen... kanpotik datorren edozein txantxangorri botoarekin dator».

ko. Bestea bakarrik sendotuko da, besteak ez dauka arazorik. ETB2ren arazoak? denok zergapekoak garela? Guk ere telebista espainiarraren zergak ordaintzen ditugu kupoaren bitartez.

A. Sortu den beste eztabaida Buesak esandakoaren

ingurukoa izan da. Zuk Buesa bezalako bat onartuko zenuke gobernukide bezala?

R.L. Ez, ezta bi minutu ere. Buesa da, argi eta garbi, izaera euskaldunaren etsaia.

A. Nola ikusten duzu EAJ-PSOEn arteko gobernu koalizioa?

R.L. Horretaz gauza asko esan behar dira. Alde batetik kontuan hartu behar dugu EAJren banaketa, baina haustura, eta bestetik, ETAk ekartzen dituen arazoak. Nolabait prespektiba gaitzen ari gara eta posible egiten dira horrelako aliantza harrigarriak. Hori desastre bat da baina kalte txikie-

■ EAJ-PSOEn arteko gobernu koalizioa kalte txikienaren izenean hartu den neurria da» ●

naren izenean hartzen diren neurriak dira.

A. EAJren banaketa aipatu duzu. Garai hartan EAren pasatuko zinela esan omen zen.

R.L. Nik ez dut inoiz ikusi EAren beharrik. Gauza bat da alderdian korronte kritiko bat egotea... baina zenbait desberdintasun pertsonalen izenean beste alderdi bat sortzeak pena eta tristura besterik ez du ekarri.

A. Donostiako alkate ere izan zinen. Gaur egun sozialisten eskuetan dago...

R.L. Begira, Donostiaren euskalduntasuna Donostiako jendearen eskuetan dago. Euskara euskaldun jendearen ardura da eta ez administradoreena. Guk geuk euskadunok bat egiten badugu eta presioa egiteko gai garenean, euskarak ez du arazorik izango.

Azken finean, euskararen arazoa euskaldunengan dago. Euskaldunok noizbait oinarritzko gauzetan bat egiteko gai garenean, PSOEek ezer gutxi esango du. Euskaldunon artean ematen

den enfrontamendua gure artean konpondu behar dugu. Bestela, gerra zibil baterantz abiatuko gara. Erizaintza eta ETaren arteko enfrontamendua, euskaldunen arteko enfrontamendua da.

Andalusiatic datorren edozein txantxangorri bo- toarekin dator. Horren ondorioz, Euskal Herrian hiru maila daude: euskaldunak, baskoak eta edozein gauza. Edozein gauza hori Euskal Herrira datorrenean baskoa da, eta basko batzuk euskaldun bihurtzen dira. Integrazio maila desberdina da, baina euskaldunak gara gure herriaren norabidea aukeratu behar dugunak. Herrien Europa eratzen ari da, baina nik uste dut bene-

tan Estatuen Europa izango dela. Hortxe euskaldunok aukera paregabea dugu, eta barne eztabaidan ari gara denbora galtzen. Euskal Herria gara ala ezer ez. Edozein elkarte autonomo baino, nahiago dut Estremadurako edozein basko izatea.

A. «Bai Independentziari»

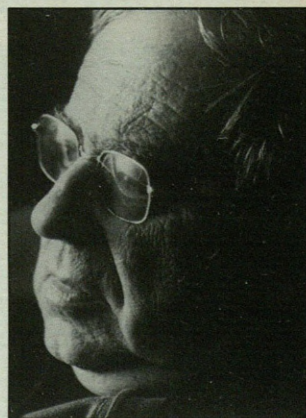
elkartearen inguruan nola- baiteko batasuna gertatu da. Zer deritzozu honi?

R.L. Independentzia edozein herrik duen eskubidea da. Eskubide bat da.

A. *Eta agintariek ez dute hori aldarrikatu behar? Herriak aldarrikatu behar du?*

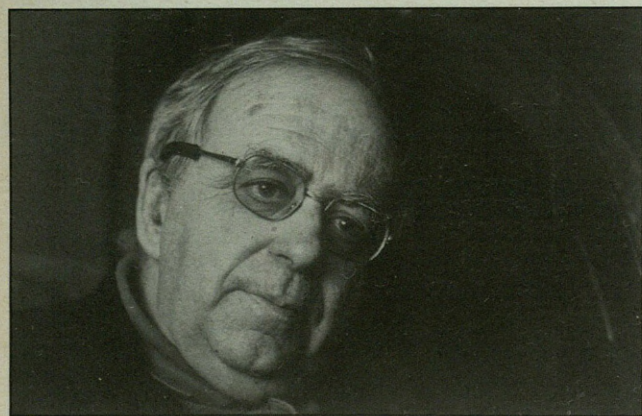
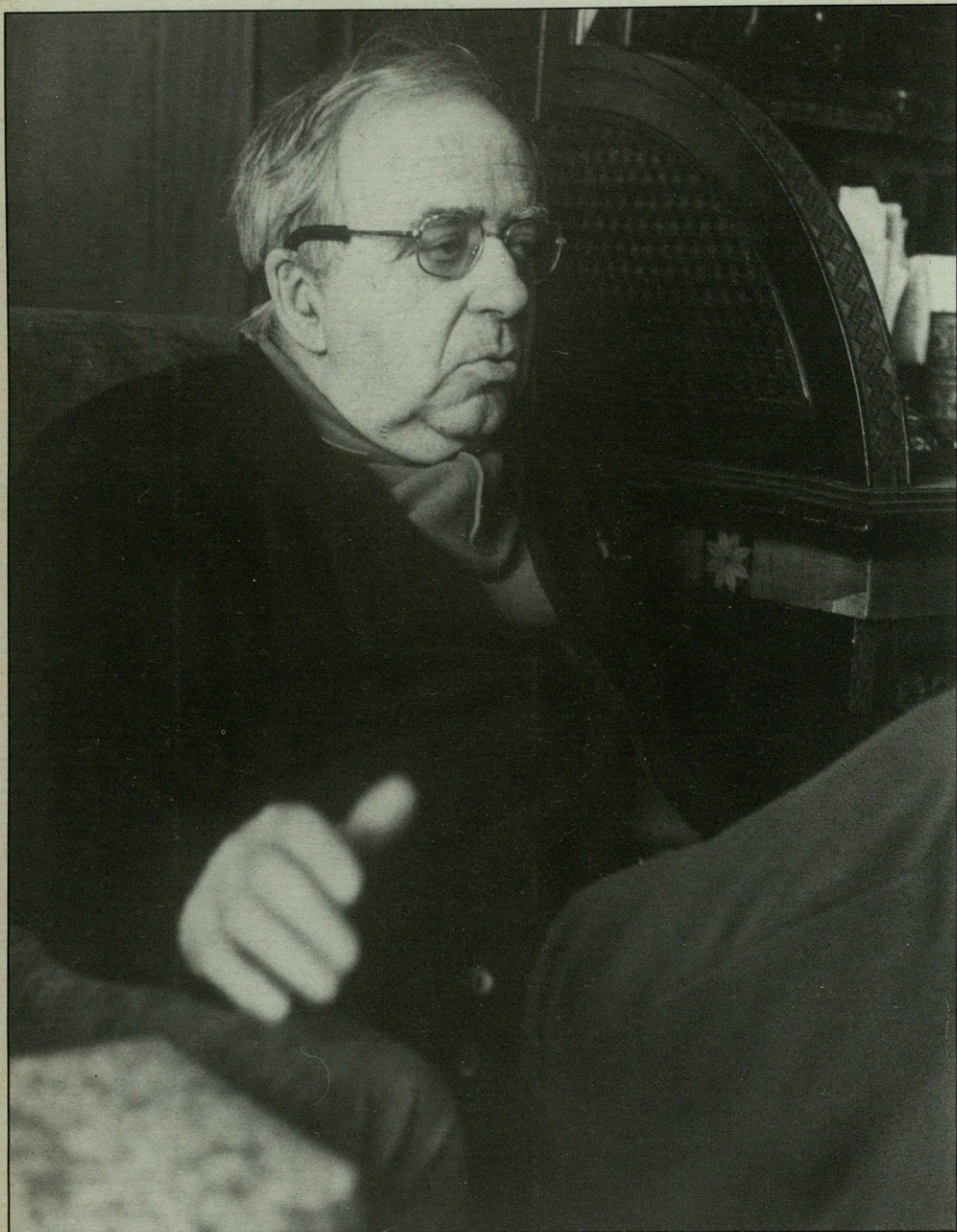
R.L. Eskubide horrek pi-

«Zenbait interes pertsonalengatik beste alderdi bat sortzeak, pena eta tristura besterik ez ditu ekarri».

NORTASUN AGIRIA

1928an Tolosan jaio arren, saratar bezala definitzen du bere burua, bertan hazi bait zuten ● Donostiako alkatea izatea izan da gustokoen izan duen agintea ● Berunezko soldadutxoak egiten ditu, historiazalea delako ● Zeharkako txirula jotzen du

«Defentsa dimentsioa mesprezatzea, guk mesprezatu dugun bezala, zorakeria da».

sua har dadin, prestigioa behar da. ARGIAN esan nuen behin euskarak zuen irudia ez zela ona, nolabait kalapitarekin indentifikatzen zelako. Independentziarekin berdín. Nik ez dakit gaur egun erreferendum batek zein emaitza emango lukeen... kanpotik etorritako edozein txantxangorri botoarekin datorrelako. Lizarrako Estatutuan erreserba garrantzitsua egin zen, 15 urteko erresidentzia beharrezkoa bait zen hemen botoa emateko.

A. *Euskal Herriak bizi duen beste eztabaida bat insurmisioaren ingurukoa da.*

R.L. Bai, badago. Nire ustez, estatutuaren testuinguruan pena bat izan zen gai militarra ez perfilatzea. Adibidez, 1928ko estatutuaren arabera Eusko Jaurilaritzak konpetentzia militarra zituen. Nere ustez Euskal Herrian lurraldeko zenbait unitate militar finkatu behar ditugu, gure jendeaz osatutakoak, gure erakundeen kontrolpean. Eta, hala ere,

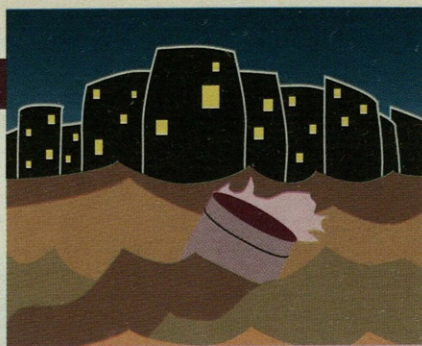
■ «Edozein elkarte autonomo baino, nahiago dut Estremadurako edozein basko izatea» ●

onartuko nuke euskal gazteak horren aurka azaltzea. Ez dago naziorik bere buruaren defentsa onartu ez duenik. Gaur egun, defentsa dimentsio hori beharrezkoa da, eta neurri hori mespreziatzea, guk mespreziatu dugun bezala, zorakeria bat izan da.

A. *Esan didate oso erretorika oneko gizona zarela edonor komenitzeko gai.*

R.L. Ez naiz apaiz izan, hala ere. Badirudi horixe herri honetako berezitasuna dela. Gogoratzen dut Amatiño HABEko zuzendari bezala jarri nuenean, honela esan niola: «HABEko zuzendaria edo Erijió Gaiztako zuzendaria jarriko zaitut, HABEn orden guztietako erlijio gizon ohiak bait zetundén.

Myriam Gartzia

IPAR EUSKAL HERRIKO KOSTALDEA ZABORRETAN ITOTZEN ARI DA

Azken urte hauetan ingurugiroarekiko kezka eta lurra zaintzeko beharraren kontzientzia nabarmentzen ari dira. Alderdi bakoitzak, hauteskundeak hurbiltzen ari direlarik, bere proiektuak ditu jada. Ipar Euskal Herriko lurraldeak garbitasun itxura eskaintzen dio bisitariari, baina ondorengo orrietan ikusiko dugunaren arabera, uraren egoera oso bestelakoa da Iparraldean.

ASKOTAN entzun ahal izan dugu benetan eskualde ederra dela Ipar Euskal Herria, turistentzat oso egokia. Baina azken aldian komunikabideetan azaltzen ari diren berriak

Surf Rider elkarteko partaideek ekintza ugari egin dituzte. Hauetariko bat Atturri ibaiaren amaiera trabatzea izan da, bere kutsadura salatzeak asmoz. (Argazkia: Eric Chauché).

ikusirik, orain arte entzun-dakoei buruzko zalantza sortu da Euskal Herriko Iparraldean. Planetaren ekoizpenerako arazo nagusitzat iragarri den ura ez dago egoera onenean gure lurretan, eta gero eta sarriagotan egiten ari diren azterketen emaitzek susmo hori baieztatatu besterik ez dute egiten.

Hau dela eta, elkarte asko sortu dira Iparraldean. Ingurugiroaren okertzearengatik ez dira luzez eraginkorrak izan, eta horrek ekarri du kolektibo baten antolatze beharra. Kolektibo hori 1990eko urrian sortu zen, 28 elkarte bilduz, eta Ortzadar hartu zuen izentzat. Bere lehen lana ingurugiroaren antolaketa berri bat eratzea izan da. Izan ere, gaur egun herri bakoitzak atsegin portu bat, edo golf zelaia, edo eraikuntza berri

baten proiektu bat dauka.

Ingurugiroaz kezkatuak, antolaketa orokor bat egiteko beharra dagoela pentsatzen dute bere partaideek, behar orokorrak zainduz. Eta horretarako eztabaida sortzeko gogoia behin baino gehiagotan erakutsi dute. Prentsaurrekoak antolatu dituzte aldiro. Ortzadar kolektiboak beste

informazioak eman ondoren, duten ikuspuntuaren lehen ardatza azaldu dute: «egoera izugarri larria da, bai ibaietako bai itsasoko urarentzat, eta zorigaitzoko egoera ezagutuko dugu laster alde horretatik», eta berehala arazoa bere orokortasunean begiratzeko lehena azpimarratzen zuten erranaz: «ezin da inongo

■ 1990ean Ortzadarrek bere emaitzak publikatu ondoren, suprefetak ere beste azterketa bat eskatu dio Ifremer-i ●

interes guneak baditu ere, gehien landu duen gunea ura izan da, eta honen egiteko lehenik izan duten helburua ahal bezain datu gehien biltzen aritu dira.

Lehenbiziko emaitzak eta

eraikuntza edo turismo proiektu berri martxan jartzten ahal uraren egoera larria kontutan hartu ga-be».

Hemen interesgarria litzateke xehetasun bat gehi-

tzeta. Hain zuzen ere, oroi-
tarazi behar da kostaldeko
herri batzuek beren biztan-
legoaren kopurua oso neu-
ri altuetaraino igotzen ikus-
ten dutela uda heltzera-
koan. Honek ekartzen ditu,
nola ez, ur kantitate handia-
goaren beharra eta, baita
ere, hondakin gehiagoren
sortzea, neurri berean.

Atturri

Hamar urtez, uraren ego-
era orokorra okertu egin da,
eta frogatzat har dezakegun
adibide garbientariko bat
Atturri Garona delako
agentziaren bilana da.
Agentzia honek uraren
egoera hobetzeko progra-
ma bat jarri zuen martxan
1981ean, Bodeletik muga-
rainoko ibaietako urak az-
tertuz, eta lan horren emai-
tza publikatu egin du. Agen-
tziaren eginkizuna uraren
zaintzea izanik, 1988-89an
bukatu den programaren
bilanaren ondoren, bistan
geratu da helburuak ez di-
rela lortu.

Atturri egoera txarreko
ibaia dela erran daiteke.
Baionara iristen den ibai ho-
nek hiru kutsadura iturri di-
tu: industriatik etortzen
zaiona alde batetik, etxe bi-
zitzetako kutsadura (osoa-
ren %40) bestetik eta neka-
zanizatik etortzen dena az-
kenik. Landak ureztatze-
ko, hozteko eta igarotzeko ba-
liatu behar litzateke soilik.
Arrainen bizia arrisku han-
diagokoa izan daiteke ur-
keta tikiak daudelarik edo
temperatura altuak daude-
nean. Lehendabiziko datu
horien aintzinean, Ortzada-
rako bozeramale nagusiak

Victor Pachon irakaslea, Ortzadar-ekoa:

«Badakigu muga arriskutsu batera iristen ari garela»

ARGIA. 30 elkarte biltzen ditu zuen kolektiboak.
Zergatik kolektibo bat?

VIKTOR PACHON. Promotoreen
eraso azkarrei aurre egiteko, eraikuntza
zabaltzen ari bait da, eta horri buruzko
kontzientzia handitzen ari delako.

A. Uraren egoera hurbiletik aztertzei
erabaki duzue. Zergatik?

V.P. Ura bait da eraikuntza berri ho-
riengatik epe laburrean gehien sufituko
duena. Bi printzipio ditugu: uraren oreka
berriz lortuko ez den bitartean, ez da
proiektu berri gehiago onartzen ahal.
Egun batez oreka hori berriz lortzen ba-
dugu, ez dugu gehiago proiektu berririk
onartuko, urarengan ukan lituzkeen on-
dorioak lehenagotik aztertu gabe. Ez gara
turismoaren kontra, bazterrak xehatzen
dituen turismoaren kontra baizik. Gure
elkarteetan ez dugu espezialistarik; el-
karte ofizialek egindako ikerketak eta
azterketak biltzen ditugu. Atturri Garona
agentziarenak, Ifremer-enak... Esku artean, salatuak
izaten ez diren datu mordoa daukagu. Lan ikaragarria
da, bereziki datu horiek kontrolatzeko eta hurbiletik
ulertzeko. Seriotasun eta zintotasun handia dugu. Ba-
tzueta zientifikoek ere laguntza ematen digute.

Orain dela bi urte sinestarazi ziguten Euskal Herria
ametsatoko lekua zela, ur ezin hobearekin. Gaur egun
badakigu muga arriskutsu batera iristen ari garela.

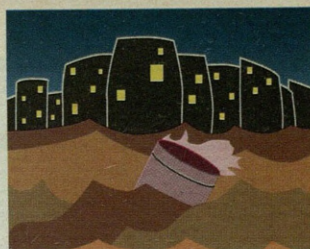
Galdetu behar da golf proiektuei buruz, ea horiek
kontsumituko duten uraren kopurua neurtu den. Erro-
bitik hartuko da ur hori, eta Errobiko iturria ez da bu-
kaezina.

A. Botere publikoarekin hitz ordu bat lortu duzue...

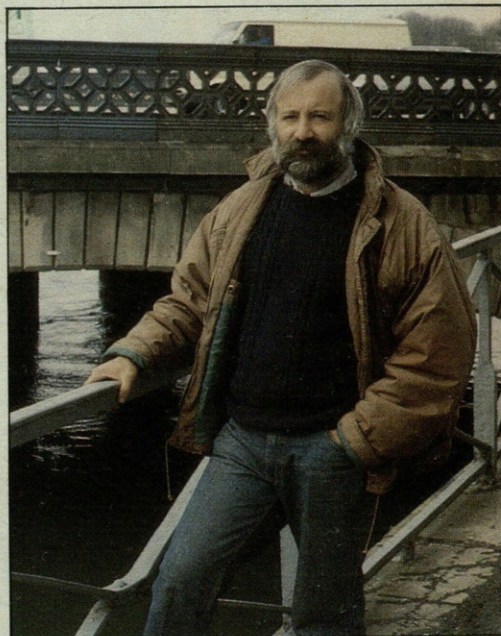
V.P. Bai, prefetarekin lortu dugu. Suprefetak eskatu
zuen kreditua ere onartua da.

A. Zuen emaitzak salatzen dituen elkarterik ba al da-
go?

V.P. Ez, ez dago inor. Gure aitzinean ez dago argu-
diorik. Oihu egin ahal genuen, baina ez da hautatu
dugun politika. Zenbakiak publikatzen ditugu, baina
arrisku asko dago, bereziki merkurioarengatik. Zerbait
egin behar da. Kezka asko dago etorkizunerako.

U R A R E N KUTSADURA

Victor Pachon, Ortzadar
kolektiboan uren
azterketarako komisioko
burua dugu.

URAREN KUTSADURA

Lapurdiko hondartzetan 13 azterketa burutzen dira urtero administrazioak eraginda, kutsadura maila kontrolatu ahal izateko. (Argazkia: Eric Chauché).

Ifremer-ek 1979 eta 1987 artean egindako inkesta				
	Atturri	Donibane Lohizune	Hendaia	Onarturiko kontzentrazio azkarra
PCB (olio toxikoa)	600	1120	1180	+600
Merkurioa	0,23	0,54	0,27	+1
Kadmioa	6,3	2,3	2	+20

Ifremer-ek 1989 eta 1990 artean egindako inkesta				
	Atturri	Donibane Lohizune	Hendaia	Atlantiar kostaldeko heina
Lindane (GHCH)	10	14	12	8,11
Okaina	300	190	240	133
Beruna	2,3	2,3	3,75	1,49
Zinka	4.000	3.080	4.200	2.128
Oharra: Datu guztiak mikrogramo / kilogramotan neurtu dira.				

ondokoa adierazi digu: «eraikuntzarako proiektu berriak proposatzen direlarik, atsegin portuak, kutsadura handia ekartzen duten golfak, jakinez gaurdanik dauden kutsadurak kontrolatuak eta ezagunak ez direlarik, galde genezake bautetsiak zertan ari diren, ea gogoia duten arazook kontuan hartzeko».

Atturrik 200 tona hondakin garraiatzen ditu egunero. Ideal elkarteak 1990eko abuztuan egitun ofizial bati azterketa batzuk egitea eskatu zion, ingurugiroari buruzko ikerketa eta azterketarako departamenduko zentroari, CDEReri. Emaiztekin erakusten dute ura berunez behar baino 12,5 bider kutsatuagoa dagoela. 1991n egindako azterketek 19,4 mikrogramo beruna litroko daudela erakusten dute. Ifremer-ko (Institut Français de Recherches pour l'Exploitation de la Mer) norma 65 bider. Azter-

1991n egindako azterketen arabera, Atturri ibaian 19,4 mikrogramo beruna daude litroko ●

keta Mugerre aldean egin
izan da. Lehendabiziko
emaitzak ezagutu eta, ko-
lektiboak ekintza bereziak
burutu zituen 1990eko
abuztuan. Kutsadurak sala-
tzeko Atturri trabatzea era-
baki zuten bertan surfistek.
Arrantza untziak eta atsegin
untziak elkartu egin ziren
baita, 28 elkarreak bilduz.

Ekintza honen ondotik
iragan zen prentsaurrekoan.
azterketen emaitzak publi-
koki iragarri zituzten adie-
raziz beste pisuzko metal-
kiak bazeudela ere. Bestal-
de, eta hor berriz Ideal el-
karrearen lana azpimarra-
tzekoa da, kolektiboak Bo-
kalen kutsadura industriala
eta bakteriologikoa dagoela
salatzen du. Baiona, Angelu
eta Miarritze inguruan ure-
tako %30 bakarrik da garbi-
tua, eta gainerako guztia
zuzenean sartzen da Attu-
rin. Eta ura garbitzeko egi-
turak daudelarik, %40n dira
eraginkorrak. Kutsadura
kentzen dakien antolaketa-
rik ez dago, kolektiboaren
arabera.

Patrick Prouzet, Ifreme-
reko zientifikoak ohar ba-
tzuk egin ditu emaitzak iku-
sita, 1986tik ari bait da la-
nean Atturri golkoko
arrantzari buruz. «Emaitza
okerragoak goitatzten ni-
tuen, baina komunitateko
kutsadurak bainuak har-
tzeko behar diren normak
gainditzen ditu». Kutsatua
ez den urak, 0,02 mikrogra-
mo beruna litroko onar le-
zake, kutsadura adierazga-
ria duen urak 0,1 mikrogra-
mo litroko, eta oso kutsatua
denak 0,3 mikrogramo.

Prouzetaren hitzetan, «oro-
korri, gure inguruan pi-
suzko metalkien kontzen-
trazioa igotzen ari da, eta
honek ondorioak ditu

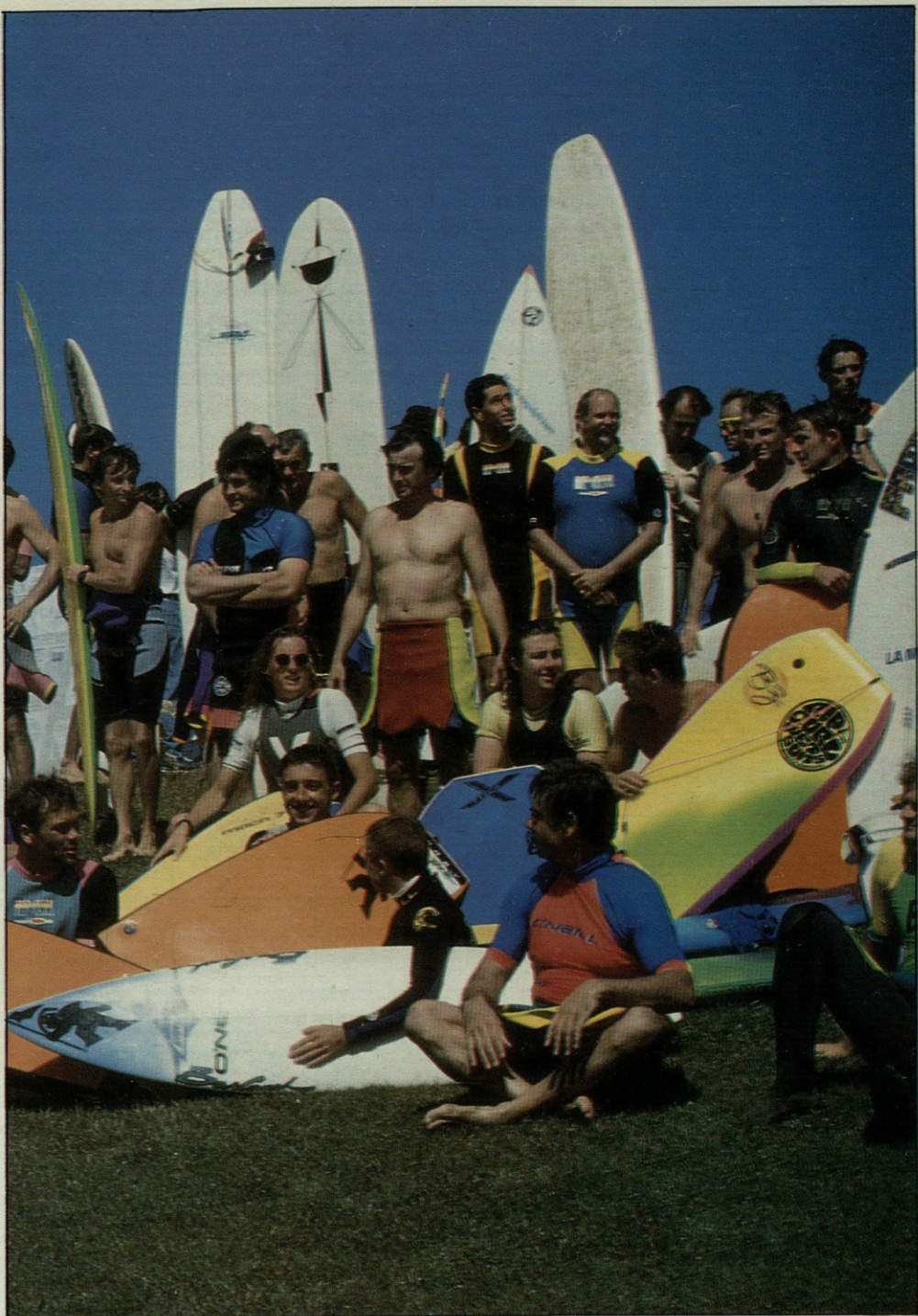
arrainengan. Pisuzko me-
talkiak toxikoak dira nabiz
eta kontzentrazio txikitik,
betirako geratzen bait dira
arrainaren gorputz ba-
rruan. Bestalde, arrainek
denborarekin kutsadura-
rengatik sufritzen dute. Pi-
suzko metalkiek eragina
dute izokinen migrazioan,
adibidez. Arrainak ere
stress bat ezagutzen du ura

gero eta hondatuagoa bait
da».

Zientifiko batzuek, emai-
tza hauek ikusirik, begi
onez ikusi dute salatze hori,
egoera honen ondorio
ekonomikoak nabarmenak
bait dira. Alde batetik, itsa-
soko arrainak harrapatuz
bizi bait da gure eskualdeko
biztanleen parte bat. Baita
ere, ibaien garbitasunak

Surflariak izan dira orain
arte oihartzun handiena
lortu dutenak, itsasoko
uren kutsadura salaketak
egiterakoan.

(Argazkia: Eric Chauché)

URAREN KUTSADURA

turistak ekarri dituelako orain arte. Arrantza eta turismoa, sail nagusiak Iparraldeko ekonomiarentzat.

Errobi ibaiaren kasua desberdina da, bere hondatze prozesua berriagoa

bait dugu. Orain dela hamar urte, urrundik etortzen ziren amuarrainak eta izokinak harrapatzera. 1981ean oraindik Atturri Garona agentziak Errobiren urak gutzit garbitzea hartu zuen helburutzat. Gaur, Goiko Errobi bakarrik dagoela garbia onartzen du agentzia honek. Baigorri eta Garazitik landa dagoen zatian bere huts egitea onartzen du. Honek erakusten du nahiz eta ura garbitzeko egiturak sortu, kutsadura lan hori baino azkarrago doala.

Gainera, orain hazkuntzan dauden 16 enpresak ez

dabiltza normen arabera Natura Berri elkartearen ustez. Enpresa publikoek ere beren ardura dute, Errobitik ateratzen bait dute harria, praktika hori 1977tik debekatua egon arren. Ondorioz, egin izan diren obrek ez dute emaitza onik ekarri. Migrazioak laguntzen dituzten Errobi bazterrak hondatuak dira, arrain horiek benetazko pisu ekonomikoa dute-larik. Honen adibidea da Habuko EDFko (Frantziako Elektrizitatea) argindar zentrala.

Errobiren hondatzeak arrazoi eta iturri desberdinak ditu, kolektiboaren arabera. Eta hori konpontzeko, uraren kutsadurak zuzenki eragiten dienen arteko alkar hizketa bat proposatzen dute, guz-

tien arazoa dela eta. «Ikuspegi orokor bat ukanen ez dugun bitartean, begi aitazinean dugun egoera larri hori okertuz jarraituko da» dio Nature Berri Kanboko elkarteak bozeramaleak.

Urdazuri

Senperera iritsi baino lehen, bizi airoa dauka Urdazuri ibaiak, garbia bait da oraindik. Baina gauzak laster aldatzen dira etxeetako hondakinak eta nekazaritzari lotutako produktuek bertan bukatzen bait dute beren bidaia. Senpere inguruko harrobiek ere Urdazuri baliatzen dute beren zikinkeria botatzeko. Bestalde, Ifremerren arabera, merkurioaren kontzentrazioa oso inportantea da, frantziar Estatuko ibaietako gorenena. Turismoari hain lotua dagoen eskualde honetan erreakzioak izan dira, eta Donibane Lohizuneko da aipagarria batik bat, inkesta berezia eskatu bait du emaitza horiek ezagutu bezain laster, eta 3 milioi libera

Bordeletik mugarainoko ibaietan eginiko bilana

	1981	Helburuak	1989
Arras egoera oneko ura	Batez	17	Batez
Egoera oneko ura	9	35	4
Egoera arrunteko ura	25	3	31
Egoera txarreko ura	11	2	9
Kutsadura gehiegizko ura	2	0	3

Oharra:Datu hauek Atturri Garona agentziak eskaini dizkigu.

Irudi hau gero eta sarriago ageri da euskal ibaietan.

Errobi ibaian, hazkuntzan dauden 16 enpresak ez dabiltza normen arabera, Natura Berriren ustez

(60 milioi pezeta inguru) desblokatu ditu merkurio horren iturria aurkitzeko asmotan.

Eskualde honetan aterabide bat aztertzeko, kolektiboak kontratu bat eska-

tzan du ibaiarentzat, eta Donibane Lohizuneko badiarentzat ere bai, kezka bait dira udan bertan zenbat jende biltzen den jakinik.

Bidasoa ibaira pasatuz, denon buruan dago nola kalitate oneko ibaia zela zioten 1989 arte. Zoritxarrez, bere egoera okertzen joan da baita. Atturri Garona agentziak amoniako eta beruna kontzentrazio hazkorak aurkitu ditu. Ifremerrek zinka, hidrokarbu-

■ Amoniako eta beruna kontzentrazio hazkorak aurkitu dira Bidasoan ●

roak eta PCB (oso toxikoa den olio mota) kopuru azkar bat adieraziz Txingudi badiako kutsadura neurriek argi gorriak biztu beharko

lituzketela dio. Honetarako azterketa gutxi egin izan da orain arte.

Urtero, DDASSk (Osasun eta Gizarte Ekimenetako Departamendu Zuzendaritza) 13 kontrol egiten ditu kostaldeko hondartzetan, baina poplemika sortu da.

Duela bi urte Ortizadarrek

URAREN KUTSADURA

Tom Curren eta M. Delanne, Surf Rider-ekoak:

«Helburu naturalak ditugu, ura garbia izan dadin»

ARGIA. Zergatik sortu zenuten Surf Rider elkarte euskal kostaldean?

TOM CURREN. Hemen bizi garelako. Baina kutsadura arazoak denetan daude. Estatu Batuetan hartu duten bidea jarraitzea pentsatu dugu. Osasun arazoak azpimarratu nahi genituzke gehien bat, kutsadurak sortzen dituztenak.

A. Kostaldeko egoeraren okertze bat ikusi al duzue azken urte hauetan?

MARC DELANNE. Kutsadura denetan dago gaur egun. Agerian dago, plastikoekin, hondakinekin... Baina gorderik dagoena larriagoa dela konturatu gara. Merkurioa eta berunaren adibidea dugu, biak aurkitzen bait dira, bai Donibane Lohizuneko badien, bai Atturriren itsasoratzean. Itsasoaren egoera orohar kezkarria da.

A. Ikerketarik egin al duzue kutsadura hau neurtzeko?

M.D. Bai, ingeles talde batekin egin dugu lan, Low Pressure-rekin. Europako hondartzen azterketa orokorra egiten dute, kutsadura neurtuz. Gure estrategia gaur egun azterketa sako-

nak proposatzea da, honetarako diru asko behar delako eta botere publikoen ardura litzatekeelako. Uraren hondatzearen ardura botere publikoei dagokie. Guk ikerketen emaitzak baliatzen ditugu kontzientzia sortzeko.

T.C. Konturatu gara gure ekintza denen interesgunea dela, oporrak pasatzera etortzen direnena eta baita ere hemengo hautetsiena, turistak behar bait dituzte poltsikoak betetzeko. Guk, surflariok, prentsa erraz hunkitzen dugu.

A. Zuen eskakizunak entzun erazteko zer ekintza mota pentsatu dituzue?

M.D. 1990eko irailean hasi ginen, Bilboko hegoaldean, manifestazio batekin. Bertan izan ziren munduko 16 surflari onenak, eta hiru egun igaro ditugu gure ekintzak eztabaidatzen. 1991ko ekainaren 31n Atturri jaitsi genuen, bere kutsadura salatzeke.

A. Zer nolako harremanak dituzue botere publikoarekin, hautetsiekin...?

M.D. Ez dugu helburu politikorik,

zentzu elektoralean. Helburu naturalak ditugu, ura garbia izan dadin.

A. Borroka honetan beste elkarte batzuekin lan egiteko prest al zaude?

M.D. Bai, jadanik ari gara Euskal Herriko Ingurugiroaren Kolektiboarekin eta surfeko euskal federazioarekin lanean.

A. Zeintzuk dira Surf Riderreko proiektuak gaur egun?

M.D. Gure lan nagusia Europa osoko hondartzen gidoia osatzea litzateke. Erreferentzia bat izan asmoz. Bestalde, Gaskoinako papereriak ere zaintzen ditugu, hondakinak botatzen dituztelako.

A. Edozein kutsatzaileri eraso egiteko prest al zaude?

M.D. Bai, pentsatzen bait dugu kutsatzaileak ez duela egiten duenaren kontzientziarik. Ulertu erazi behar da, produktu bat erosten delarik, bere desgitearen prezioa ere ordaindu egin behar dela.

bere emaitzak publikatu zituen, non euskal itsasoko uren egoera txarra aipatu eta gure kostaldean pisuzko metalkiak zeudela agertzen zen. Suprefetak ere beste azterketa batzuk eskatu zituzkion Ifremerri. Lehen azterketa hauek hiru kutsadura nagusi zirela adierazi zuten:

kutsadura kroniko bat Urdazurin eta Bidasoan, merkurio kontzentrazio nabarmenak; Atturrin kadmio

hondakinak biltzen dira (ostretan dagoen kontzentrazioa fran tziar kostaldeko inportanteena da); eta Bi-

dasoa eta Urdazuriko ostrek PCB kontzentrazio handia dute.

Hori jakin ondoren, suprefetak ministraritzari honen bilana egin zion 200.000 liberako kreditu bat eskatuz, kutsadura horien iturriak aztertzeko.

Orokorrean, kolektiboak bat dator proposamen horiekin, baina beste proposamen batzuk ere egiten dituzte. Lehenik, turismo berrituti bati buruzko hausnarketa. Bigarrenik, arrain haragiarren kontrola.

■ Merkurio kontzentrazioa oso handia da Urdazuri ibaian, Estatu frantziarreko ibaierako gorena ●

Kolektiboak eskakizun gogorrak ditu uraren arazoa konpondu arte. «Urdazuri ibaiaren oreka orokorra konpondu arte proiektu turistiko guztiak gelditu behar dira —adierazi digute kolektibok—. Ez da inongo proiektu berririk onartzen abail, urak ukan ditzakeen ondorioak aitzinetik aztertuko gabe».

Azken egun hauetan beste prentsaurreko bat antolatuko dute enpresa konkritu batzuek sortzen duten kutsadura salatuz (SAT, Baby Relax eta Chergui enpresak).

Baionan burututako kutsadura salaketa ekintz batean, 28 elkarte ekologikotako partaideek parte hartu zuten. (Argazkia: Eric Chauché).

Kattalin Totorika
Ixabel Etxeberria

Kultura eta Turismo Departamentua
Departamento de Cultura y Turismo

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

GURPIL IRRISTAKETAREN ZORABIOA

Mende honen erdialdetik gaur arte gurpil irristaketarekin lotutako lurraldea dugu Nafarroa. Horren adierazgarri dira lanean diharduten irristaketako hamabi elkarteak eta iaz estatumailan lortutako hemezortzi txapelak. Zalantzarik gabe, 50 eta 60ko hamarkadetako iraupen proba luzeen eta «El Perdón»eko igoeren garaitik, askotxo aldatu dira gauzak. Baita materialeak hobetu ere.

GAUR egun entrenatzailerik direnek gogoan dituzte oraindik egurrezko gurpildun patin haiek. «Proba luzeak zirenean, egurra gas-tatu egiten zen asfaltoan ibiltzean, eta gurpilak aldatu egin behar izaten genituen maiz, lasterketaren erdian», gogoratu digu garai hartako irristalari batek. Halere, ezagunenak eta

ziurrenera askori oroimen berezienak dakartzkionak, Gaztelu Enparantzan gauze egiten ziren lasterketak dira. Eta ezin ahaztu daiteke, 1962an Iruñetik Lizarrara egin zen Europako Fondo-ko I Txapelketa.

Han hemenka, Nafarroa-ko gurpil irristaketaren has-tapenen bila ibili gara eta Nafarroan noiztik patina-

Entrenamendu gogorrak jasan behar izaten dituzte irristalariek.

izen den galdetzean, «beti-danik» erantzun digu Jose Mari Vega entrenatzaileak. Alegia, aspaldiko tradizioa dela eta bera haur zenetik behintzat, gorpil irristaketa Iruñeari loturik hazi dela. Nafarroak, eta bereziki Iruñeak, honelako tradizioa zergatik ote duen galdetzerakoan, inork ez daki erantzuten.

Hamabi elkarte

Gaur egun, hamabi elkarte dira Nafarroa osoan gorpil irristaketan ari direnak. Horietatik bost Iruñean, bi Tuteran, bat Barañainen, bat Etxarri Aranatzan, bat Altsasun, bat Huarte Arakilen eta beste bat Iruztunen. Guztien artean ia 550 haur eta gazte dituzte lehiaketetan aritzen direnak. Baina hori gutxi balitz, eta kirol ikusgarri hau are gehiago hedatu nahian, hainbat elkartetako gazte zaharren txoenak, astean bizpahiru aldiz udal eskolen ardura-dun bezala ibiltzen dira. Udal eskola hauek eskola desberdinetan egiten dira, eskola umeek beren ikasketxetarik mugitu gabe irristaketan aritzeko aukera izan dezaten.

Beraz, barne egitura guztiz sendoa du gorpil irristaketak Nafarroan. Gainera, «Irriaketa eskolara» deritzen kanpaina hau, Iruñean behintzat udalak subentzionatzen du. Eskoletan ikasi ondoren, haurrak edozein elkartetan ongietorriak izango dira.

Irriaketarako laguntza, ordea, ez dator udaletik soilik; udala oinarritzko kirolaz arduratzen da, hau da, guztientzako kirolaz, eta bestetik, Nafarroako Gobernuko konpetizioan ari

Rut Casado Gago, jubenil mailako Estatu espainiarreko txapelduna:

«Nere helburua Europako Txapelketa irabaztea da»

ARGIA. Noiz hasi zinen irristaketan?

RUT CASADO. Lau urterekin hasi nintzen. Aitak eraman ninduen lehen aldiz.

A. Orain, hamabost urte dituzu eta Estatuko txapelduna zara dagoeneko. Zer espero duzu aurrera begira?

R.C. Nere helburu hurbilik nagusia Europako txapela lortzea da. Iaz laugarren eta bostgarren postuak lortu nituen, etapostu horiek hobetu ditzakedala uste dut.

A. Zergatik ez da posible irristaketan profesional bezala aritzea?

R.C. Batetik promozio gutxi egiten delako, eta bestetik, beste hainbat kirolen ondoan, maila ofizialean, irristaketarako oso subentzio urriak ematen direlako. Oraindik

gutxiengo baten kirola da.

A. Zer da zuretzako irristaketa, etorkizunerako bizibide bat ez bada?

R.C. Hasteko, gustakoa dudana zerbait. Gainera,

jende asko ezagutzeko aukera ematen du, eta baita toki asko ezagutzeko ere.

A. Zenbat entrenatzen duzu?

R.C. Denboralditik kanpo, astean bost egun. Hiru irristaketan eta bi gimnasioan. Denboraldian gaudenean bost egunez irris-

taketa eta, hortik kanpo, gure kabuz, bizikleta, gimnasioa, korrika, eta abar.

A. Orain Txantrea taldean zaude. Zein laguntza mota jasotzen duzue elkartetik?

R.C. Elkarrekin arroparen erdia eta bidaiak ordaintzen dizkigu. Gaintzeko materiala, ordea, guk geuk erosi behar dugu.

A. Nola ikusten duzu Nafarroa Estatuko beste komunitateekin gonbaratuz?

R.C. Nafarroa da Estatuan maila gorena duena, baina azkenaldian, beste herrialde batzuk ere gogor hasi dira. Hala ere, etorkizuna oparoa dela uste dut.

A. Zer berrikuntza edo hobekuntza eskatuko zenuke irristaketarentzat?

R.C. Olinpiadetan kirol ofiziala izan dadila eta ezagunagoa izan dadila.

direnei laguntzen die, bidaiak, garraioak ordainduz, eta lasterketarako eta txapelketarako subentzioak emanez; hau da, eliteaz arduratzen da.

Garai batean, Asenjo anaiak, Villanueva, Aranguren, Navarro, Mendia eta abar ezagunak baziren, gaur egun, Arazeli Larrea, Jesus Lanbeto, Pedro Sarasibar,

Nafarroan goi mailako irristalariak sortzen dira urtez urte.

Edurne Elkano, Rut Casado, Raul Orzanko eta beste hainbaten izenak dabilta zaletuen ahoz aho. Baina guztiek badute zerbait amankomuna, alegia, guztiak nafarrak izatea. Eta 60 eta 70. hamarkadetan, Lizarra, Agoitz, Zangotza eta Lerinen Espainiako Txapelketak egin baziren, 80. hamarkadan, Europako Txapelketen kokaleku ere izan zen Iruñea.

Agian, arazo larriena elkarteentzako dirua da, ohi bezala. «Txantrea elkarteak, esate baterako, 600.000 pezetatako dirutza batekin hirurogeitamar neska mutil mugitu behar ditu urte osoan (lasterketetara eraman, dietak ordaindu, materialerako laguntza eman...)» —esan digu bertako entrenatzaileak— eta noski, mirariak egin ezin direnez, sarritan guk geure patrikatik jarri behar izaten dugu dirua. Honela, materialea kirolari bakoitzak erosi beharra dauka eta ez da batere merkea. Tajuzko patin batzuek gutxienez

35.000 pezeta balio dute eta beste hiruzpalau mila pezeta beharrezkoak dira kasakoa erosteko. Atera kontuak hortik. Gainera lur zorua-ren material desberdinen arabera gurpil desberdinak erabili behar dira, eta baita lur zorua bustirik edo lehor

doren elkarteetara pasatzen dira. Gaztetxoan artean ez da lehiaketarik egiten. Bai, ordea, jokoak eta eskolen arteko trukaketak. «Adin zailena 15-16 urte bitartekoa da —dio Jose Mari Vegak—, eta gazte askok utzi egiten du adin borretan,

■ Hamabi elkarte daude gaur egun Nafarroa osoan banatuta, lehiaketetan aritzen diren ia 550 haur eta gazterekin ●

badago ere». Tradizioa, handia, baina egoera ez da hain onuragarria, Jose Mari Vegak esan digunez. Hori gutxi balitz, entrenatzaile askok ez du sosik kobratzen. Hala ere, gurpil irristaketak tinko dirau Nafarroan.

Kirol bezala, irristaketaren ikasketa ez da zaila. Haler, urtebete inguru behar izaten da benetan maila on bat lortzeko. Normalki, bospasei urterekin has daitezke haurrak, eta urtebete inguru udal eskola batean egon on-

baina hori gaindituz gero, ia ziurtatua dago baten jarraipena». Garaipen egarriak, norberaren hobekuntza nahiak, atzerrira ateratzeko aukerak eta jaso ditzaketen subentzio eskasak bultzatzen ditu gazteak irristaketan jarraitzera, jakin bai bait dakite etorkizun profesionalik ez dutela.

Distantziak aldakorrek izan daitezke, baina normalean 300 metro, 500, 1.500, 3.000, 5.000, eta hortik aurrerakoak, maratonia arte, izan daitezke. Probak

pista edo zirkuitoetan egiten dira. Pistaren ezaugarriak nagusiena itxia izatearena da eta 150-400 metro bitartekoak dira. Lur zorua normalean asfaltuzkoa izan ohi da, baina zementuzkoa eta egurrezkoa ere izan daiteke. Zirkuitoa, berriz, irekiagoa da, bai zabaleraz eta bai luzeraz ere. Baita ikusteko atseginagoa ere. Luzeraz, mila metro arterainokoak izan daitezke.

Zirkuitoaren ikusgarritasuna

Zirkuito bezala egiten ziren Gaztelu Enparantzako lasterketak eta gaurregun Pio XIIren Etorbidean eta beste hainbat kaletan egiten direnak. Hauez gain iraupen probak daude, batetik ofizialak eta bestetik aisia modura egiten direnak. Elkarrekin urtean hiruzpalau aldiz beren korrikalarientzat mota honetako irteerak antolatzen bituzte: adibidez, Iruñea - Xabier trabesia. Beste maila batean, Erro-

Montané eta Felipe Martínez de Lizarrondo, lehengo irristalari belaunaldikoak.

Patin onak
erosteak
35.000
pezeta
suposatzen
du, eta
beharrezkoa
den
kaskoaren
prezioa ere
ez da 3.000
pezetatik
behera
ibiltzen.
Kirol
garestia dela
esan
daiteke,
beraz.

ma-Paris egiten da patinetan ere, eta bada Atenas-Paris eta bestelakorik egin duenik ere.

Nafarroa, Estatu mailan buru eta Europa mailan lehen postuetan badago ere, azken urteotan hasiak dira beste probintzietan ere gogor ekiten. Besteak beste, Gasteiz ari da tinko eta estatutu mailan probak antolatzen ditu; Gipuzkoan, bestalde, eskola polita sortu berri da Tolosan. Hala ere, gaur egun Iruñea bakarra da irristaketarako toki aproposak edukitzen, nahiz eta hauek urriak izan. San Jorgeko pista, Barañaingoa, Amaia elkartearena, Berriozarkoa eta Antoniuttikoa besteak beste. Gainontzeko tokietan kale gorrian ari dira, eta belodromoak dauden hirietan, bertako beheko zatia erabil dezakete irristaketarako.

Materialeari dagokionez, berriaz, oso denda gutxi dira gupil irristaketarako materiale egokia dutenak eta elite mailan guztia Italiatik inportatzen da. Iruñean, hiru

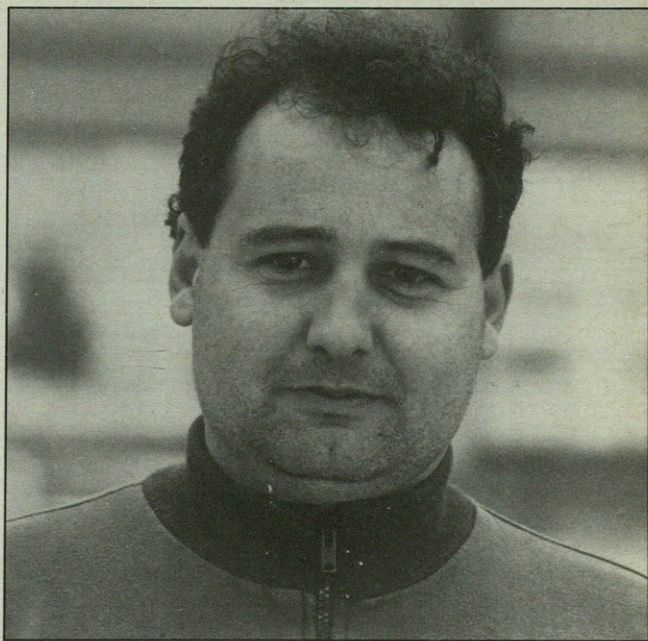
denda bakarrik aurkitu ditugu maila oneko zerbait dutenak. Hala ere, goimailakoen materiala aurkitu nahi izanez gero, Madrileraino joan behar dute kirolari hauek, bertan bait dago

■ «Mirariak egin ezin direnez, geure patrikatik jarri behar izaten dugu dirua» ●

JOSE MARI VEGA

mota honetako materiala saltzen espaezializatutako estatuko denda bakarra.

Baina abiadurazko irristaketa edo iraupen irristaketa ez da gupil gainean egiten den bakarra, nahiz eta garrantzitsuena izan. Hor daude irristaketa artistikoa (Noain buru delarik) eta gupil gaineko hockeya ere, Oberena elkartearen buru delarik. Bada irristaketa, korrika egitearekin eta bizi-

Jose Mari Vega, Txantrea elkarteko entrenatzailea.

kletarekin konbinatzen hasi denik ere, triathloi bereziak eginez. Dena den, gupil irristaketak badu lehiaketatik at eremu zabal bat. Eta hainbat hiri handitan, Madril eta Paris kasu, garraio-bide ere bada. Maiz ikus daitezke gazteak, trafiko ordu latzenetan, kotxeen artean patinen gainean edota,

azkarxeago joan nahi izanez gero, autobusei helduta. Eta zer esanik ez "U" formako pistetan ibiltzen diren gupildun artista hoiei buruz. Aukera anitz eskaintzen ditu kirol honek. Bakoitzak egin beza bere hautua.

Amaia Elozegi

Tunel zulotik irten beharraren diskurtso berria

MARTXOAREN 28rako alderaezinezko egokiera du EKBk. Biltzar Nazionala burutuko du egun horretan, erronka berri ugari eta galdera atzeragaitz askori ihardestearren. Biltzar guztiek hartu ohi dute garrantziaren zama, antolatzaileen ustez, baina EKBren biltzar honen transzendentziak, ikusi batera, topikoa gainditzen du. Ia inork ez du duda egiten euskarari lotutako munduak baldintza berriak bizi dituela. Atez barruan, eta baita kanpotik nozitutakoetan ere. Aldarte berri horretara moldatu beharra planteatzen du Biltzar berriak, diagnosi berri batetik abiatuz.

ERAKUNDE ofizialen politikak oker nabarmenak ageri ditu. Hasteko, elebitasuna besterik helburu ez iza-

teak asko mugatzen du hizkuntzaren normalkuntza. Bestetik, begibistakoa da ekimen herritarrak kontrolatzeko edo itotzeko egindako saio gogorra. Eta, nola ez, beti aipatu izan dena: plagintza globalaren falta. Honetan, egia esan, egoera ez da asko aldatu azken hamar urteotan.

Baina erakunde herritarrek ere akats galantak izan dituzte. Nagusienak, bi hauexek: koordinazio falta eta erakunde publikoekiko konfrontazio joera. UA eta PSOEn erasoen aurrean, eta Ajuria Eneako ituna euskararen eremura zabaltzeko mehatxu-

pean, hanka sartze latzeziak lirateke horiexek. Han orduko hemen zuzendu beharrekoak. Lanak biltzeari dagokionez, EKBk garbi du betekizuna. Bigarrenari buruzkoa, inori baino gehiago, guztioi dagokigun gakoa da.

Azken boladak batik bat zerbitzuak eskaintzera eraman du EKB: dokumentazio zentrua, aholkularitza juridikoa, argitalpenak... Guzti horiek garrantzizkoak izaki, indarrak biltzearen xedeari heldu beharko dio tinkoago. Euskalduntze-alfabetatzearen eremuan lortutako elkarlana, beste alorretara zabaldu beharra dago. Biltzar horretan, adibidez, Sánchez Carrión «Txepetx» aitaponteko

TERMINOLOGIA

Copyright. *Testu, argazki edo zernahi sorkuntza intelektualen eskubideen jabegoa adierazten duen hitz ingelesa.*

Joan Mari Torrealdai argitara gabeko liburuen gordailua osatzea proposatu berri du. Argitaratutakoen estatistika egiteaz nekatuta nonbait, «Jakin»-en bertan ezinduetarako txoko aproposik baduela eskaini du. Oraingoz ez bide zaio eskuizkriburik heldu, ordea. «Zer esan nahi du horrek? Ezein autorek ez duela entzun? Argitaratu ezineko euskal eskuizkriburik ez dagoela egon?», itaundu digu soziologoak. Ez bateko, ez besteko, seguru aski. Neronek, Joan Mariren proposamenaren egun beretsuetan, kaxa zaharretatik paper are zaharragoak erreskatatzen ibilia naiz. Hiru bat poema liburu zahar aurkitu ditut, nostalgiaren gailurrean, argitaratu gabeak. Iragarri nahi diot Torrealdairi, ez ditudala «Jakin»-era igorriko. *Copyright* famatuak ere, hain zuzen, badu lotsaren berririk.

Biltzar guztiek hartu ohi dute garrantziaren zama, baina EKBren biltzar honen transzendentziak topikoa gainditzen du ●

Roberto Etxeberriaren «Mutil Zahar» porrusaldak eta Joseba Iparagirreraren «Urretxindorra» arin-arinak lortu zituzten Trikiti Pieza Berrien II Lehiaketako lehenengo sariak. Euskadi Irratiak antolaturiko eta polemika piztu duen lehiaketako finalean, porrusaldan, iaz bezala, Roberto Etxeberria eta Pedro Arrizabalaga izan ziren irabazleak

eta arin-arin sailean berriz, Joseba Iparagirre eta Ander San Jose. Bederatzi bikotek parte hartu zuten egitura klasikoa izan behar zuten pieza berrien txapelketako finalean.

duen Adorez eta Atseginez taldeak parte hartuko du. Aro berri horren sintoma izan daiteke.

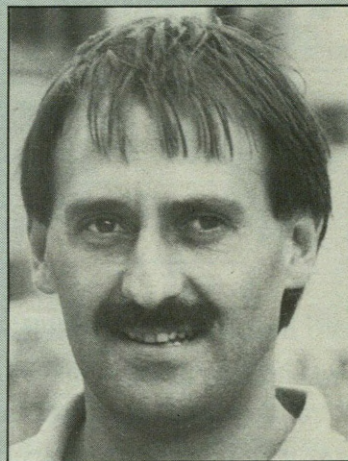
TXEPETX-EK berak, euskararen *hablita* bihurtu den bere tesi dokto-ralean, tunelaren sinboloa erabiltzen du euskararen oraingo diskurtsoa definitzeko. Tunel horri itrenbidea bilatzeko, diskurtso berria sortu behar dago, gutxiengo konplexurik gabeko diskurtsoa. EKBk bere Biltzar Nazionalean bilatuko duen diskurtsoak bat egin beharko du, derrigorez, azken bi urteotako errealitate berriekin («Egunkaria», herrietako euskara taldeak, Oinarriak elkarte nafarra...), eta baita zain ditugun aurrerapauso guztiekin.

Josu Landa

TXINDOKI AURREAN DUDALARIK

Irlandarren konplexua

A **SPALDITIK** ingelesek erabiltzen duten txiste zahar bezain gaizto batek dioenez irlandarrak omen dira munduko gizaki tonto eta inozoenak. Badoa ingeles bat kaletik eta irlandar bat ikusi orduko geldierazi eta galdetzen omen dio: Ze izena duzu? Eta irlandarra orduan dudatan hasiko da eta pentsatzen, harrituta balego bezala: O... O... O... Flannagan. Ez. Ez omen dira oso bizkorak irlandarrak ingeleseren eritziz, eta beren izenak ere ezin omen dituzte gogoratu ia ia, buruatzteratu izateak dakarren amnesia batek jota bezala. Horrexegatik deitzen omen dira denak: O'Flannagan, O'Dunnican, O'Toole, O'Connors...

JOXEMARI ITURRALDE

HEMEN, euskaldunen artean ere antzeko zerbait sumatzea ez da oso zaila gaur egun euskararen erabilera dela eta ez dela. Egunero egiazta daitekeena da edozein ekintza publikotan: hasiko dira «Kaixo, egunon-edo «Arratsaldeon jaun-andreak» batekin eta berehalaxe, amnesia latz batek jota bezala gaztelarrera pasatuko dira segituan. Eta gaitz moduko hau izurritea bailitzen beste edozein arlotara zabaldua dago honez gero. Kaleko kartel eta afitxetan irakur dezakezu: «ez-dakit-nongo Futbol Zelaia» edo «ba-dakit-nongo Zezen Plaza» eta segidan, amnesia latz horrek jota, datorren guztia gaztelara garbian dator idatzia. Hartzen-duzu «ez-dakit-zer del Pais Vasco» deitzen den egunkaria eta hasten zara irakurtzen *kirolak* (sic) deituriko saila, bada hortxe bertan jo die gaitz latz horrek handik aurrera ez baitator hitz txintik ere euskaraz. Dendetan ere berdintsu: kanpotik ikus dezakezu, esate baterako, «Iratxo jantzidenda», sartzen zara eta ez dakite kanpoko idazki horrek esan nahi duena ere. Edozein arlotan hamaika adibide: «Kokoteraino» deituriko talde musikalak gaztelara hutsean abesten, euskal izenak dauzkaten kirol taldeak hitzik ere esan gabe hizkuntza horretan... Utzi berri didate «Irudimena-Ez-dakit-nongo-zine-bideo eskolako aldizkaria» deitzen den argitalpena: bost hitz horiek besterik ez dira euskaraz azaltzen, hortik aurrerakoak den-denak gaztelaraz (hori bai dela «irudimena» edukitzea!).

DENA bihurtua zaigu aspalditik «**simulacrum**» bat, hots, itxura hutsezko keinu bat, politika munduan, kultura munduan eta baita, nola ez, euskararen munduan. Horixe da gu orain eta hemen pairatzen ari garen «Irlandarren konplexua», esan nahi da, alegia, amnesia latz batek jota gaudela euskararen erabileran.

Eta gaeliera (garai bateko irlandarren jatorrizko hizkuntza) gaur egun galdutzat ematen dute han bizi direnek. Beraz, hemen ere laster hasiko gara: «O'Askasibarrek dioen moduan... O'Irigibelek zioen bezala... O'Abarrategik kontatu berri duenez...» eta hortik aurrerako guztiak gaztelara garbi batean.

Euskaltzaindiak antolaturik, herri narratiba aztergai

Herri literaturaren eremuan, urrats berria narratibaren azterbideetan

Herri literaturari buruzko II. Ihardunaldiak burutuko dira Donostiako EUTG-n hilaren 25etik 27ra. Besteak beste, Jose Maria Satrustegi, Antonio Zabala, Juan Mari Lekuona, Maxime Chevalier, Julio Camarena eta Bernardo Atxaga izango dira txostengileen artean. Herri narratiba izango dute aztergai nagusia.

ORAIN dela hiru urte Ubillos idazlearen mendeurrenaren inguruan kontapoesiaz egindako lehenengo ihardunaldiek izango dute martxoaren 25, 26 eta 27an segidarik narratibaren inguruan. Euskaltzaindiak orain bi aste eman zuen

prentsaurrekoan agertutakoaren arabera, herri narratibaren txanda da oraingoa, eta literatur molde honen eremuan egindako bilketa lana agertu eta azterbi-deak ere zehaztuko dira geroa begira kontuan hartu beharko direnak. Txostengileak hamabost izango dira, eta bertakoekin batera bi izango dira kanpotik etorriko diren partaideak: Julio Camarena, madrildar irakaslea eta Consejo Superior de Investigaciones Científicas delako erakundeko kidea, eta Maxime Chevalier, Bordeleko Unibertsitateko irakaslea.

Orain bi aste emandako prentsaurrekoan Euskaltzaindiakoek ihardunaldien berri eman zuten.

Bilketaren ondoren azterlana

Euskaltzaindiaren Literatur Ikerketa Batzordeak antolatutako ihardunaldi hauen lehenengo egunean honakook arituko dira: J.M. Satrustegi («Herri narratibaren eremua»), M. Etcheberria («Euskal ipuin harriga-

riak»), A. Toledo («Azterbi-
deak»), J.M. Etxeberria
(«Ahozkoaren bilketa») eta
A. Irigoien («Aulestiko ipuin
baten transkripzio bat»). Bi-
garrean, M. Chevalier («El
cuento tradicional en el Si-
glo de Oro»), J. Camarena
(«Las peculiaridades de la
científica vasca»), J. Gar-
mendia («Euskal leindak»),
J.M. Lekuona («Gipuzkoako
herri ipuin idatziak») eta E.
Larre («Iparraldeko herri
ipuin idatziak»). Hirugarre-
an, berriz, A. Zabala
(«Herri kontakizunak»), X.
Kaltzakorta («Bizkaiko herri
ipuin idatziak»), L. M. Larrin-
gan («Komunikazio egoera
eta praktika linguistikoa»), I.

■ «Gaur egungo sorkuntzako narratiba eta herri narratibaren artean ez dago loturarik» ●

J.M. SATRUSTEGI

Etxebarria («Herri ipuin ba-
ten aldaerak») eta B. Atxaga
(«Herri narratibagintza eta
literatura idatzia»).

Ihardunaldien garrantzia
azaltzerakoan, J.M. Satrus-
tegi azaldu digunez, «Herri
literaturak euskararen
egoerarekin zerikusi zuzen-
a du. Herri literatura ez
da egiten, jaso baizik, eta
gero eta gutxiago lotuak
gaude lehenengo bizimodu-
ari. Gaurko gizarteak erabat
beste burubide bat ematen
du, eta orain, garaiz jaso-
tako borretaz baliatzen gaitezke
lan egiteko». Ihardunaldio-
tan azterketa lanak ikertzen
jarraitzeko bideak ere ze-
haztuko dira. Satrustegik
gehitzen digunez, «etorki-
zunean bizikuntza batek ez
badu literaturarik eta ez

Jose Maria Satrustegi, Herri narratibaren ikertzailea

«Azterketa eta sintesia lana falta da»

ARGIA. *Nola sortu da
momentu bonetan jardun-
aldi hauek burutzeko
asmoa?*

J.M. SATRUSTEGI.

Orain arte Herri Literatu-
ran bilketa izan da eginda-
ko lanik nagusia. Baina
orain arteko azterketetan
sintesia lana falta dela
oharturik, jardunaldi
hauek paratu ditugu. Ma-
terial asko bildua dugu eta
bada noizbait hori dena
aztertzen hasteko garaia.
Azterketa lanari hasiera
eman behar zaio. Lan lu-
zea izango da, eta helburu
batzuk jarri ditugu, nagu-
siki, sailkapena egin eta
metodologia bideak urrat-
zea. Herri Narratiban
mota asko daude, konta-
kizunak, jendeak konta-
tzen dituen bere biziko
pasadizoak, erdi istorio
entzunak direlakoak,
ipuin miresgarriak eta
harrigarriak, atsotitzen in-
guruan ematen diren
agerpen guztiak, mitoak,
eta abar. Hauek denak az-
tertu beharra dago.

A. *Herri Narratibak di-
tuen berezko ezaugarriak
zeintzuk izango lirateke?*

J.M.S. Zentzu zabalean
hartuta ez du ezaugarririk.

Herri narratiba
da herriak kon-
tatu eta guk ja-
sotako materia-
le guztia. Gero
sailkapena da-
tor eta hor hasi-
ko da gure lana.
Herri literatura-
ren zati bat da
herri narratiba.
Lurraldeka, de-
netan oso opa-
roa izan dela
esan daiteke.
Jende gehiena
non ibili den,
han jaso dira lan
gehienak. Az-
ken urte haue-
tan, lan handia egin da.
Orain ikusiko da ihardu-
naldi hauen ondoren
nondik jo beharko den,
hor eztabaida bat sortuko
da. Kanpotik datozenek
egindako lana ikusiko
dugu.

A. *Gaur egungo narrati-
bak herri narratibaren al-
dean nondik doala uste
duzu?*

J.M.S. Gaur egungo
sorkuntzako narratiba
eta herri narratibaren ar-
tean ez dago loturarik,
idazleak nahi duen edo
eman nahi dion lotura

baino. Baina biak ezin dira
nahastu. Bakoitzak bere
esparrua dauka. Izan ere,
idazleak ezin du bere nar-
ratiba herri jakintza baltz
bezala agertu. Eta gainera,
herri literaturaren ondoan
literatura kultoa herri guz-
tietan egin da. Baina mu-
gak ondo zehaztu behar
dira. Eta herri literaturaren
iturria ahozkoa da, ahoz
aho jendeak kontatu di-
tuenak, beren aldaketa
guztiekin. Gaur egungo
narratibaren oinarria Herri
narratibaren izenean izu-
garritzko astakeriak egin
dira.

bada bide borretatik altxa-
tzen, beti apal ibiliko da, eta
gure kasuan ez dugu bu-
rurik jasoko. Literatur mai-
lako ekintzak bultzatu
behar dira, eta dauden
beharrei erantzun, herri
narratibaren kasuan be-
zala. Oraingoan, ihardu-
naldi hauen aztergai
zehaztu, sailkatu eta edu-

kiaren aldetik finkatuko
dugu, eta gerorako urrats
berri bat izango da, biz-
kuntza herriaren altxorra
bait da, eta herri literatura
borren adierazgarria».

A. Zabalak ere iharduna-
ldietan herri narratibaren
ezaugarriak zehazteaz gain,
helburua ahozko iturrien
fenomenoa aztertzea dela

esan digu, «herri literaturak
adar asko bait ditu, eta
gurean nagusia bertsolari-
tza dugun arren, besteak
ere haren itzalpetik atera
behar ditugu. Ez balira be-
zala ibiltzen gara, eta go-
goan hartu behar dira».

Patxi Sarriegi

Etorkizunari begira, talde iraunkorra izatea dute erronka

Kultur Kezka, kulturgile eta politikarien arteko zubia

Martxoaren 14ean burutu zen Kultur Kezka elkargunearen bigarren bilera. Donostiako Miramar jauregian kultur munduko ehun bat partaide elkartu ziren, aurrerantzean plataforma honek izango dituen betebeharrak zehazteko. Zabal eta iraunkor izan nahi duen kulturgune honek, helmuga irekiaak ditu, hots, kultur arlo guztietako profesionalen topagune eta erakunde publikoen aurrean interlokutore izatea.

ZENBAIT sektorek, Guggenheim museoan eta Sevillako Expo 92 delakoan Eusko Jaurlaritzak inbertituko duen dirutzaren eraginez, Kultura Sailak 1992rako aurrekontuetan erabakitako murrizketen aurrean, hainbat kulturgizonek beren ezadostasuna erakusteko sortu duten elkargune gisa erakutsi nahi izan dute Kultur Kezka. Baina martxoaren 14ean buruturiko batzarraren onespena jaso zuten bost puntuetan azaltzen denez, bestelakoak dira kultur arlo ezberdinetako profesionalak

kulturgune honen sorrera bultzatzeko arrazoiak.

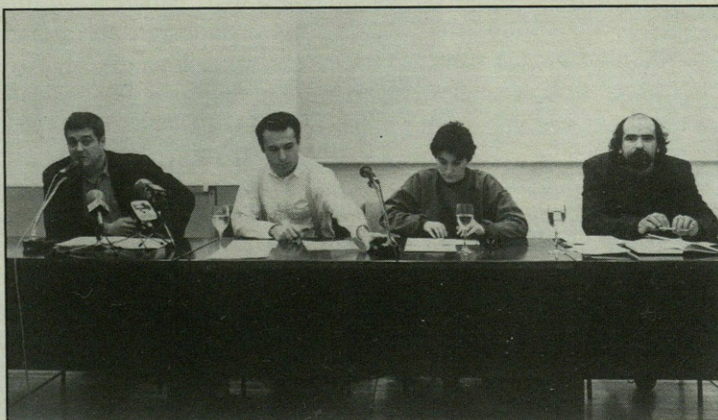
Honelaxe laburbil daitezke Kultur Kezkaren oi-

narrizko puntuak: aurtengo murrizketek eragindako kalteak arintzen saiatzea; orain artean euskal era-

kunde publikoetako kultura sailek beren iharduera bultzatzeko jarraitu dituzten erizpideak birplanteiatzea; kultur arlo bakoitzean eztabaida edo debata sortu eta bertan ikusten diren arazoei erantzun bateratua ematea; gizarte milan ere eztabaida bultzatzea eta, azkenik, bere arreta kultur politikagintzan jarri duen edonork behar duen informazioa izatea.

Azken finean, Kultur Kezka batzordeko kidea den Hasier Etxeberriak esan digunez, «Kultur plangintzan ari direnei kultura egiten ari direnek beren ikuspegia azaltzea, kultur politika zabala egin ahal izateko».

Honez gero, bi bilerarututu ditu Kultur Kezka, lehenengoa urtarrilaren 25ean —elkargune moduan sortzeko erabakia jaso zuena— eta goian aipatutako martxoaren 14ekoa. Hasier Etxeberriaren ustez, «nahikoa lortu dugu dagoeneko, jendea hitz egiten hasi da

Hasier Etxeberriak aurki utziko du Kultur Kezkaren batzordea. (Argazkia: Juan Carlos Ruiz).

eta. Aspaldiko partez, kultur arloko bainbat jende bere arazoez hitz egiteko elkartu da.

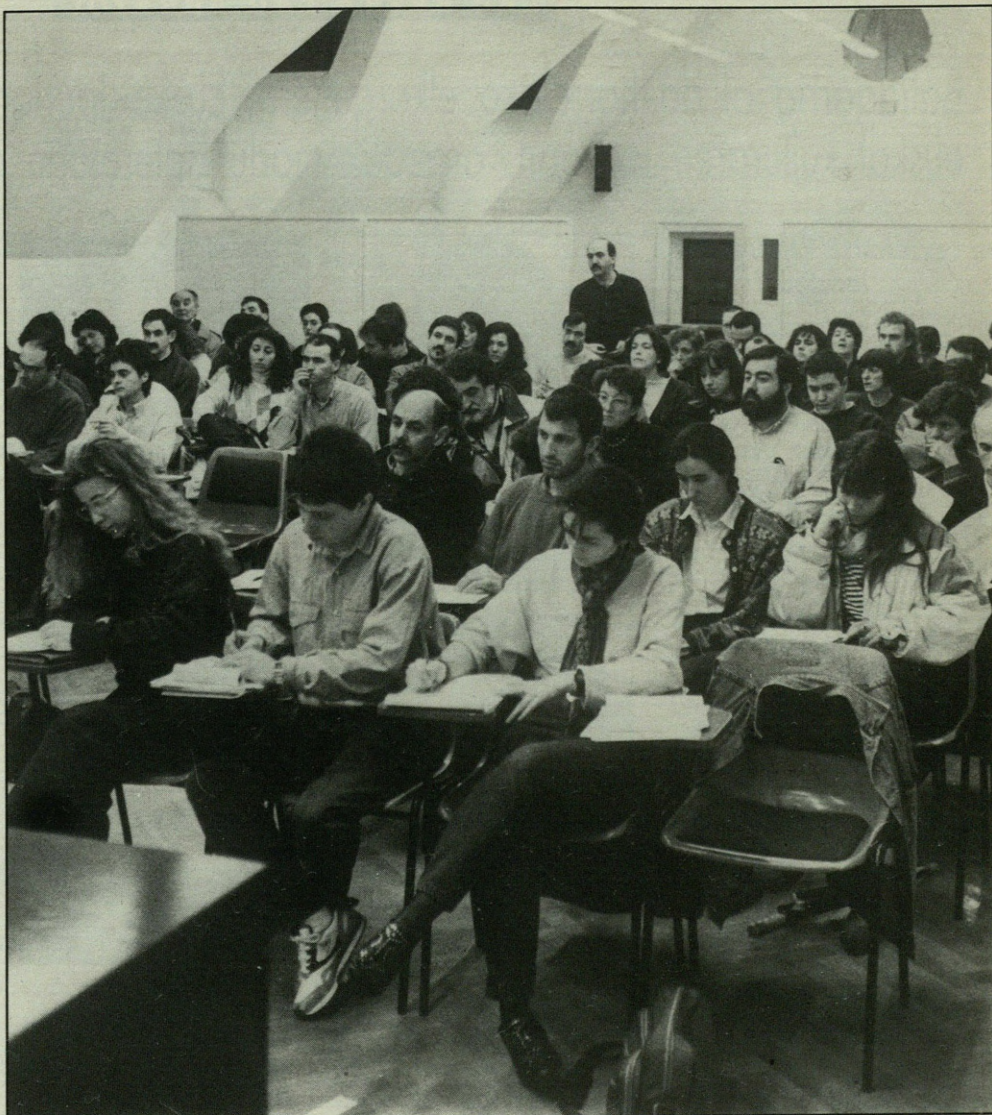
Honen ondorioz, lehen emaitza horrek efekto zuzena izan du, «dozena bat plastika arloko kideak bildu eta nori bere arlotik bakar-bakarra egin beharreko lana kontrastatu eta eritzi bateratua sortzeko bidea du».

Etorkizunari buruz, Hasierran eritzia bere zereginari lotuta dago, «Batzordea hamabi bat lagunek osatzen dugu. Helburua kultur arlo guztiek ordezkari izatea da, baina gure artean oraindik ere, gauzak ez daude behar bezala jinkatuta. Nere kasua izan daiteke adibide bat; izan ere, idazleen ordezkari gisa nago batzorde horretan, baina nik ez dut neure burua kultur arlo horretako ordezkariatzat jotzen. Beraz, epe laburrean, uzteko asmoa daukat».

Benetako kultur politika

lo ezberdinetako profesionalak zerk batzen dituen aztertuz eta arlokako ikerketak eta debatea bultzatuz, egungo egoerari buruzko bainbat txosten burutuko dira eta, horien bidez, kulturaz arduratzen diren politikari eta kulturen diharduten profesionalen artean zubi izatea du xede Kultur Kezkak, «ekainerako bilduko dira eritzi guzti horiek eta kulturagunearen birugarren bilerari ekingo zaio».

Kultur Kezkaren batzordekoa den gure solaskidea ez dago batere ados Euskal Herriko erakundeetako kultur arduradunek daramaten bidearekin, «Ricardo Ugarte eta Julia Otxoak ederki

Aurrekontuek sortu kalteak arintzea, Kultura sailen erizpideak aztertzea, gizarte mailan eztabaida bultzatzea eta kulturgingintzaz informazioa ematea dira helburuak. (Argazkia: Juan Carlos Ruiz).

adierazi duten moduan, gaur egun gure agintariak erabateko kultur politika burutu beharrean, ekintza kultural buts eta solteak burutzen dituzte. Horixe da debaterako leben puntua».

Izan ere, ekintza solte horiek euskal kulturak egun bizi duen egoera larri horretatik urrun daude, bere us-tetan, «mimetismo bandia ematen da Estatu Batuetan

eta Euskal Herrian kulturaren alorrean agintariak erabiltzen duten jokaera-ekin: han, hemen bezala, ekintza zebatzek bideratzen dute Kultura Sail ezberdinen ibarduna eta, zenbat eta bandiago eta deigarriago izan, orduan eta positiboago baloratzen dira emaitzak».

Kultur Kezka, bestalde, zabala eta irekia izateko as-

motan sortu da, «Batzorde iraunkorrean euskaraz mintzatzen den aktore bat ere sartzeaz dago. Kultur-gune bonek ez du 'baskitoen' topalekua izan nahi, gure gizartearen kulturgingintzan aritzen den edonor elkartzeko gunea baizik».

Era berean, Kultur Kezkari harremanak errazagotzeko, kultur arloetako elkarteei saiatzen ari da lan egiten, «bainbat elkarte dagoeneko bat egin dute gurekin (trikitilari, bertsolari, aktore eta dantzari elkarteak, bain zuzen ere), baina ez diogu inori mu-

■ Kulturaz arduratzen diren politikari eta kulturen diharduten profesionalen artean zubi izatea du xede Kultur kezkak ●

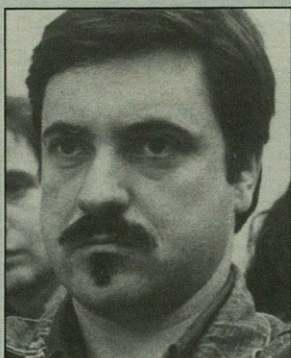
Baliagarria al da horrelako elkargunerik Eusko Jaurlaritzaren aurrean, euskal kulturaren izenean, arazoak modu bateratuan aurkezteko?

● XABIER KINTANA idazlea

«NEURE ustez, balio luke ordezkari izateko; baina, bada oraindik ere kultur gizon ugari isilik geratu dena. Aurrekontueko murrizpenak denoi berdin kalte egin ez digunez gero, arloen arteko desoreka dago.

Asanblearioa izateak badi arriskua: profesionalen % zenbatek sinatu duen jakitea, hau da, gehiengoa aipatuz, ordezkotasuna zeren izenean aldarrikatzen den zehaztea. Tristeena, hala ere, arazoan aurrean bakarrik elkartzeari deritzot.

Arregik, kultur arazoan berri izateko, profesionalen hitz egin behar du».

X. Kintana, K. Jauregi, A. Loidi eta N. de Felipe.

● KOLDOBIKA JAUREGI eskultorea

«ELKARTE proiektu ugari pentsatu izan da, baina ez dira gauzatu. Eta harreman txikiena zuten kultur arloak plastikan ari garenonak ziren. Gainera politikan nahastu ez direnek larri egin dute aurrera. Orain egiten ari dena azken urteotako proposamen txukunena da, kultur arloetako jendea el-

kartzan bait du. Euskal Herrian orain arteko «mozkorraldiaz» gelditu den arrasto individualismo handia izan da. Urteetako isiltasunaren ondoren, asko dago birplanteiatu beharra. Bestalde, kulturako profesionalak elkarren berri izan dute».

● ARANTZAZU LOIDI bertsolaria

AGIRI bat izenpetu eta batzordeari lan egiten uztea ez da nahikoa. Helburu kulturala ekonomikoa bezain garrantzitsua da. Oraindik jende gehiagok hartu behar du parte ekintza horretan. Elkargune honen helburu

bat, oinarrizko gauzak eskuratzea da: elkarren berri izatea eta erakundeen aldetik kultur arlo bakoitzak behar dituen minimoak jasotzea.

Arloz arloko proposamenak bildu ondoren, hausnarketa sakona egingo dugu, kultur politikak izan behar duenaren gainean iritziz kualifikatua izateko eta, ondoren, egungo egoeraren aurreko kezka agertzeko.

● NATXO DE FELIPE kantaria

«OSO zaila da arlo ezberdineko profesionalen artean harremanik izatea, kantarion artean, adibidez, tratatzen izan ez denean. Nola har dezake beraz, «Euskal Kantarien Mugimendua» izenaz Autokritika sakona egitea beharrezkoa da. Eta ateratzen diren ondorioekin funtzionatzen hasi.

Harremanak izatea beharrezkoa da, lehenengo, edozeinen aurrean kolektibo gisa agertu ahal izateko.

Hori lortuz gero, berri sonatua gerta daiteke eta, kulturgileon alternatiba bateratua eskain dezake».

garik jarri». Kultur Kezka-ren lanaren hartzailea, beraz, ez da Eusko Jaurlaritza bakarrik izango; modu berean, beste edozein euskal erakunde, alderdi politikoak eta azterketa sakonik egin nahi duen edonor.

Kezkati agertzen da Hasier Etxeberria komunikabideetan agertu den hainbat erreakzioren aurrean, «di-

rudienez, berri bonetan zerbait egiteak larritu egiten du jendea. Ezer ere egin nahi ez duen jendea edo proiektu ireki boni buruz kontrako eritzia dituztenei lan egiten uzteko esango nieke, eta gurekin hasi eta dagoeneko bazter batera gelditu direnei ere bai».

Eusko Jaurlaritzak kultur arloak diruz lagundu beha-

rrari buruz galdetuta, Xabier Lakaren hitz batzuekin erantzun digu, «Xabierrek dioen bezala, zergatik ez du egon behar subentzionatuta euskal kulturak? Gizarte mailako alderdi guztiei diru laguntza ematen zaien bitartean, kulturak zergatik ez du eskubide bera? Ez al da gizartearen behar nagusietako bat?».

«Kaltetuen elkarteak» deitu omen dio norbaitek kultur-gune honi, «hori ere bada, eta kultura subentzionatzeko bideak bilatu behar dira, baina hau ez da kezka nagusia, Euskal Herriko kultura denona izatea baitzik, batez ere, alderdi politiko guztiak kanpo utzita».

Ritxi Lizartza

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa Ibilbidea, 37
ZARAUZ

SUPER ANDONAEGUI; C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Alda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jaietxearen atzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquiza kalea, 13
EIBAR

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

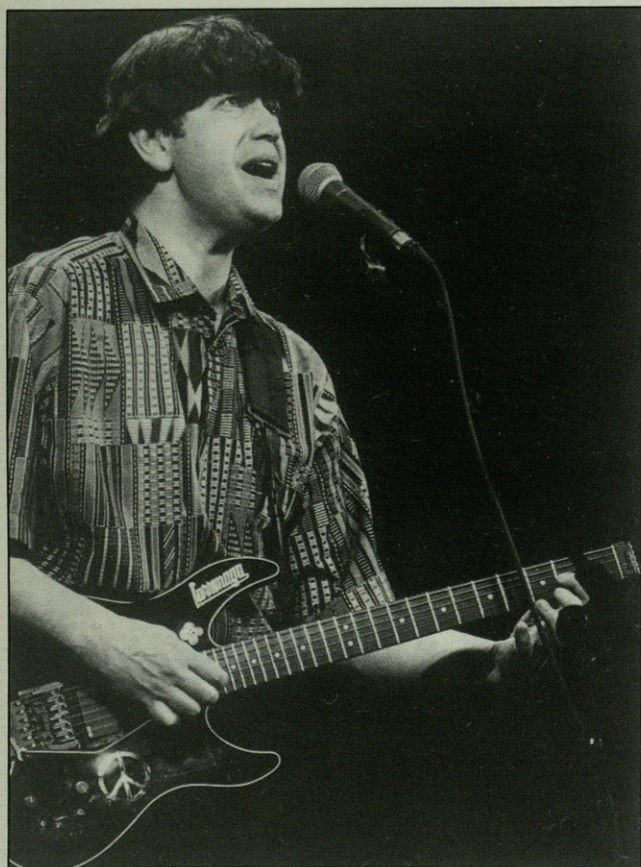

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

Apirilean argitaratuko da «Basajaun», taldearen lehenengo LPa

Zaldibobo, soinu nahasketaren bidetik

Elkar disketxeak laster plazaratuko du Zaldibobo talde berriaren estreineko diskoa. Mixel Ducauk sortu duen taldean, Joseba Tapia (soinua), Mikel Artieda (baxua), Frederic Gallardet (teklatuak) eta Beñat Amorenak (bateria) parte hartzen dute ere.

Mixel Ducau da Zaldibobo taldearen sortzailea.

ORAIN dela urtebete inguru hasi zen Mixel Ducau, Zaldibobo proiektua bideratzen. Bere asmoak, gitarra eta soinuan oinarritutako taldea osatu eta diskoa grabatzea ziren. «*Bi instrumentu horiez osaturiko talde modernoa egin nahi nuen. Neretzat, trikitixaren soinua oso inportantea da bereziki gitarrarekin nahastuta*», esaten digu. 10 kanta sortu ondoren, maketa bat grabatu zuen eta lan egiten hasteko, taldeko beste partaideei erakutsi zien grabaketa.

Nahiz ete kanta baten hitzak Mixel Ducauk eta Joseba Tapiak egin, beste guztiez, Jon Maia, Xabier Amuriza, Jakoba Rekondo eta Itxaro Borda arduratu dira. «*Interesgarriagoa irudititu bait zaigu hemengo poeta batzuen hitzak kantatzea*», komentatzen digu Joseba Tapiak.

Diskoaren grabaketan, Leturiak, panderoa jotzen, nahiz Thierry Farrugia saxojoleak parte hartu zuten laguntzaile gisa, eta oinarria (bateria, baxua, teklatu doinu batzuk eta gitarra erritmikoa), ia zuzenean grabatu zuten, denek batera. Bi kanten bukaeretan gainera,

inprobisazioari ekin diote: «*musikaz baliatuz, badagure zenbait kantatan inprobisazioa lantzeko lekurik*».

Urtarrilean burutu zuten apirilaren hasieran kalean egongo den, «Basajaun» izenburua izango duen LParen grabaketa. Diskoa, zuzeneko emanaldien isla da. «*Uste dugu, borrela behar duela izan eta denborarekin aldatuko dugu agian, baina oraingoz modu borretan da interesgarria*».

Berezko estiloa

Talde finkoa osatu nahi du te Zaldiboboko partaideek, baina kontuan izanik beste taldeetan parte hartzen dutela edo beste lanetan mugilduta daudela, ez da beraientzat erraza izango. «*Arazoa da toki ezberdinetatik datorren jendea garelako eta, batez ere, nik Leturiarekin jotzen jarraitzen dudala. Orduan, Zaldiboboren promozioa ez da oso handia izango, ez bait dugu oraingoz abalbidetik*», aipatzen digu Tapiak. Euren asmoa, piskanaka lan

«Basajaun», apirilaren hasieran kaleratuko den euren lehenengo LPa, taldearen zuzeneko emanaldien isla da.

Soinua eta gitarra dira kanta guztiak lotzen dituen haria.

Gainera, diru asko behar da bain kontzertu gutxirekin borrelako taldea aurrera eramateko».

Musika ezberdinen nahasketa jorratzen du boskoteak. Ducauren hitzetan: «musika beltz amerikarra, jazz, European egiten den rocka, Euskal Herriko folk musika, denok landu ditugun estiloak dira. Neri betidanik gustatu izan zait soinu ezberdinak nabastea. Nabiz eta zaila izan nahasketa ona lortzea, askoz ere naturalagoa da musika modu honetan egitea». Zaldibobokoei bide hau aukeratu dute, «ez modan da goelako. Gaur egungo talde gehienok kanpoko eraginak izaten ditugu eta askotan, zailena, eragin hauek nola bateratu edo euskaldun bihurtzea da. Batzuentzat nabikoa da Mauriziaren argazki bat diskoaren azalean jartzea, baina hori arriskugarria da. Gure folklore edo tradizioak beste zenbait folklorerekin zeri-kusirik duenez, bata bes-

tearen ondoan jartzea baino, gure helburua amankomuntasunik badutela adieraztea izan da. Zaldibobo ez da erritmo bat, ezta

■ Euren asmoa, piskanaka lan egiten jarraitu eta Zaldibobo luzarorako taldea izatea da ●

estilo bat ere. Nabiz eta ezer berririk ez asmatu, berezko estiloa daukagula uste dugu».

Nabiz eta diskoan agertzen diren 10 piezek erritmo ezberdinak izan, eta kantarik kanta giroa erabat aldatu, gitarrak eta akordeoiak sortzen duten soinua da kanta guztiak lotzen dituen haria.

Joxi Goikoetxea

Harlauzen azpiko memoria

Alemaniaiko gerra aurreko hilerri juduen zerrendaketa egin eta izenak Sarrebruck-eko plaza batetako harlauzen azpian grabatu. Horixe da Jochen Gerz-en proiektua, «1958 harri: arrazakeriaren kontrako monumentoa. Edo bestela esanda, ausentzia nola erakutsi.

ESPAZIO publikoa hasiera-hasieratik izan da funtsezko erreferentzia Parisen finkaturiko Gerz alemandarrarentzat. Kalean ekin zion arte lanari 68an eta horretan dihardu orain ere. «Artea museo mugikorra bilakatu da, inguratu egiten gaitu eta segitu, bai eta urruneko bideetan ere. Museo horretako ormak ez dira museo materialekoak, Artearen aintzineko nozioa baztertzen uzten ez digun geure gogo-espaziokoak baizik».

Alemaniaiko Sarrebruck hiriko proiektuak bi atal izango ditu. Lehendabizikoa ikusgai dago iadanik eta publizitatea lantzen duten sei artistek burutua da. Sarrebruckera sartu eta hone-lako iragarkiak ikus daitezke: «Hau ez da istorio bat, hau zeuen bizitza da», aurrez aurre dagoen kalea erreproduzitzen duen kartelaren azpikaldea. Edo

buruezur baten azpian inskripzio hau «Kontuz-Industria Alemandarrak Iraken».

Gerzen proiektu honen bigarren partea martxan

■ «Artea museo mugikorra bilakatu da, inguratu egiten gaitu eta segitu, bai eta urruneko bideetan ere» ●

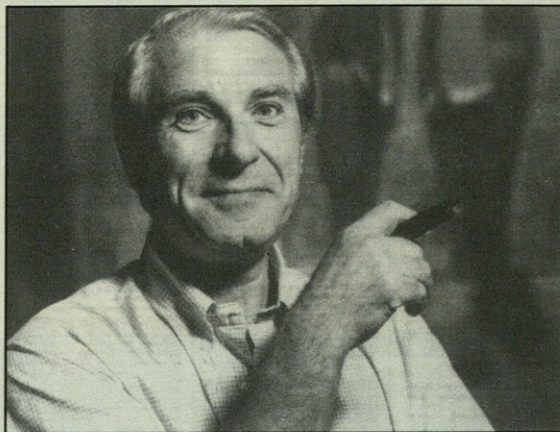
dago baina 1993ko apirilera arte ez da inauguratuko. Ordurako hildako bimila juduen izenak landuko dira plazako harlauzen behekaldean, egun horretatik aurrera «Ikusiezinezko monumentuaren Plaza» izena hartuko duen espazioan.

Monumentua arrazakeriaren aurkakoa da eta ho-

nela azaltzen du egileak zergatik aukeratu duen Alemania, eta zergatik juduak. «Zubaitza margoztu nahi duzunean, zubaitzara burbildu behar duzu ia zubaitz bilakatu arte, Dürer-ek zioen modura.

Lan bonetan erakartzen ninduen zera zen, faszismoaren «tabu» alderdia gainditzea. Hau da, esperientzia faszista erlatibizatu nahi nuen, kosta bala kosta. Eta kontraesan eman badezake ere, borrela

Jean Poiret: irria zuen gotorleku

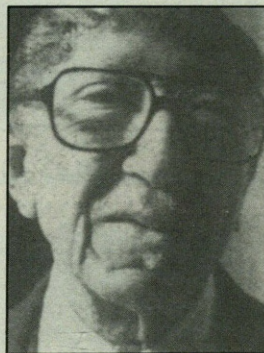
Antzerkigile, aktore,
komikoa... lehen filmea
(«Zèbre») errodutu eta
hilabete gutxitara zendu

da, 65 urte zituela, Jean Poiret paristarra. Pantaila handian 1955.ean agertu zen lehen aldiz, orduan ezezaguna zen Brigitte Bardot-ekin eta, harrez gero, ezin konta hala filmetan parte hartu zuen, gehienetan paper komikotan. Baina antzerkia ez zuen inoiz ahaztu, ez eta vaudevillea, eta horietan agertu zuen bere senarik emankorrena. Etengabeko barre-algarak jasotzen zituen beti ikusleengandik taulatura igotakoan eta, antzerkirako idazle eta egokitzaile gisa, lan bikainak burutu zituen.

“Zinemagintza txekiarraren butsunea diru arazoa ere bada. Hemen dena erori zen bankaz gora eta inork ez daki nork ordainduko duen zer. Eta gaiei dagokienez, orain prestatzen ari diren filmeetatik hamar gazte jendeari buruzkoak eta Pragan kokatuak dira. Amerikarrarena egin nahi dute. Lizeoko ikasleak agertarazi nahi dituzte Yamaba baten gainean. Eta horrek gure herrian ez du batere zentzurik».

Jan Sverák,
Oscar-erako zuzendari
txekiarra.

“Jazz musikoak beti izan dira beren belaunaldiarekiko fidel. Estetika oinarriak jatorrietara gebiegi makurtzen dituztela aurpegiratu baino lehen, artearen beste alorretan borien garaikideak zertan ari diren begiratu beharko litzateke. Nik ikusten dudana zera da, jazz musikari gazteen joera nagusia beren belaunaldiko guztiek, arte eta kulturaren esperru guztietan, daukaten berbera dela. Ez da jazzaren aparteko ezaugarri berezia».

Doc Cheatham, jazzman
amerikarra.

“Behar diren drogak hartzen ditut nik, eta horrek aukera ematen dit 16-17 urtetakoek benetan, barrutik, zer maite duten beharrezko argitasunaz ulertzeko. Mundu guztiak kokaina hartzen duela uste duten beste disketxeetako jendea ez bezala... Arteaz eta diruaz iharduten dut nik. Ez dut ereduriketa kideak ere gutxi. Pare bat kenduta dagoeneko ez dago benetako independenterik. Gainerako guztiak, nola edo hala, «major»-etako urpekariak dira».

Alan McGee, musika
ekoizle independentea.

T E I L A K

■ MARTXAN EUSKAL KANTU TXAPELKETA

AURTENGO Ipar Euskal Herriko Kantu Txapelketako finalerdiak, apirilaren 5ean Zuberoako Arüen herrian, maiatzaren 3an Nafarroa Behereko Baigorri eta maiatzaren 31n Lapurdiko Hiriburun izango dira. Euskal Herri osorako finala bestalde, ekainaren 28an Donibane Lohizunen izango da. Laugarren edizio honetako antolatzailea, irailean sortu zen Euskal Kantuzaleen Elkarte da, Euskal Kultur Erakundea, Haize Berri Izurako Kultur Etxea, Hazparneko Kultur Etxea, Uralai, Zuberoako Uhaitza eta probintzia bakoitzeko kultur elkarten laguntzaz. Aurtengo finalean, duela ehun urte izan ziren «Lore Joku» aipatuen men-deurrena ospatuko da eta probintzia bakoitzetik hiru kantari edo taldek parte hartuko dute, epaimahaiak aukeratuak. Guztira, 31 kantari edo talde izango dira bertan.

■ DIRU MURRIZKETA DONOSTIAKO ZINEMALDIAN

AURTEN izango den Donostiako Zinemaldiak 426 milioi pezetatiko (21,3 milioi libera inguru) aurrekontua izango du, iaz baino 73 milioi gutxiago. Hau dela eta, aurtan ez da izango zenbait ekitaldi, besteak beste, portu eta hondartzako proiektzioak. Aurtengo egitaraua iazkoaren antzekoa izango da. Sekzio ofizialean 16 filmek parte hartuko dute eta Zabaltegin 20 filme inguruk.

■ ETB-K 3 PROGRAMA KENDUKO DITU

ARAZO ekonomikoak direla medio, ETBk berak ekoiztutako «Egonean giro», «Ispiluan» eta «Zurekin zuzenean» programak kentzea erabaki du. EITBko zuzendaritza, bestalde, uztailaren hasieratik abuztu erdira arte, Donostiako Miramongo produkzio zentroa ixteko posibilitatea aztertzen ari da.

E R R A N A K E R R A N

«Nik txikitari antzerkia egiten nuen. Nik aktorea izan nahi nuen. Baina konturatu nintzen aktore izateko beste batzuen istorioak egin behar nituela. Orduan erabaki nuen, zer kontatu nikerabaki eta neuk aktorearena egiten hau da, autoerretiratuak egitea».

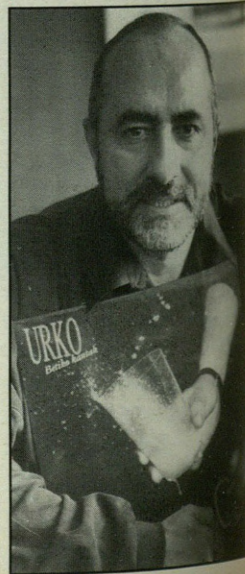
Jon Mikel Euba.
Egunkaria, 92-III-18.

«Benetako artea subertsiboa dela esan genezake, beste guztia merkatuan murgildurik dago. Gaur egun ia ez dago arterik, guztia merkataritza da. Bere obrak dirutza handi bategatik saltzen dituen artista, gaur egun artistarik boberena da eta hau ez da horrela. Bilatzen duten gauza bakarra aberastasuna da».

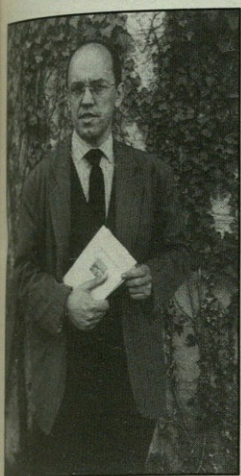
Koldo Chamorro.
Egunkaria, 92-III-18.

«Jende gazteak ez du ikusten euskaraz kantatzeko irtenbiderik».

Urko.
Egin, 92-III-17.

TXUTXU - MUTXUKA

«Euskarazko ikerkuntzaren etorkizuna oparoa da».

Joxemartin Apalategi.
Egunkaria, 92-III-18.

«Gastatu zait zinema. Bertan, publikoarekin etengabeko intentsitatea dago, kontzertuetan izaten denaren ezberdina».

Javier Gurrutxaga.
Egin, 92-III-17.

«Deredua ez da nabikoa. Euskararen ezagupena ziurtatu duen arren, inguru soziolinguistikoak baldintzaturik D ereduak berak bakarrik ez du euskararen erabilpena ziurtatzen. Horregatik, ezinbestekoa da baldintza bereziak sortzea, eskolako kanpoko ekintzak, gurasoen euskararen aldeko mezu positiboa ematea, eta abar».

Maixol Agirre.
Egunkaria, 92-III-18.

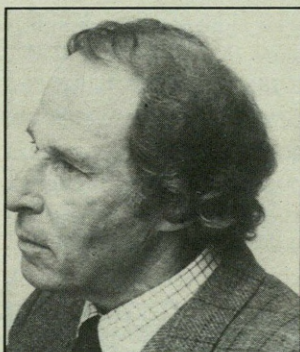
«Helduen euskalduntze alfabetatzeari ez zaio daukan garrantzia ematen eta bizkuntza honen etorkizuna orain haurrak diren eskuetan utzi da».

Erramun Osa.
Egin, 92-III-17.

AURTEN EZ DIRA IZANGO TXOTXONGILO IHARDUNALDIAK

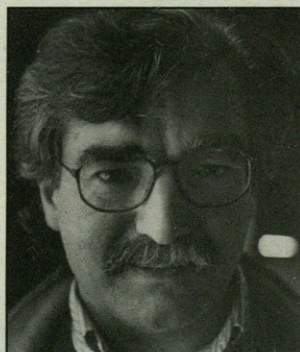
AURTEN ez da burutuko Bergarako Helduentzako Txotxongilo Ihardunaldien bigarren edizioa. Bergarako udalaren laguntzaz, Taun-Taun taldeak antolatu zuen iazko apirillean lehen ihardunaldiak. Taldea beste proiektuetan murgilduta dagoenez, bigarren edizioa datorren urtean izango da. Helduen artean zaletasuna sortzea helburu duen jaialdia, hemendik aurrera bi urtetik behin antolatuko da.

NOR - NORI - NOR K

A. SCHOMMER

argazkilaria gasteiztarak egin duen «Kaskografiak» izenburuko lan bilduma, apirilaren 4etik aurrera Berlinean egongo da ikusgai. 1990 urteaz geroztik eginiko zenbait argazki osatzen duten erakusketa, Salander-O'Reilly fundazioak, Alemaniako hiriburuan zabaldu berri duen galerian ikusi ahal izango da ●

PATRI URKIZURI

eman diote, Galarrotsak direla eta, apirilaren 9an izango den hitzaldian parte hartzeko aukera. Aurtengo edizioa, apirilaren 9tik 12ra arte izango da eta iaz bezala, Donibane Lohizunen. Bertan, Xirristi Mirristi, Oztibarreko Antzerki Taldea, Eskiulako maskarada, In Fraganti eta Markeliñe taldeak arituko dira ●

J. GOIKOETXEAK

parte hartuko du apirilaren hasieran Donostian izango den Musika Berrien Jaialdian. «Kollage» izeneko bere bakarkako bigarren diskoan entzun daitekeen bezala, akordeoilari hernaniarrak esperientzia berrien bidea jarraitzen du eta hau dela eta, Musika Berrien Jaialdian jotzeko aukera izan du ●

Bidaiak

San Petersburg, demokraziaren hiri berria

SOVIETAR Batasunean gertaturiko desintegrazioa baino lehen, Baltikoan kokaturiko hiriburu hau, errepublika errusiarrarentzat garrantzi handikoa zen. Pedro Handiaren indarrak,

esaterako, bidean aurkituriko oztopo guztiak gainditu zituen San Petersburg hiri garrantzitsua bilakatu nahian. Egun, portu handi-
netariko bat da, eta era berean, industria ezberdinen gune garrantzitsua.

Tsarren egoitza izandako hiri hau oso polita da. Bertan ipuinetako etxe handiak eta jauregiak aurki ditzakegu, baina penagarria bada ere, izugarriak diren etxe eta jauregi hauek, denboraren aurrean mantentzeko dirurik ezean, poliki galduz joan dira eta bere hasierako edertasuna ere joan zaie.

Bertako jendea xumea da, eta ekialdeko atzerritarak beraien harridura eta apaltasunean hartzen dituzte. Kanpotarrei era guztietako galderak egiten diz-

kiete eta turisten jantziak beraientzat erabat erakargarriak dira; ez da harritzekoa, beraz, kaletik zoazela, baten batek daramazun alkandoraren truke nolabai-

badaki Euskal Herria non dagoen, eta Estatu espainiarra eta Euskal Herriaren arteko arazoa ere ezagutzen dute.

Hiri honetan, kaleko bizi-

Arazoa ez omen da ez sozialismoa, ez kapitalismoa, bertan bizitzea baizik

teko aldaketa egin nahi izatea.

Irakaskuntza, herri honetan, erabat zuzena eta gogorra izan da, eta emaitza populazioaren gehiengoak kultura aldetik maila altua duela izango da. Harritzekoa bada ere, hiritar askok

tzarik ez dago. Tabernak apenas daude, baina jatetxe edo kafeteriren bat topa dezakegu. Atzerritarrentzat hiri hau txit merkea da: hiriko jatetxe garestienetan bostehun pezeta ordainduko ditu, baino ez gehiago. Hori bai, kontutan hartzekoa da sistema komunistan deuseztapenaren ondorioz hemendik aurrera prezioak izugarri igoko direla.

Hirian barne, zirkuitu turistikoak daude: monasterioak, jauregiak, Lenin-en mausoleoa... oso leku interesgarriak.

Hiritarren aurpegietan, bizitzaren aurrean, poztasun eza nabari daiteke. Hiritar batek zioen bezala, arazoa ez da ez sozialismoa, ez kapitalismoa, arazo nagusia bertan bizitzea da.

Portu eta industria gune garrantzitsua

● **Erljioa:** Ortodoxoa. Eliz ikusgarriak dituzte, eta apaizak, beraien bizar luze eta txapeltxoarekin, benetan deigarriak dira.

● **Garraioa:** Hirian barne, tranbia da garraio nagusia.

● **Gastronomia:** Bertako kabiarrak eta izokina dastatzea ezinbestekoa da, hango janari tipikoak izateaz gain, atzerritararentzat merkeak bait dira.

Jaiaberrien osasun arazo txikiak

UME jaiaberriek, lehen sei hilabeteen ondoren, zenbait osasun ondoeza txiki izaten dituzte sarri: hortzak ateratzen ari zaizkielako, belarrietako mina, bularra hartzerakoan sortutako haize txikiak... hau dela eta, haurrak zehatz-mehatz zer duen ezin jakinda, guraso asko larritu egiten dira.

Umeari hortzak ateratzen ari baldin bazaizkio, adibidez, zerbaiti kosk egin diezaion komeni izaten da; botiketari, horrelakoetarako, goma gogor eta bigun egoki batzuk saltzen dituzte. Gerta liteke ere, umeak belarrietako mina edota otitis delakoa izatea; kasu honetan nahikoa da mindutako belarrian zapi bero bat jartzea. Dena den, umeak zer duen zehatz-mehatz jakiteko, pediatarrengana jo behar da.

ZIKULU SALTSETAN

Gaztanbera pastela

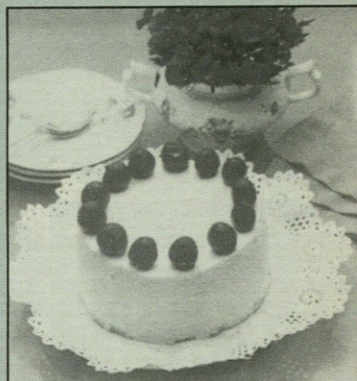
Gaurko honetan postre goxo bat prestatuko dugu, bazkari edota edozein afarirako egokia. Hauek dira behar diren osagaiak: 250 gramo gaztanbera eta beste hainbeste esnegain, 100 gramo azukre, 75 gramo irin, 40 gramo gurin, arraultze bat, marrubiak eta gatza.

Lehen pausoa irina eta azukrea nahastea da, gatz apur bat botata. Ondoren gurina zati txikietan gehitu beharko zaio, eta arraultzea erantsiaz, gutxia ondo nahastu. Honen ostean arrabaola hartu beharko da, eta irin pittin baten gainean, eginiko

pasta zabaldua, 20 bat zentimetrotako biribilak egin. Honen ondoren, gurina gehituaz, 10-15 bat minutuz labeaz utzi.

Bigarren pausoa gaztanbera eta azukrea nahastea da, eta esnegainarekin batera, ur piska batean irakitzeko utzea.

Hirugarrenik, lehen eginiko pasta hartu eta marmelada pittin bat gehitu. Ondoren, 65 bat zentimetrotako luzera eta 12 bateko zabalera duen papertxo bat hartu beharko da, eta honekin, biribil forma emanez, eginiko

pasta bildu. Behin dena ondo bilduz gero, hozkailuan utzi beharko da, lauzpabost ordur.

Mahaira ateratzekoan, azkenik, ez ahaztu papertxoa berriz ere kentzen.

Zientzia

Sahararen joan-etorriak

Orohar, Lurreko basamorturik handiena den Sahara handitzen edo zabaltzen ari dela onartzen da. Hala ere, Estatu Batuetako azterketa batek, NASAko C.I. Tucker eta lagunek zuzendurikoak, Sahara 1984az geroztik txikiagotu egin dela adierazten du. Orbita polarrean dauden meteorologi sateliteek

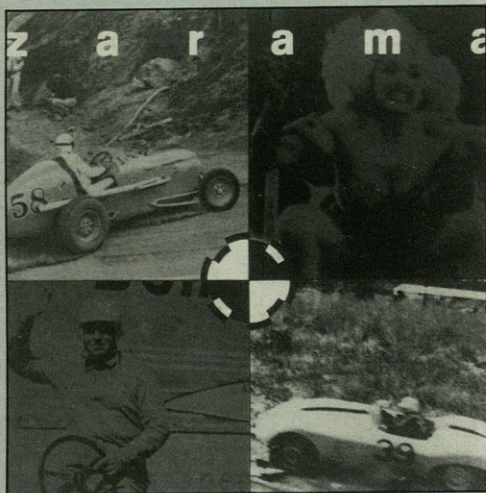
1980 eta 1990 urte-bitartean bildutako datuen arabera, Sahararen gainazalaren eboluzioa honako hau izan omen da:

1980 urtean 8.633.000 km², 1984ean 9.992.000 km², eta 1990ean 9.269.000 km².

Sahara antzu eta erdiantzuaren arteko muga aldatuz joan da azken 10 urteotan. Hau dela eta, 1980 eta 1984 urte-bitartean basamortuak 240 km hegoalderantz egin zuen. Baina 1984 eta 1986 urte-bitartean basamortuaren mugak 143 km iparralderantz egin zuen.

E L H U Y A R

Musika

Izena: «Sexkalextrik». Taldea: Zarama. Disketxea: Elkar.

Nolabaiteko haustura

ZARAMAK aterea du aspalditxoan bere bostgarren iraupen luzeko plastikoa. Disko honen izena «Sexkalextrik» da, eta santurtziarren lanetan bereziena da zalantzarik gabe.

Besteak beste «Iñaki» kanta famatua jaso dute, bostgarren lan honetatik atera den single bakarra. Beharbada beronek eta beste pare batek bakarrik gogorazten digute lehengo «Zarama», haustura bait da disko hau egokien defini dezakeen hitza. Bide berriak ireki nahi izan dituzte, haientzat berri direnak bederen, eta honela pop-aren munduan sartu dira musika arinduaz, organo doinu goxoak sartuaz, erritmoak lasaituaz eta abar, baina ez dute asmatu.

Hainbeste urte ihardunean aritu ondoren instrumentuak derrigorrez ondo jo behar, eta bakarka hala gertatzen da, baina trinkotasunik gabe. Modu honetan, lehen taldearentzat ikur ziren hainbat kantatan, indarra desagertu egin da. Zalantzarik gabe bada doinu egokirik, baina hauexek dira hain zuzen lehengo musika gogorazten digutenak.

«Zarama» berriaren bila dabiltzala ezin ukatu, ea lortzen duten!

U N A I Z I G O R R A G A

Aurtengo Trikitilari Egunean omendu ugari izango da Irunen

APIRILAREN 5ean Trikitilari Eguna ospatuko da Irunen, eta bertan, trikitixa munduko zenbait pertsonaia omenduko dira. Parthartzaileak goizeko 10.30etan bilduko dira Juncal Plazan; ondoren, 11.00etan, meza izango da, eta honen ostean, Uranzu frontoira bazkaltzera joan aurretik, kalejira modukoa egingo dute.

Egun honetako jaialdi nagusia 20.00etan burutuko da, eta omenaldiak ere or-

zar, Jose Manuel Ollos Zabala eta Inaxio Martiarena Zapiain izango dira omen-duak. Panderojoletan, Mari Cruz Zabala Lasagabaster, Jose Angel Zabala Poluaga eta Juncal Biolet Urtasunen txanda izango da.

Trikitilari Elkarteak lehendakaria den Esteban Larrañagak adierazi digun bezala, «ez dira merezi duten denak izango, baina izango diren denek merezi dute omenaldia». Gainera, zazpi herrialdeetako trikitilari asko arituko dira bertan.

Trikitilari eguna Irunen egiteak, zazpi herrialdeen partaidetza erraztuko du

duntxe hasiko dira. Soinujoleei dagokienez, Joakin Lekuona Garaia, Jose Aiestaran, Felix Galardi Bengoetxea, Fermin Erkizia Sai-

● Hilaren 28an, Etxeberriako udaletxeko aretoan, **Mikel Markez** eta **Patxi Saiz** kantarien jaialdia izango da. Kontzertua gaueko hamarretan hasiko da. Egun berean, Oñatiko polikiroldegian eta gaueko hamar t'erdietan hasita, **Zaldibobo** eta **Kepa Junkerak** kontzertua eskainiko dute.

● AEKjiraren egitarauan tarte berezia egin zaio musikari: martxoaren 28an, gauerdian, **Julio Kageta** bizkaitarrek Gazteizko gartetxean joko dute; egun berean, Elizondoko frontoian, **Guk** taldearen jaialdia izango da; 29an, azkenik, Arrasaten erromeria egingo dute **Txinparta** taldearen laguntzaz.

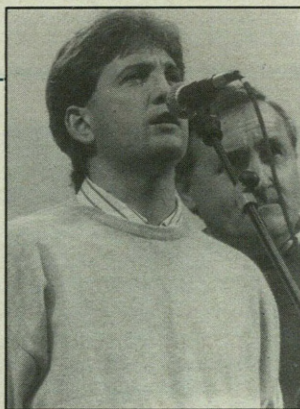
Mikel Mendizabal: «Bertsoaren bitartez euskara lantzen da»

ARGIA. *Duela astebate, Foru Aldundiak eta Gipuzkoako Ikastolen Federazioak, ikastetxeetan bertso-larritza ikastaroak emateko hitzarmena sinatu zuten. Zeintzuk dira ikastaro horien bidez lortu nahi dituzuen helburuak eta nori zuzenduak dira? Gipuzkoaz gain, beste herrialdeetan egiten ari al da horretarako?*

M. MENDIZABAL.

Gure iritziz helburua bertsolaritza irakaskuntzan txertatzea da; horrela, alde batetik, euskara lantzeko tresna on bat lortuko dugu; bertsolaritza euskara lantzeko, aberasteko eta indartzeko erabiltzea izango litzateke gure benetako helburua.

Akordioaren bidez, 200 ikastola eta D ereduko ikastetxetan izango ditugu bertsolaritza ikastaroak, gazteei

zuzendua legoke, beraz.

Beste herrialdeetan ere hasi dira horrelakoak egiten, eta nahiz eta akordioa Gipuzkoan sinatu dugun, bai Bizkaia, Araba, Nafarroa eta Iparraldean ere, liberatuak lanean ari dira. Herrialde horietan ere hitzarmenak sinatu direla aipatu behar da.

Bertsoak

● Hilaren 28an, eguerdi partera, Hondarribiko Arrantzaleen kofradiaren aurrean, Andoni Egaña, Iñaki Murua eta Sebastian Lizaso arituko dira kantari. Egun berean, baina gaueko bederatzietan, hirukote berak Mugaideko «Txino» jatetxean jardungo du.

● Martxoaren 28an, AEKjiraren barruan, jaialdia dago Arrasaten; Bertsolariekin batera, ankapaluak, trikitilariak eta txokolata izango dira.

● Apirilaren 5ean, Iruñeko Gayerre Antzokian, Nafarroako Bertsolari Txapelketako azken saioa burutuko da.

Antzerkia

HILAREN 28an, Derioko institutoan, Kukubiltxok «Orreaga» obra antzeztuko du, ekitaldi hau AEKjiraren egitarauaren barruan antolatu da. Martxoaren 29an, berriaz, Irungo Amaya Kultur Aretoan, Txontxongilo taldeak «Altzo Bat» lana eskainiko die bertaraten direnei; leku berean, apirilaren 3an, Bederen Bat eta bere «Desioen Pontxea» antzezlanaren txanda izango da.

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Zinema

Jatorrizko izena: «JFK». **Zuzendaria:** Oliver Stone. **Antzezleak:** Kevin Costner, Jack Lemmon, Gary Oldman, Sissy Spaceck.

JFK Deuna

BADIRUDI genero hau gorantz doala azken honetan, hau da, ageriko boterearen atzean mugitzen diren indarren inguruko filmeak egitea. Honen erakuslea dugu egunotan oraindik gure zinema aretoetan ikus daitekeen «Isileko Agenda» filmea, orriotan jada aipatua.

Bi filmeen artean antzekotasunak egon arren (generoari dagokionean bederen), «JFK» filmea amerikarra dela ezin ahaztu. Bere erakusketa-irakasketa funtzioa, oso zintzoak eta oso gaiztoak diren pertsonailetan gauzatzen da. Lehenen artean, Jhon F. Kennedy, noski, eta fiskala (Kevin Costner) daude. Zintzotasun hori gehiegikeriaraino goraipatzen da, eta orduan pertsonaiek (ez filmearen gaiak) sinesgarritasuna galtzen dute, ez bait dago santurik agintean, eta are gutxiago filmean ageri diren adinako interesak jokoan daude-nean.

Kennedyren beatifikaziorako arrazoirik ez dagoela argi dago, bere agintaldian zer gertaera izan ziren gogoratu besterik ez dago eta. Teknikan paregabea den filme honek, bere hiru ordu luzeetan, agintearen atzeko trapu zikinak erakustez gain, zinema onaz gozatzeko aukera ematen digu. Hala ere, guri ez digu Costnerri bezala malkorik eragin.

E Ñ A U T A P A O L A Z A

Emakumezkoen Soinu Zaharraren lehiaketa, Itziar Arretxerentzat

MARTXOAREN

15ean, Donostian, Emakumezkoen Soinu Zaharraren I Txapelketa jokatu zen. Bertan 14 neska lehiatu ziren, eta horien artean Itziar Arretxe irundar gazteak jantzi zuen txapela. Dantza lehiaketen historian estreineko aldiz, haxe izan da emakumezkoentzat antolatutako lehen saria. Itziar Arretxe txapeldunak, hala ere, ez zuen irabazterik espero: «lehiaketa irabaztea ustekabe handia izan da niretzat. Sei lehenengoan artean egotea espero nuen, baina gehiagorik ez». Txapeldunaren ustez, ordea, nahiz eta aurtengoa soinu zaharraren lehiaketaren lehen edizioa baino ez izan,

neska gutxi aurkeztu dira txapelketara: «ez dakit zergatik baina nabiko neska gutxi aritu gara, nik behintzat erantzun hobea espero nuen». Neskentzako lehiaketak antolatzea, haatik, oso garrantzitsua da irun-

«Emakumeontzako dantza lehiaketak antolatzea oso garrantzitsua da»

darraren ustez: «emakumeontzat ez da sekula dantza txapelketarik antolatua izan, eta alde horretatik oso garrantzitsua da. Mutilek hor dute, esate baterako, aurrekulari lehiaketa. Neskek ezta hori ere.

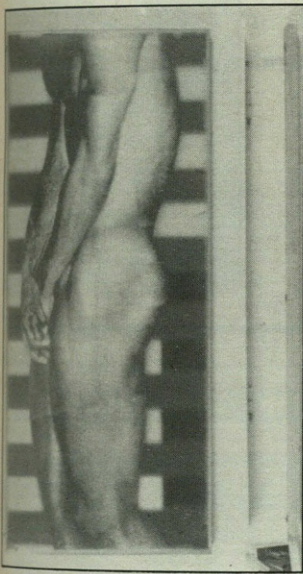

Itziar Arretxek parte hartze handiagoa espero zuen.

Artea

«Erretratatu», norberaren irudia protagonista handiena denean

APIRILAREN 3a bitartean, Donostiako Artelekun, «Erretratatu» izeneko erakusketa intesgarria egongo da zabalik. Bertan Juan Albin, Jon Mikel Euba eta Itziar Oskariz artista gazteen lanak bildu dira, erretratuak

egiteko era eta ikuspuntu ezberdinen erakusgarri. Denora hogeitahiruren bat obra ikusteko aukera dago: horietako sei Albinenak dira, beste hamar Okarizenak

eta zazpi bat Jon Mikel Eubarenak.

Erretratua egiteko orduan autoreek beren gorputza erabiltzea ez da ohizkoegia izaten. Haatik, hiru artista hauen obrak, are interesgarriagoak dira; lan bakoitzak, hala ere, izaera propioa du, eta artista bakoitzak bere bide pertsonala jarraitu duela nabari da. Izan ere, nahiz eta hiruen lanen oinarria erretratua den, Albin autodidakta izanda, beste bi erakusketa ki-deak Zorroagako Arte Fakultatetik irtenak dira.

Artelan hauen definizioa egitea, beraz, lan zaila da oso. Erretratugileak, erretratuak... gehiegi ez dakienarentzat esanahi garbi gabe ko hitzak dira. Hobere-na, dudarik gabe, bertara joan eta norberak ikustea da. Martxoaren 12an zabalduko erakusketa hau; esan bezala, apirilaren 3an bitartean luzatuko da Donostiako Artelekun.

Ausardia faltarik ez

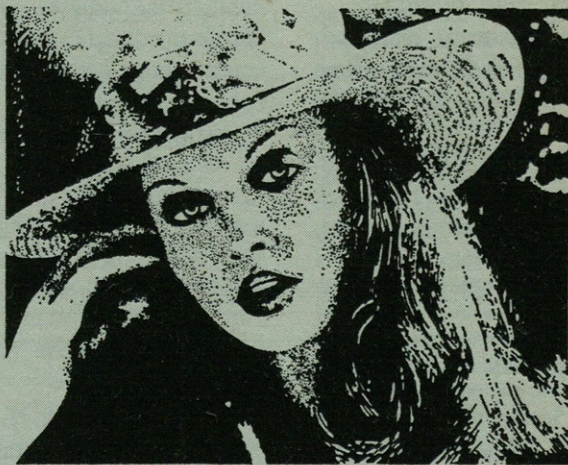
ARTELEKUN bildu diren obra guztiek gauza bat dute amankomunean, denetan artista bera dela obraren protagonista. Irudia, beraz, sekula baino gehiago, artistaren eremu

propioan sartzen da. Baten batek, horregatiko, Euba, Albin eta Okariz narzisitak samarrak direla esan dezake. Gauza bat behintzat, argi dago: hauena ez da oso ohizkoa.

kastaroak

HEMENGO dantzak ikasi nahi dituenak, aukera ezin hobe du egunotan Galdakaoko Kultur Aretoan. Bertan, izan ere, apirilaren 8a bitartean, «Euskal Dantzak» izeneko ikastaroa antolatu dute. Klaseak astelehen eta asteazkenetan emango dira, arratsaldeko zazpi t'erdietatik gaueko bederatziak arte.

MAHUKA

GARAICO JANTZIAK

Etxebeste kalea, 3 — Tel.: 36 11 06 USURBIL

Telebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Poliziaren alde mistikoa

Astearte 31 **22.10etan**,
«Zenturioi berriak»

Zuzendaria: Richard Fielscher. Antzezleak: Stacy Keach, Jane Alexander.

Sasoi batean, 70 hamar-kadan, gaizkile eta polizien arteko filmeak asko ugaritu ziren.

Filme honetan, Roy Flecher eta bere hiru lankideek —Gus Piebesly, Sergie Duran erdi mexikarra eta Gladstone gazte beltza—,

hiriko polizia taldea osatzen dute, eta nola ez, arrisku bizian ibiltzen dira beti.

Garai honetako filmeek, gehiegi sakondu gabe, erraz bereizten dituzte ona eta txarra. Gaur egun, berri, nahiko 'aureratu' omen da, eta itxuraz behintzat, polizia ez da jada hain harro aritzen. Errealitatetik fikziora, hala erë, filme honetan ikusiko dugun bezala, puska handi samarra egoten da.

● Apirilak 4

22.05etan, Abentura zinea:
«Jedi zaldunaren itzule-ra». Zuzendaria: Richard Marquand. Antzezleak: Mark Hamill, Harrison Ford, Carrie Fisher.

Komandante errebolta-riak erreinu galaktikoaren aurkako hurrengo eraso prestatzen ari dira. Lehen pausoa errebolta-rien gerra untzi guztiak biltzea izango da, eta armada erraldoi bakarra osatzea.

● Apirilak 5

15.45etan, Marrazki bizidunak: «Lucky Luke Daisy town-en».

Nork ez ditu ezagutzen Lucky Luke eta Dalton anai maltzurak? Oraingoan ere elkarrekin dira. Daisy Town oesteko ohizko herria da: jangelak kez beteta, dantzari politikak, eta indarkeria. Baina herri honetan Lucky Luke sheriffa bizi da, legea, pakea eta ordena defendatzeko.

IKUSI BAIETZ

● Martxoak 30, astelehena, 21.05etan, «**H2 Rock**». Kirol ezezagunei eskainitako saioa, musika eta kirolen irudiak tartekatzen dituena.

● Apirilak 1, asteazkena, 23.00etan, «**Boxeo iza-rrak**». Joxe Mari Goikoe-txeak aurkeztutako saio honetan, historian izan diren boxeo borroka onenak ematen dira.

● Hilaren 2an, 13.33etan, «**Printze txikiaren abenturak**». Planeta txiki batean bizi den umearen abenturak. Gaztetxoentzat.

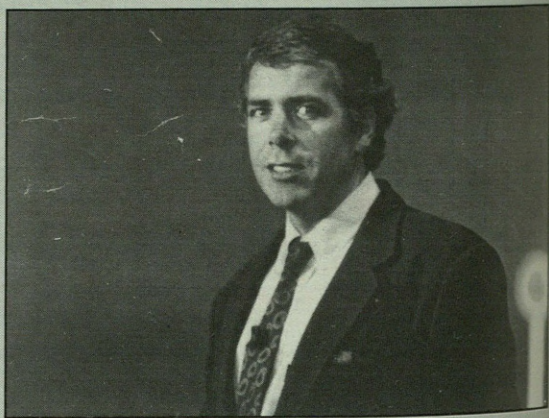
● Apirilaren 2an, 22.10etan, «**Alfred Hitchcocken or-dua**». Atal honetan, ema-

galdu bat bere maitalearekin besoetan hil ondoren, istorio sinestezin baten berri ematen zaigu.

● Hilaren 3an, 21.50etan, «**Erreportari**». Jasone Arretxabaletak aurkeztutako saio informatiboa.

TXAPAGAINETIK ETB LEHIOA

■ Datorren uztailan hasiko da emititzen Xabier Zabaleta kazetariak aurkezturiko «Jai Alai» saioa. Programa honetan pilotaren mundua aztertuko da: modalitateak, pelotaren historian izandako partidurik gogoangarrienak, pelotari familia ezagunenak... denera 10 bat kapitulu izango dira.

Telebista-Irratia

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Ezer aldatzekorik ez

Koldo Tapia: «Trikitixa leku urbanoetan tokia egiten ari da»

pirilaren lehen astetik aurrera, trikitixari buruzko saio berria ikusteko aukera izango dugu ETBn. «Arin-arin» izeneko programa honek ordu erdi iraungo du, eta bertan trikitixa bera izango da protagonista nagusia. Guzti honi buruz mintzatzeko, elkar hizketa labur bat prestatu dugu Koldo Tapia saioaren aurkezlearekin.

ARGIA. Gaur egun trikitixa tradizionalekin aparte, berrikuntzak onartzen dituen trikitixa ere badugu. Zein aukeratu duzue zuen saio berri honek?

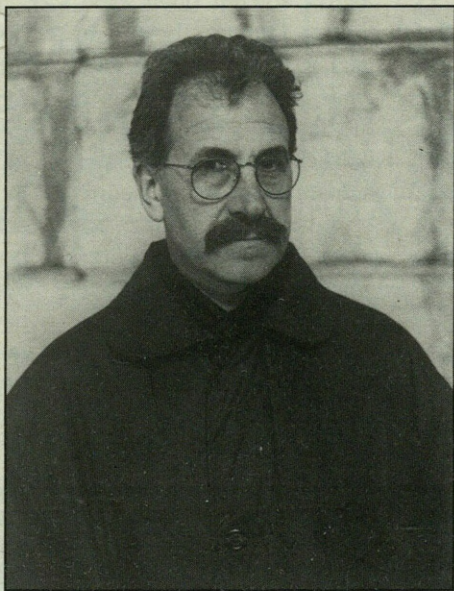
K. TAPIA. Egun jotzen ari den jende guziarena. Bestalde, trikitixaren mundu horretan mugitzen diren teknikoak, ez datoz bat trikitixaren motak kontzeptu bezala beretzeko orduan.

A. Zein ote da, zure ustez, telebistan bain

trikitixa gu-txi agertzearen arrazoia?

K.T. Niri ez dagokit hori erantzutea, nik ez bait dakit telebistak zein balorazio ematen dion; dena den, ikusi egin beharko da prestatutako programa hau jendeak onartzen duen ala ez.

A. Trikitilariak euren pie-

zak jotzen ikusteaz gain, zer gehiago eskeiniko digu zeuen programak?

K.T. Programak hiru parte izango ditu. Bata musikari dedikatua izango da, eta atal horretan trikitilariak jotzen ariuko dira; bigarrenen, trikitilari bikoteei, hiruna minutuko elkar hizketa ba-

na egingo zaie; ondoren, gonbidatuen txokoan, beste lau bat minututako elkar hizketa egingo dugu. Trikitia eta elkar hizketa dira, beraz, programaren ardatz nagusia.

A. Saio berriaren helburua trikitixa zabaltzea al da?

K.T. Horri programaren zuzendariak edo erantzun

beharko lioke, beraiek jakingo dute eta zer, nolako planteamenak dituzten. Nik horretaz ezin dezaket gauza handirik esan, nik platoan gertatzen dena baino ezin dezaket azal.

A. Trikitixa baserri girokoa da, hau ona edo txarra al da beste giro batzuetan ezagutzera emateko, hirietan, adibidez?

K.T. Trikitixaren historiara jotzen baldin badugu, gauzak piska bat alderantziz dira, tri-

kitia hirietan sartzen ari bait da lehendabiziko aldiz. Gero baserrietan kokatzen da, eta azken urteotan, besteak beste, nekazal giroko herrietan ere bai. Orain, berriz ere, trikitixa leku urbanoetan sartzen ari da.

Kontraerasoan ditugu oraingoan ETB eta Eusko Jaurilaritza telebista eredua dela eta. Datu eta guzti gainera. Hala agertu zitzaizkigun iragan igandean Amatiño eta Joseba Arregi gurekin zuzenean, honek esandakoari jarraituz eta horrela behin eta berriro. ETB-2 omen da jendeak onena deritzon telebista kanala eta, famatua egingo den inkestaren arabera, gehiengoak gauzak dauden bezala uztearen aldekoa omen. Eta gustora ez dagoen jendea PPri eta UArri botua ematen diona omen da. Eta telebistak logika propioa duela eta jakin guztiok dakigula gehien ikusten direnak kirola eta pelikulak direla, eta ez beti onenak gainera, baizik eta Lopez Vazquezenak, hau da espāñoladak berezko zentzuan. Ikusten ez denak ez omen du ezertarako balio. Alabaina, ikusten denak zerbaitearaino balio al du? Batzutan ez alajaina. Ekar dezatela Lopez Vazquez Morenoren ondora eta udan Miramon itxi beharrean bertan behera bota eta bere lekuan futbol zelaia egin dezatela. Hortxe telebista arrakastatsua, euskalduna eta kalitatezkoa. Eta seguruenik zorrik gabekoa. Barkatu, jendeak oraingo finantzaketa eredua oso gustokoa omen du. Zer galdetu ote zioten inkesta horretan?

NERE PORTILLO

PATXI AZPILLAGA

Liburuak

Pongoren Ametsa.

Egilea: José María Arguedas.

Argitaratzen du: Pamielak. 99 orr.

Arguedasen ametskaiztoa

AISA litzateke paralelismoak egitea. 'Bazterreko kulturak' eta euskaldunok badakigu jakin asko horretaz. Baina hala ere ekidin egin behar da nahiz liburua leitu ondoren analisiak berez sortu. Jose Maria Larreak liburuari egindako hitzaurre esanguratsuan bi kulturen borrokaren paradigma gisa agertzen da Jose Maria Arguedas idazle peruarra. Arrazaz zuria izanik zoriaren

gurariz ketxuar jendearen artean hazi zen hamalau urte arte, ketxua besterik ez zekiela hiritartu zen arte. Iker-tzaileen ikuspuntuari ekidinez, ketxua zen Arguedas, ketxuak idatzi zituen gaztelaraz haurtzaroan bizi izandako mundua eta mundu bera horren suntsidura isladatuz, bere baitan bi kultur-etako partaidea izateak sortzen zion gatazkak bere buruaz beste egitera eraman

zuen arte. Paralelismoak berriro? Izan ere gaztelaraz gain idatzi zuen Jose Maria Arguedasek ketxuaz eta liburu hau da horietako adibide bat. «Pongoren Ametsa» ez da liburu bateratu bat, ez duela nobela edo osotero pentsatutako poema liburu baten orokortasuna gordetzen alegia, ez, poema, kantu eta ipuin batez osaturiko liburu da ordea, hala ere gaiak ematen dio liburuari osotasuna: ketxuar jendea eta beren suntsiduraren aurrean sortu jarrera.

Tupac Amaru-ri egindako ereserkia non gorrotoaren legeak sortzen duen esperantza, ausartu beharrean gara, gure herria, gure lurra zinez gurea izan arte, exilioa hirira jeitsi beharra, kondor ikuskera hegatiarra lurra kantatuz, gizonaren neurriko kosmogonia sortuz, borroka beharra, pongoren ametsa (pongok etxe handiko morroia esan nahi du), zeinetan amaiera harrigarri batez erakusten baita garaitzak hutsalak direla, gaztelaradun kulturaren izena jarritz

errealitateak atzipez datatzekeela uste duteneko doktrina erei deia eta liburu guztiak zehar kultura nagusiarekiko kritika zorrotza ketxuar jendearen bizitzari kontrajartzen.

Borroka literatura edo lekuaren kukotasunarena. Ez da liburu handi bat, ez da obrabobol bat, poema xume ereserki eta ipuin batez osatutako liburua da, baina garai uniformitatearen kultura honetan indio zuri batek bere oinazearen garrasi ohiukatzen du, eskua dardakana kantatuz, gogoratuz irabazleak suntsitu zuten bilketa xumea eginez.

Luma bat aidean. Egun 92 honetan zeinean saldu nahi duten Mendebaldeko kulturaren nagusigoa, Expos eta mespos jantzirik, kultura topaketa deituz suntsiduraren inperioaren fastotara itzuli nahi dutelarik, suntsidura benetazkoa dela erakusten den luma aidean da liburu hau, 'kultura topaketa' topust egitea izan zela ketxuarrentzat bederen.

J. OLASAGARRE

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

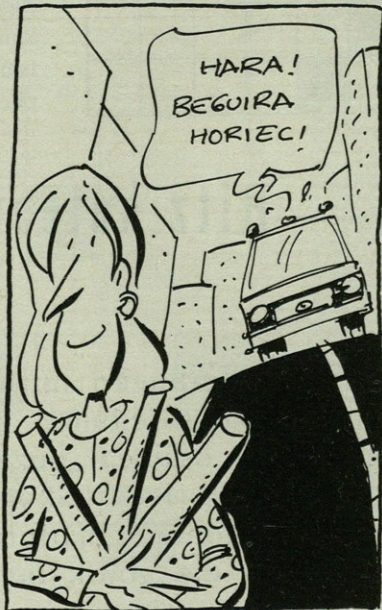
KRISTON GOGUA ZEKANAT
HOLA IBILTZEKO! ZE,
ANIMATZEN HAIZ?

GARAJE
BATIAN
BAZEKINAT
BADOLA!
GOAZEN
BA!

EARKI! DAIN TXOKO
BAT TOPATU TA BAZ-
TARRAK ASTINTZEA!

HARA!
BEGUIRA
HORIECI!

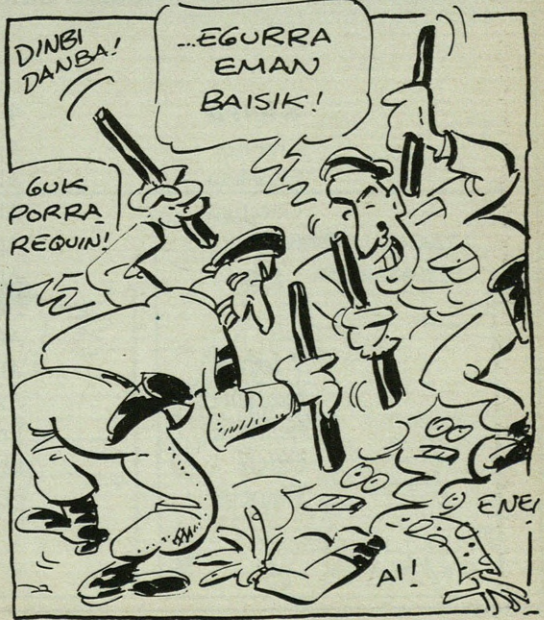
GELDICI!

SERTARACO DITUSUE EGUR
HORIECI, EH? BARRICADAC
ERINETA PIQUETEAC PRES-
TACHECO EH?

CHALAPARTA, EH?
HORRETARACO ES
DA EGURRA
ERAVILI BEHAR

DINBI
DANBA!

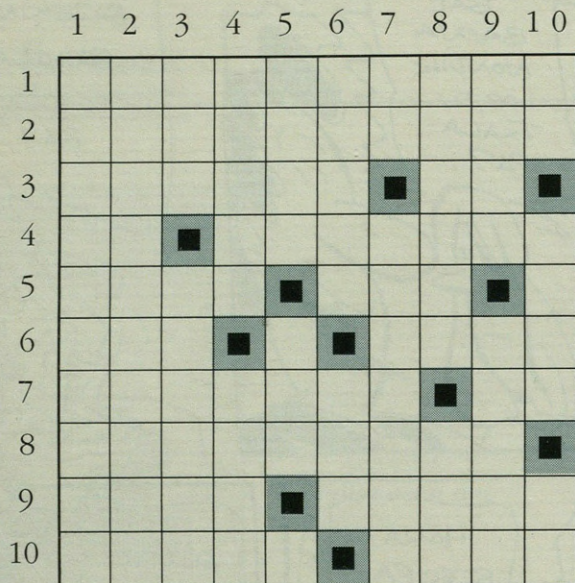
...EGURRA
EMAN
BAISIK!

GUK
PORRA
REQUIN!

ENE!
AI!

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Leihaketa. 2.- Xare pilotariak. 3.- Ogi egileak. Bigarren pertsona. 4.- Musika nota. Deitorea, auhenak. 5.- Gabarrak. Jatorria adierazten duen atzizkia. Lehen bokala. 6.- Ekialdean, "bakoitzean" adierazten duen atzizkia. Sufrearen sinbolo kimikoa. Puska. 7.- Ekialdean, eramana. Errepikatuz, xori bat. 8.- Verdi-ren opera ospetsua. 9.- Kasik (bi hitz). Zerorren. 10.- Bukatu da! Nago.

GOITIK BEHERA: 1.- Lelokeria. 2.- Xake jokalaria. 3.- Ihardun. Hauxe da. 4.- Atsekabeak. Moabiten aitzindaria. 5.- Bizkaieraz, enara. Saldu aditzaren infinitiboa. Oxigenoaren sinbolo kimikoa. 6.- Gogoko. Alderantziz, zegoen. 7.- Kryptonioaren sinbolo kimikoa. Naute, subjuntiboan. 8.- Iparraldean, errota. Istua, listua, txistua. 9.- Epea. Hegazti. 10.- Nor pluralean. Itsas txori. Ukatzeko.

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Erabilia
Ezpeleta
Garatuak
Irrikiak

7 letra

Azeriak
Emaleak
Errieta
Txapela

4 letra

Agur
Alai
Alldi
Apez
Ate
Atoz
Atun
Atzo
Azal
Enea
Erdi
Etxe

Euri
Ezik
Igoa
Iman
Irak
Izar
Izei
Noan
Okin
Ozar
Ukan
Zahi

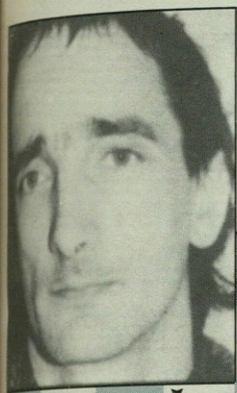
2 letra

Ab
Az
EE
Et
Li
Pi
Re
Te

3 letra

Aho
Ega
Lai
Oti

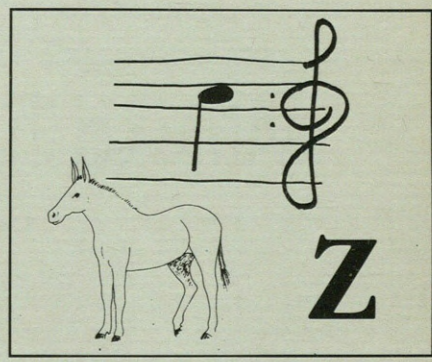
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, kartzelan dagoen Bagorriko abertzale handi baten izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12

Hegazti mota		Helduak		Zuberoako eskualdea		Katilu txiki
Kaintzaki		Apaiz		Hitzaurre		
1		5				
Trebe		6				
12						10
		Zintzarri handia				
		Bizk. Gehiegi				
2		3		Likido mota		
				Laster		
9		11		Atzizkia		
Ale landare				Beldur		
Herri giputza				Bokal bikoitza		Musika nota
		Mend. Ziren		Joan den urtean		
		Istu		4		
8				Zero		
				Kontso-nantea		
		Baztango herria				

— Hieroglifikoa —

Baztango herria

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

FELIX LIKINTZANO										
●	K	B	●	A	●	●	●	●	●	
K	A	K	A	T	S	U				
●	F	●	E	●	M	A	L	A	T	S
L	I	B	U	R	U	T	E	G	I	A
●	D	A	K	U	S	A	D	A	●	●
B	A	K	E	●	T	●	I	L	A	R
●	G	A	N	D	U	A	●	O	L	A
X	A	R	E	A	●	R	H	●	D	I
●	R	R	●	G	A	R	A	B	I	●
I	R	I	M	●	A	I	A	●	L	●
●	I	K	A	Z	K	I	N	T	Z	A

- EZKER ESKUIN: 1.- Zurruteroa. 2.- Ibai. Arotz. 3.- Ze. MLVI. Ea. 4.- Klima. Tzar. 5.- Adlerazi. O. 6.- Mu. Latinoa. 7.- Ira. Te. Tz. 8.- Zagor. azpa. 9.- K. Es. Inoiz. 10.- Aurtien. Ana. GOITIK BEHERA: 1.- Zizkamizka. 2.- Ubeldura. U. 3.- Ra. II. Ager. 4.- Rimmel. Ost. 5.- U. Laratz. E. 6.- TAV. Ate. In. 7.- Enitzi. An. 8.- Ro. Zintzoa. 9.- Otea. Ozpin. 10.- Azaroa. Aza.

Hieroglifikoa: Larraun

I	Z	P	I	I	G	A	Z
A	D	U	R	G	O	S	A
Z	I	T	E	Z	E	N	T
P	A	S	O	R	A	L	U
I	A	T	Z	O	E	N	A
A	Z	A	O	I	Z	A	R
I	E	T	E	M	A	K	U
B	U	R	U	T	U	A	K
I	Z	I	E	R	N	E	G
A	T	A	L	I	T	O	I
A	K	E	R	Z	E	I	N

Hitz Kateatuak

KAXKU

KEZKATJA NAGO MEMORIA TRA- RRA DUDALAKO

EZ DUT ENTZUN: ZER ESAN DUZU?

BA...

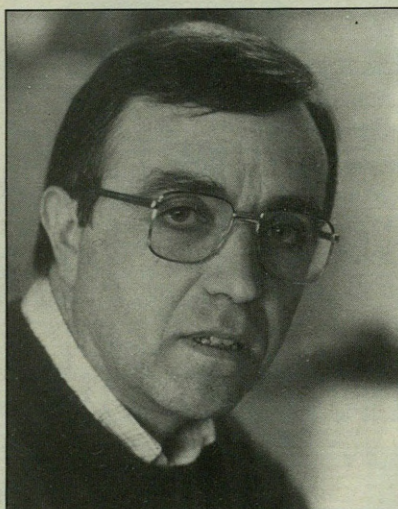
KONTXO! AHAZTU EGIN ZAIT!

Musika hezkuntza eta euskara

BI dira gaur egun musika hezkuntzak dituen arazoak: iturri: musika hezkuntzan nozitzen dugun planifikazio eza —edo, hori baldin badago, plangintzaren desegokitasuna—, eta LOGSEaren aplikazioa.

German Aranagak gidatzen duen Hezkuntza Berezien Zerbitzuak, bere 'aholkulari'ekin batera, era guztietako musika eskolak eratzeko baimeak eman ditu orain dela gutxi arte: lehenengo akatsa. Hala bada, gutxieneko baldintza humano eta materialak doi doi betetzen zituzten musika ikastetxeak perretxiku bezala sortu dira, zentzurik gabeko egitura erraldoia osatzen dutelarik. Zer esanik ez, gutxieneko baldintza horien artean euskara ez zuten aintzakotzat hartu, tituluen dantza eta zenbait azpijokuri ezikusia egiten zieten bitartean.

GUZTI honen aurrean eta gauzak ondo joan direnean, bai ikastetxe hauetako edo kontserbatorioetako irakasleak, eta baita Eusko Jaurlaritzako arduradunak ere isilik egon dira praktikan bere adostasuna ageriz. Orain ordea, gauzak aldatzen ari dira eta Gasteizeko arduradunek jarrera berria azaldu dute: zuzenki edo zeharka oraingo musika eskolen helburu nagusia profesionelak formatzeko ez dela eta beraiek osatu zuten musika eskolen sarea desegokia dela aitortu dute. Eskertzekoa da honelako zintzotasuna. Hala ere, jakinik al-

J.I. LOPEZ DE LUZURIAGA

Musikologoa

daketa hau LOGSEaren inposaketa dela, nire zalantzak azaldu nahi ditut: benetan orain arte ez al zarete oharu eraikitzen ari zineten musika hezkuntzarako egitura desegokia zenik? Nola interpretatzen duzue orain LOGSEaren edukia? Euskarak, ez al du bazterturik jarraituko?

Neurri batean edo bestean denak dira, gara, egoera honen erantzule, batez ere okerrak ikusi eta isilik gorde ditugulako. Musika irakasleen artean korporatibismoa eta portaera esoterikoak nagusi izan dira. Goi mailako irakaskuntzarako irakasleek ez badugu nahi edo ez badugu jakin ikasleei, gurasoei eta orokorrean gizarteari benetazko egoera azaltzen, are gutxiago behe eta ertaineko musika ikastetxetakoak, azken hauek lan asko baina hausnarketa gutxi egin bait dute. Mimetismoz edo inertziaren

indarrez bultzaturik, kontserbatorioaren jokamoldea jarraitzea izan da joera nagusia eta hori ez da bidezkoa izan. Adibide txalogarri batzuk kenduta, honelako musika eskolak kontserbatorioaren kopiak izan dira, hauen akatsak ere bereganatuz.

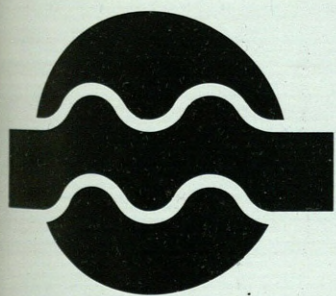
GAUR egun inork ez du ukatzen berregitura hau burutu beharrekoa denik. Gainera, denon interesak, baita ikasle eta gurasoenak ere, gorde beharko dira. Horregatik eta nahiz eta LOGSE legea nahasia izan, daukaguna baino musika hezkuntzaren egitura arrazionalagoa ekar dezake, eta batez ere, sekulako aukera ematen digu oker historiko bat zuzentzeko: musika hezkuntza euskalduntzeko. Erizpide geografikoak, administratiboak, ekonomikoak, materialak eta abar aintzakotzat hartzea ondo dago, baina ez da nahikoa; irakaslegoaren prestakuntza mailak lehentasuna eduki behar du. Euskaldunok euskaraz musika ikasteko eskubide osoa daukagu eta alor honetan izan diren hutsuneak orain konpondu daitezke. Ez dezagun hipotekatu musika irakaskuntzaren etorkizuna, eta berregituraketaz baliatuz, egin dezagun zerbait berria, aurreko okerrak egingo balira, musika irakaskuntzak urte askotako hipoteka izango luke. Guzman Aranaga eta aholkulariak, musika irakasle lankideak, zuen eskutan dago.

*EUSKERAZ
BIZKAIKO
IRRATI
BAKARRA!*

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratia

Konpainia on Baten Balioa

Bizitzan zehar lasai ibiltzeko segurura jo
behar da. Konfiantza osoa emango dizun
norbait behar da ondoan, indartsua, han-
dia. Hitz batean esanda: LAGUN ARO

Lasaitasunaren balioa.

 LAGUN ARO
SEGUROS ASEGURUAK

